

ప్రతిదినము ప్రకటింపబడును.

Vol. 9.

చెన్న పట్టణము 1922 వ సం॥ ఏప్రిల్ 22 వ తేది శనివారము

No. 18.

పుటము ౯

దుండుభినామ సంవత్సరము, చైత్రమాస బహుళ ఏకాదశి ౧౧.

సంచిక ౧౮

మౌండ్ దేశ చిత్రము

(2)

రెండవ ఫారము, మూడవ ఫారము

ఇవి రెండును

విజయనగరము మహారాజా కాలేజి ప్రొఫెసర్ రగు ఎమ్. వెంకటరంగయ్య ఎమ్. ఏ., గారిచే వ్రాయబడినవి.

ఆర్. వెంకటేశ్వర్ అండు కో., ఆనందముద్రణాలయము, మదరాసు.

R. Venkateshwar and Co. Publishers, Loane Square, Madras.

పెన్సిల్లు!

మన దేశములో చేసిన పెన్సిల్లు!!

పెట్టుబడి, సామానులు, పనివేతలు సమస్తము మనదేశములోనివే.

"దేశములోని ప్రజలు బ్రతికే సుఖించవలెనంటే దేశములోచేసిన వస్తువులు కొనండి"

మా కాపీ పెన్సలు దేనికిని తీసిపోదు.

(3462)

ఒకరూపాయి పంపిన అన్నిరకములు గల నమూనాకట్ట పంపబడును.

ఏకెంటు: పి. యస్. శర్మ కంపెనీ, బెంగళూరు. (నెల్లూరు, గుంటూరు, కృష్ణా, గోదావరి, విశాఖపట్టణము, గంగామ జిల్లాలకు) వ్యాపారస్థులకు వ్రాయండి. మదరాసు పెన్సిలు వ్యాపారీ, వామర్రుపేట పోస్టు, మదరాసు.

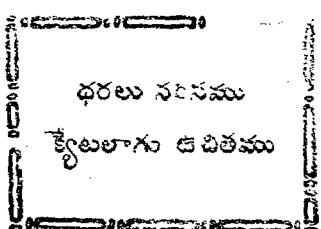
ఒంటికాశమున మా పంపాకే ఒకపెన్సిల్లును పంపివారిచే

మా వాణిజ్యములకు రవాణ్యులు. ఆరు లేక ఐదు కోట్లూ యె

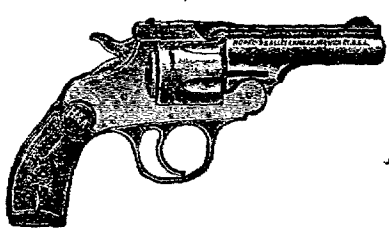

౧౨ సెంటు.

కాశమున లేక, లేక ఆంగుళముల దొరుకును.

ధరలు నడిచము
క్యేటలాగు ఉచితము

పన్ను పి. కేటలా పెట్టుకోగలిగిన వారి దొరుకును.

ఆర్. వి. రామమూలం శెట్టి అండు కంపెనీ, నెం. ౧౨, బ్రాడ్వే, మదరాసు.

బ్రొట్టమైన్

(2)

బలమును, ఆరోగ్యమును నిచ్చు ఒక ఆహారము. ఇది పాలు, బ్రొట్టమైన్, మాల్టు అను ధాన్యములతోను, ఇంకను అనేక బలకరక మగు పదార్థముల సారమును పిండి యొక్కచెట్టి చేర్చి యొక దివ్యాహారము.

కొన్ని వత్సరములకు పూర్వము, పెద్దదగు వ్యాధులు శరీరములోని కొన్ని యంగములు లేకపోవుటచేతనే కలుగుచున్నవనియు, ఈ యంగములను భుజించిన వ్యాధులు నివర్తించుననియు తెలియును. ఇవి యొక్కడ నుండునదియు తెలియదు. ఇప్పుడో జర్మనులోను, ఆమెరికాలోను, దీర్ఘ శాస్త్ర విమర్శ చేసినదానిలో అనేక చెట్లు, లతలు, శోలు వీటిలో కలదనియు డాక్టర్లు కనిపెట్టియున్నారు. ఈ చిన్న పరిమాణము గల సారమును పిండితోయుట కప్ప మైనను దానికి తగు మార్గమును కనుగొని యున్నారు. బ్రొట్టమైన్ అనుది ఈ సారము గల ఒక శుద్ధాహారము. దీనిని ఇతర పదార్థములతోచేర్చి భుజించవచ్చును. ఎట్టిపని చేయవలెనను దీనినిభుజింపవచ్చును. బుడ్డి 1-కి రు 1-8-0.

మద్రాసు కెమికల్ ఇండిస్ట్రీ లిమిటెడు. 22, బ్రాడ్వే, మద్రాసు.

ఇంద్రజాల మహేంద్రజాలము

ఈ అపూర్వగ్రంథములో జర్మనీ గారడి, యోగదృష్టి పాస్తలాభునము, ఇంగ్లీషు ఇంద్రజాలము మంత్రశాస్త్రము, భూతవైద్యము, యంత్రములు, ఆమెరికావారి చీట్లపేక తిమా నాలు విచిత్ర విశోదవిద్యలు గలవు. ఇంకే గాక మనుష్యుని మాయమచేయుట, మామిడిచెట్టును పుట్టించుట, జీవముతో సమాధియగుట, శరీరములేని తలకాయచేత మాటలాడుదుట భూమిపైన గజముయెత్తున గాలిలో వసుష్యుని నిరాధారముగా నిల్పుట మొదలగు విచిత్రములు అనేకము లున్నవి. ఈ గ్రంథమును చదివిన అత్యద్భుతముగా మేజిక్ చేయగలరని గ్యారంటీ యిచ్చుచున్నాము. దీని ఖరీదు రూ 4.0.0 లు. (2118-688) ఏ ఆర్. జనార్దనంబాయుడు, బెంగళూరు, గుంటూరు జిల్లా.

(308) "త్రి త్రి కట్టలు"

కత్తికత్తి గొట్టి గజము పొడుగు గలవి. పొడవు 1-కి రు 4-0-0. వజ్రము కొనుగోరి 1టి ఉచితము. పోస్టేజీభరణులేక. కలయికవారు ఆర్డరులో పేరూపాయి అదాపునుండులెను. పి. వెంకటేశ్వర్లు అండు కో. కట్టెట్టు అండ్ లాక్ షేర్స్ etc. పెద్దాచేరం, (గోదావరిజిల్లా) కత్తిగొట్టి అద్దము: ఇంద్రజాల మహేంద్రజాలము.

అహమదాబాదు

సభలు

36 వ దేశీయ మహాజనసభ

ప్రతి 1-కి రు 0-4-0 (3541)

నర్తకులకు 100-కి 25 చొ॥ కమిషనియ్యబడును ములుగు- వెంకటరమణయ్య, సెక్రిటరీపేట, బందరు.

సవరంబంగారుకు మంచివెండికి గ్యారంటీ

మాకట్ల సహాము సంగారుతో తయారుచేయబడిన సకలవిధములు, వెండిసామానులు అమృతమునకు సిద్ధముగా నున్నవి. అర్ధరు యిచ్చినవారి యిష్టప్రకారము వారు కోరుకాలమునకు తయారుచేసి యియ్యబడును. నగలు శృంగీకముగా లేనిచో వాపసు తీసికొని మైకి మియ్యబడును. (6)

వర్క్యూచు 198 } షరాపు క్రీనివాసులు
టంక కాలపేధి మద్రాసు, } నాయుడు, మునిరత్నం
తెలిపాను నెం. 380 } నాయుడు అండుసన్న
నగలవర్తకులు 87 చైనాబజారు మద్రాసు.

హనుమాన్ బోరక్కు సబ్బు చర్మవ్యాధులను అత్యశ్చర్యకరముగా

కుదుర్చును.

ఎస్. రంగనాథంశెట్టి అండు బ్రదర్స్, మద్రాసు

(1729)

Chemists, No. 5 Harrinchan Roy Lane
Calcutta

సర్వతేలు విష సంజీవి.

మామెక్క లోక ప్రఖ్యాతి

జెందిన విషసంజీవిని గుణము లేదని నిరూపించు వారలకు రూ. 25 ఇనాం. బాధపడుచు వచ్చినవారు నిమిషములోనే సం తోషముతో వెళ్లుదురు. 6 ప్యాకెట్లు ఒకసారి కొనుపారికి పోస్తేజి ఇనాం. ప్యాకెట్టు 1-కి 0-6-0, డబ్బు రూ 4 0 0 మళ్లెయ్యాలి ముద్రము.

ఇందు ఆకర్షణ, మాంస, ఉపాసన, వీక్షణ, స్తంభన మొదలగు 108 గొప్ప మంత్రములును గ్రహదోషములు, తేలు పాము మొదలగు కాటులను తొలగించు మంత్రము లున్నవి. 1, 2 భాగములు వేల రూ. 1-12-0.

కే. నాదముని అందు సన్, 164, చైనాబజారు మద్రాసు

రోలుగోల్డుతో చేసిన కాసులదండ

మా యొక్క సంతకరూపైన మా సోదరిమణులకు గాను

సీమనుంచి తయారు చేసి తెప్పించి యున్నాము దీనిని ధరించి నయెడల బంగారు కాసు

లదండతో సమానముగా నుండును. ఒకసారి ఆర్డరుచ్చిమాడుడు. 1/2 కాసులదండ మొదటిరకము 65 x 12 రు 7-0-0 1/4 " " " " 6-0-0 1/2 " రెండవరకము " 6-0-0 3/4 " " " " 5-0-0 (3280) కొ. దొరసామిమొదలి అందు కో, నెం 1-22 కృష్ణపు మొదలివీధి, తిరువల్లి క్లె-టి, మదరాసు

యిచాం! యిచాం!!

60 సం॥ రముల అనుభవముగల సర్కారు వైద్యాధికారి రావు సాహెబు డాక్టరు దాసుగారి

నుఖజీవిత రహస్యపుస్తకము

ఇనాముగా పంపబడును. ఈ దిగువవిలాసము నకు వ్రాయవలెను. (3395)

ఉత్తరములు ఆంగ్లభాషలో వ్రాయవలెను.

The swasthya Sahaya Pharmacy, 30-2 Harrison Road, Calcutta.

పత్తము. బీజే బండ్ పులుపువర్జితం.

దురభ్యాసములవల్ల కల్గిన నపుంసకత్వము నప్పుక నివారించును. శిశువులను ముగ్ధులను భోజనమునకు ముందు (బీజే బ. బండ్) ఒక మోతాదు పుచ్చుకొనిన తంటనే గుణము తెలియను. నపుంసకత్వము సంభవించినవారికి 8 కోజులు మందుచాలును. మందు పుచ్చుకొను విధము దబ్బితో పంపబడును. దబ్బి 1-కి రు 2-0-0 లు వి. పి. ఖర్చు చేయ.

ధన్వంతరి ఔషధాలయము

(22) 33 జనరల్ ముత్తియా మొదలివీధి, మద్రాసు.

అమృతాంజనము

తలమెప్పులకు ప్రసిద్ధి కెక్కినది.

ఇతర వీధిమైన మెప్పులను కూడ

మా అమృతాంజనము వాడినంత

మాత్రమున నయమగును వేల 0-10-0 అణాలు.

అమృతాంజనము డిపో, మద్రాసు బొంబాయి.

సర్వవృశ్చిక విషసంజీవిని (రిజిస్టరు)

తేలుకట్టి తక్షణమే ఈ ఔషధమును వాడిన విషమును తీసివేయుటయేగాక బాధ ను తూర్తిగా పోగొట్టును. వేల పాకెట్టు రు. 0-8-0 పోస్తేజి 0-6-0, 4 పాకెట్టు కొను పారికి పోస్తేజి ఇనాం. 1 డబ్బా ప్యాకెట్టు 5-0-0 పోస్తేజి ఇనాం.

చిరునామ:—రాజ్యలక్ష్మీ కంపెనీ,

(5) నెం. 44 నంబులవ్యూరు వీధి, మద్రాసు.

చెన్న రాజధాని పరిపాలనా నివేదికము

1920—1921 సంవత్సరము

ఈ నివేదిక సారాంశముగాని ముఖ్యభాగముల నీ క్రింద ప్రచురించుచున్నాము:—

1921 సంవత్సరారంభమున, 1919 భారతప్రభుత్వ చట్టము ననుసరించి నూతన శాసనసభలు ప్రారంభమయెను. జనవరి 12 వ తేదీన కన్నాటుప్రభువు శాసనసభను ప్రారంభించినపుడు సభ్యులందఱును వచ్చిరి. పని సరిగా 16 వ తేదీ నుండి ప్రారంభ మయెను. శాసనసభకు అధికారబాధ్యతలు యొక్కవగ నీయ బడినది. అందుచే చర్యనియోగముల సంఖ్య యెక్కువయెను. గతవత్సరముకన్న సభయొక్క సభాజులు జతుపలనవచ్చెను. విదు చట్టములు సభలో సంగీకరింపబడి రాజప్రతినిధి గారి ఆంగీకారమును గూడబడెననివి. అవి, మద్రాసు జిల్లా మ్యూనిసిపాలిటీలచట్టము, మద్రాసు నీటిపై నెంట్ల సంక్షుణ్ణశాసనము తీర్మానింప బడినది మద్రాసు ప్రభుత్వమువారు దానిని పునర్విచారణకై శాసనసభకు పంపివేసిరి. ఇంకను మూడు శాసనములు ఆలోచనలో నున్నవి. క్రమపద్ధతి ననుసరించి నిర్విధింపబడినవియు గల్గెనవి చెప్పటకు వీలులేదు. అపని యభివృద్ధిమార్గములో నున్న సూచనలు గానించుచున్నవి. మంత్రులకు బ్రాహ్మణతేజుల బలము గలదు ప్రభుత్వమంతయులో నొకరగు దివాన్ బహదూరు పి. నుబ్బారాయలు రెడ్డియారుగారు తమ పనికి రాజీనామానిచ్చి పిదప కాధర్వము నొందుటవలన రాజధాని యు, శాసన సభయు చాలనష్టము నొందెనని. వారిస్థాన, రావుబహదూరు పి. పి. పాత్రోగారు వచ్చిరి. వారు 1921 జూలై 11 వ తేదీన మంత్రత్వమును వైకొనిరి.

రాజకీయ స్థితి

సంవత్సరమంతయును రాజకీయ శాంతివాదము కల్లా లభ్యమందెను. 1920 వ సంవత్సరము డిసెంబరులో నాగ పూరుసభ జరిగెను. ఆ సభకు డెలిగేట్లుగ నెల్ల వచ్చినవారు ఆందోళనము నెక్కువజేసి ముందు కన్నాటుప్రభు బహిష్కారమును గావించుటకు ప్రయత్నముల జేసిరి. అందు కొంచెము జయమందిరి. పిదప పార్లమెంటుక ఆశాంతి నెక్కువ జేసిరి. ఆ సభయమున కది యొక కొంచెము విజయమునొందె ను. రాజధానియంతటను గ్రామములలో నిరంతరప్రచారము సలుపుబడినది. తత్ఫలితముగ నే నులబాదులో మాపిశా విప్లవము సంభవించెను. గ్రామసభలు 1100 వైగా స్థాపింపబడి 150000 సభ్యులు చేర్చబడిరి అని నిరాకరణోద్యమ సిద్ధాంతముల వ్యాపింపజేసెను. జిల్లాల నేకములలో వాలంటీరులు చేర్చబడిరి. అయితే వీరివలన కొంచెమైనను పోలికలగ లేదు. ములబాదులో నలుల గారు. అచ్చట వాలంటీరులు మతావేళము నెక్కువజేసిరి. సంవత్సరాంతమునకు గుంటూరులో సాత్విక శాసనోల్లంఘనమును బోధించి, గ్రామోద్యోగులకు ఒత్తిడి కల్పించిరి. పాతకాలమున, న్యాయస్థానములను బహిష్కరింపబడు నని వదంతియొక్కవగుండెను. అయితే అది అనుభవములో నెక్కువ ఫలితముల నీయలేదు. కొన్ని పోట్లక్షాత్రము విదేశకత్త్రుబహిష్కారము గావించబడినది. ఉద్యమఫలితముగ పార్లెమె చట్టము లు తిరస్కరింపబడినది. అందువలన చాలమంది నిష్పంధింపబడిరి. గ్రామస్థులకును అధికారులకును కొన్నితగాదాలు జరిగెను. ఎక్కువ శరీరపాలనమైన దండెత్తబడినది. దీనికి వడ్డ్యపాన సంస్కర్తలు తోడ్పడిరి. ఆక్సార్డ్ పాటదారులు అసంతృప్తి జెందినవారును, ముందు పాదజోవువాడును ఆందోళనపరులకు అండ నిచ్చిరి కల్లు, సారాయి ఆంగకుల పాట లవ్వదు చాల కష్టమయెను. గతవత్సరము కన్నున, అనుకొన్నదాని కన్నున, పాటలవలన డబ్బు తక్కువ వచ్చెను. ఆంగడులవద్ద నిషేధప్రచారము తూర్తిగ జేయబడినది. ఆంగడిదారులును, త్రాగువారులునుగూడ మిగుల భయపెట్టబడి దౌర్జన్యమునకు గూడ పాలయిరి. ఇందువలన పాటకాదల తక్కువరలాభమును, దొంగతనముగ గ్రాగుటయు జరిగెనుగాని త్రాగు డేమియు మానలేదు. సంస్కరణ మెక్కువ గాలేదు. మార్చి ఏప్రిలు మాసములలో గాంధీగారును, అలీ సోదరులును వచ్చి భావోద్వేగమును కల్గించిరి. గాంధీ ఉత్తర సర్కారులలో ముఖ్యస్థానములలోను మద్రాసులోను, మొకతారీ, బెజవాడ గుంటూరులోను,

మహమ్మదాలీ, మద్రాసు యాంగ్లడులలోను నుపన్యసింపిరి. గాంధీ మరల నెవ్వెంబరులో రాజధానిలో జరిగెను అప్పుడు దక్షిణదేశములో ముఖ్యపట్టణములకు వెళ్లెను. కాని అప్పుడు విప్లవదృక్పథముననున్న మలబారుకు మాత్రము పోవలెను. ఈ ప్రయాణారంభములోనే మహమ్మదాలీ గాంధీతోనుడగా, వాల్లేరులో అరెస్టుచేయబడి విచారణకు కరాచీ పంపబడినది. అక్టోబరులో యువకులు హనుమంతై రెండవసారి సభ్యుడైనవలన వచ్చెను. ఆయనయప్పుడు 124 ఎన్నెన్ను క్రింద తంజావూరులో నిష్పంధింపబడినది ఇట్లే క్యామిరిపోర్ల సంపాదకులకు మహమ్మదీయం దోళకాబడు ఆయుధమువలన మనాదుకుగూడ తీవ్ర విధింపబడినది. పిదపమాసములలో మహమ్మదాలీ వెనుక ముందాలోచి పత ప్రభుత్వమును దూషించుచుండుటచే, క్రిమీలు ప్రాసీబరకోర్టు నెక్కును లుపయోగింపబడి చాలమంది రాజదోషము క్రిడినది యండియను పీఠాకోడు 108 నెక్కును క్రిందను నిష్పంధింపబడిరి. ఫిబ్రవరిలో మలబారును అకాంతిచిన్నములు గానించెను. అచటి వాలంటీరులును, ఆందోళనపరులను కొందఱు హిందువులు గూడ కొలఱకు సమన్వయై ప్రజలను ఉద్దేశపూరితులుగావించిరి జిల్లామేజిస్ట్రేటు య కుటుంబానను అను వానినై చర్య దీసికొనవలసివచ్చెను. ఈయన బొంబాయి కాపురముడు. మద్రాసులో చాలకాలమునుండియుండెను కొంత కాలము క్రింద శాసనసభ్యుడగు నుడి 192. మేలో కొలఱకు ప్రచారమునకై దానిని వదలుకొనెను. శా.తిగ నుండఁజులుల పూచీ నియ్యనందులకు 6 నెలలకేతు విధింపబడినది. జిల్లామేజిస్ట్రేటు చేసినపనిని, ప్రభుత్వమువారును ప్రభాసామన్యమును అంగీకరింపటవలన కొంతకాలము శాంతి నెలకొల్పబడినది. ఫిబ్రవరిలో కొచ్చిను సంస్థానములోని త్రియ్యారులో విప్లవము జరిగెను. అందు మలబారులోని మాపిశాలు ఉండిరి. ఆందోళన యొక్కనై ఆలీసోదరులు యాంగ్లడుకు వచ్చినపిదప ఎక్కువయ్యెను. తంజాను శాంతిముగ జరిగెను. అయితే ఆగస్టు ప్రారంభమున మాపిశాలకును పోలీసువారికిని సంఘర్షణ జరిగెను. అప్పుడు పోలీసువారు మాపిశాలు కొందరు బ్రాహ్మణుని యింటబడి దోపిడీచేసి నందులకు పట్టుకొన ప్రయత్నించి విఫలత గాంచిరి. ఆనెల 20 వ తేదీన విషయములు శ్రుతిమించెను. ఆలోజన నాయకుడగు ఆలీ మసలియారుకు పట్టుకొను ప్రయత్నములు అపజయము గాంచెను. జిల్లామేజిస్ట్రేటునున్న వెంటున్న నైకులనున్న మాపిశాగుంపు తదుక్తానిరి. వారినుండి తప్పించుకొనుట గొంత కష్టమయెను. కొద్దికోజులలోనే యెత్నాడు, కలకవాడు తాలూకాలును, యొకను నాలుగు తాలూకాలలోని భాగముల యందును విప్లవము ఆరంభమయెను.

సంవత్సరాంతమునకు శాంతిపూర్తిగ నెలకొల్పబడలేదు. అలీ మసలియారే ఆగస్టు 20 వ తేదీన పట్టుకొనబడినది. అక్టోబరులో యొకను వైద్యమును పంపినగాని కొంతవరకు విప్లవమణగ దొక్కడడలేదు ప్రభుత్వమునై తరుగబాటుగనున్నది, మహమ్మదీయేతరులందరైనై మతావేళమతో నెదురు తిరుగుటకు పరిణమించెను. ప్రభుత్వం చేస్తేలు తగులబెట్టబడినది బ్రెజిలీలు లూటీ జేయబడినది. 3 కోడలుల సాడుచేయబడినది. దేవాలయములపని త్రయచేయబడినది. రైల్వేటెలిగ్రాఫులునెజేయకుండజేయబడినది. స్టాంపింగు యెన్టీలులవైనను, హిందూగృహములవైనను దోపిష్టి జరిగెను హ్యోలున, కాల్పులున, లూటీలును, నివాసములను, కలంతముగ యిస్లాము మతములో జేర్చుకొనుటయు జరిగెను. ఒక నెద్ద ప్రదేశములో కొన్ని వారములు కొలఱకు రాజ్యము స్థాపింపబడినది. ఆగస్టు 24 వ తేదీన సైనిక శాసనము ప్రయోగింపబడినది. సంవత్సరమంతయు నుండెను. విప్లవ ప్రదేశము కగ్గిపోయెను. చాలమంది లొంగిపోయిరి. నిష్పంధింపబడిరి. పోరాడుగుంపులు 200 మంది 500 మందికి తగ్గిపోయిరి. ప్రదేశము కొండభూమి యగుటచేతను మాపిశాభయమునై ముతరులు యిండ్లువిడిచి రెచిపోవుటచేతను మున్నాళ్లు పోరాడవలసి వచ్చెను. హిందువు లె.కివండి చంపబడి నష్ట మెంతయెనో అంచనావేయుటకు వీలులేదు. మిలిటరీవారి కాల్పులవలన 3 నెలమంది మాపిశాలు చనిపోయిరి. ప్రభుత్వ వైద్యములో పోలీసు వారిలో 2 ఆఫీసురులును 16 గురు ముతరులును, మిలిటరీవారిలో ఆఫీసురులు 5 గురును ముతరులు 21 నందియు చనిపోయిరి. పోలీసువారిలో 2 ఆఫీసురులకును, 15 మంది ముతరులకును, మిలిటరీవారిలో 8 మంది ఆఫీసురులకును, 108 మంది ముతరులకును గాయములు తగిలెను.

అల్లరి జరుగు ప్రదేశమునుండి డెల్టాకి తీసికొనిపోవుటలో 1921 వరకు 19 వ తేదీ రాత్రియెల్లొక్కడై నుపిరాడక

చనిపోయి. ఇది యంతయు విచారకరము. ఈ విషయవృత్తాంతమునుగూర్చి విచారించుటకు చాలామంది స్వేచ్ఛలు కలిగినవారునుండి ఏ. ఆర్. న్యాయశాస్త్రమున నొక విచారణసంఘము ఏర్పడుచున్నది. అయితే వారి నివేదికయు సంశ్లేషణాంతమునకు చేరలేదు.

కార్మికులు

సంవత్సరములో చాలాభాగము కార్మికులకిది ఆకాంతముగ నుండెను. 29 సమైక్య దాదాపు జరిగెను. అందు 18 వక్రము లోనే జరిగెను. 1920 సంవత్సరమున బ్రిటింగం కన్నా టిక్కుమిల్లు సమైక్యముండెను. మార్చిలో ఆరంభమయ్యెను. కాని మరల మేలో కన్నా టిక్కుమిల్లు కార్మికులకాభివృద్ధి సమైక్య కట్టిరి. వీరికి బ్రిటింగం గాము మిల్లువారుగూడ తోడ్పడిరి. పిదప జరిగిన సంఘటనలు ఆదిద్రావిడులు కార్మికసంఘమునుండి కడి పోవుటవలన జరిగెను. వీరు సమైక్యలో చేరుట కిష్టపడలేదు. హిందువులను నువ్వమ్మనీయులను వారిని భయపెట్టి దౌర్జన్యమునకు గడంగిరి. వీరికిని వారికిని వారికిని వారోధము పెరిగి యిండ్లు తగులపెట్టుట మున్నగు విప్లవములు జరిగెను. పోలీసువారు కాలెని నెలకొల్పలేకపోయిరి. ఇరుగుమొల వారిని తగాదా తెచ్చునై బాంబులును, కత్తులును ఆయుధములును కేసుబడిన. పోలీసువారు గుడ్డుప్రేలుకలపినప్పటికి ఒకపార్టీయైన ఇద్దరు కాన్స్టేబులును చంపబడిరి ఇకటిల్లాల నుండి రియల్ పోలీసువారు తెప్పించబడిరి. అల్లరులు జరుగుచోట బ్రిటిషువైస్రము కొద్దిది యుంచబడినను అనవధి పోలీసులు గూడనంది అందులకై ఖర్చు అంటివానులనై బడ చేయుటకు తీర్మానింపబడిన. ఈ అల్లరులు నెలవటిలోనే కర విల్లియం యొలింగుగా తిక్కత క్రింద వీరినిమయమై విచారించుటకొక విచారణసంఘము ఏర్పరచబడిన. వారి నివేదికము ప్రచురింపబడిన. అక్టోబరులో సమైక్యముగిరి అల్లరులు సమీపము. సంవత్సరములో కార్మికుల కాలిరెక్క తీసికొనబడిన ఫలితములు కొలదికాలములో తెలుపబడును. నిమ్మకాయలుకు ప్రత్యేకముగ పనులు కల్పింప బడుచున్నవి. అయితే డబ్బులేక పోవుటచే అది కొన్ని జిల్లాలలో మాత్రము జరుగుచున్నది.

ఆర్థికము

గతవత్సరము రాజకీయాంధోళము నల్లకు, గజెటెడు శానుగజెటెడు ఉద్యోగుల వేతనసంస్కరణమువల్లను ఆర్థిక పీడి చెడిపోయెను. అంధోళనవలన సంవత్సరనిక రాదాము చాల తగ్గిపోయెను. జీతములను వృద్ధిచేయుటవలన రెవిన్యూకర్వు యెక్కువాయెను. విద్యాభివృద్ధి కై యిచ్చి న విరాళములవలన చాల ఖర్చాయెను. కావున అన్ని విధములను ఖర్చు తగ్గింపవలసివచ్చెను. అభివృద్ధి లన్నియు యిప్పుటి కాపివేయవలసి వచ్చెను చేయుచున్న పనులు కొంచెము చేయువలయును. పర్యటెటు సర్వముల తగ్గించుట సాధ్యమగునేమో పరీక్ష చేయబడిన. ఇందువలన 71 లక్షలు తగ్గును. దీనివలన లాభము వచ్చే సంవత్సరముండును. కొలదికాలము లో కాడ్గి కనేలా రము గాన్పించును.

ఆర్థికము

జేతయవత్సరములకల్లము, కల్లములను రాజీ చాలా తగ్గిపోయినది. ఇందువలన 1921 లోగల్గు 1922 లో నెక్కువ లాటు కనబడును. ఇది యంతయు రాజకీయాంధోళనవలన ఆర్థిక పీడితవలన దుకాణములకల్లము తగ్గిపోయిరి. విదేశసారాయి, నల్లమందు మున్నగువానివై పన్ను యెక్కువ చేయుటచే ఆ వస్తువులవాడుక తగ్గెను. అయినను ఆదాయము నిరుడివలేనే యున్నది.

పోలీసు

ఈ సంవత్సరమునందు పరిశీలనవలన పోలీసువారికి కార్యభార మెక్కువయినది. మొత్తముమీద వారు తమ విధులను సమర్థతతోను, రాజధర్మ క్రితోను నిర్వహించిరి. మార్చిలో వైసుల సబార్డినేటు గ్రాంకులవారికి వేతనసంస్కరణము గావించబడిన. వాకు ఖర్చు గుంక నేననే కి. సంవత్సరం తము న నిటీ పోలీసులలో నసంతృప్తి కల్గెను అది మొత్తముమీద వాగుండెను. కిత్తులు అరుదాయెను. రాజీనామాలు తగ్గిపోయెను. నేరములు తీవ్రమైనవి, యెక్కువయెను. నవంబరులో కల్లములు అభివృద్ధిచెందిరి. కల్లము పంచాయితీ 426 గ్రామములలో ప్రవేశపెట్టబడిన. 151 స్కూళ్లు ప్రారంభింపబడిన. 9 పోలీసు పరిశీలనలు ప్రారంభింపబడిన. నేరములు తగ్గుటయేగాక కలారులే నేరస్థుల

బట్టుకొనటకు సాయముచేసిరి. చెంచువారుగూడ నేరముల జేయుట మానివేసిరి. కాన అనవధిపోలీసు తీసికేయబడిన. అనేకసారులు ఆకాంతి భావము దౌర్జన్యము క్రిందగెను. ప్రజాభావము అనిరముగ నున్నందులకు రెండుచాచాణములు చాలును. మార్చి ఆఖరుకు కుంభకోణం ముగిసిపోయిటి వారు బండ్లపయి వన్నున వృద్ధిచేయుట కొకతీర్మానమును గావించిరి. ఏప్రిలు 1 క తేదీని యాడు త్రువు నాడేపిండును ఒకగుంపు నేరి యెక్కువయు రాకపోకల నాటుకపడచిరి. జాగ్రత్తయెట్లు దు పోలీసువారిచే వెంటనే ఆరెస్తుచేయబడిన. దీనివై జనము ఉద్రేకము కల్గి నేడనుచుట్టును మూగి రాళ్లను రుద్ది అవటమున్న వారికి గాయములు తగులబడుట జేసిరి. అప్పుడు పోలీసువారు తుపాకుల ప్రేల్చిరి. విప్లవకారులలో నొకరు చంపబడిన. పిదప గుంపుచెడికి పోయెను. గుంటూరుజిల్లా వెల్లురిలో పోలీసు కట్టుములు తొక్కురింపబడుటచే స్థానికాధికారులకు తోడు పోలీసు వారు పంపబడవలసి వచ్చెను. నెల్లూరు లు 20 వ తేదీని ఒక వెల్లుగుంపు పోలీసు వారి విడిక గాగా వారు కాలెని నెలకొల్పటకు తుపాకుల ప్రేల్చులని వచ్చెను. ఎవరిని వెల్లులు తగులలేదు. ప్రత్యేక పోలీసుదళము రామనాడులోను మరియొకటి అనంతపురములోను స్థాపింపబడిన.

న్యాయస్థానములు

కొలది కొద్దులలో నెలయెక్కువగ నుండుటచే యీ సంవత్సరములో క్రొత్తకోర్టులు పెట్టవలసివచ్చెను. దావాలు సలు కొద్దులలో నెక్కువగనన్నవి. జిల్లామునములకోర్టులో స్కూల్ కాళా దావాలు తగ్గినవి. ఇందుకు కారణము జెందికోర్టుల నియమించుట గావచ్చును. హైకోర్టు జరిజనలు వైసులోన, స్కూలుకాళా కోర్టులోన, కిటి నీమిలకోర్టులోన కావా తెక్కువైనవి. సంవత్సరప్రాంతములో నేరములెక్కువగ నుండెను. పిదప మామూలు నేరములు తగ్గెను. కాని మామీరా విప్లవమువల్లను రాజకీయాంధోళనము వల్లను క్రొత్త నేరములు వచ్చి సమర్థకోర్టులను ముగ్గురు జడ్జిలుగల ప్రత్యేక ట్రిబ్యు నలున్ను మలబారులో పెట్టవలసి వచ్చెను.

జెయిల్స్

జెయిలు కమిటీవారి సలహా ఫలితముగ ఆండమాను దీవులనుండి నేరస్థుల తిరిగి రప్పించుటకు ప్రయత్నములు గావలసియున్నవి. జెయిలులో ఖైదీల ఆరోగ్యక్షేత్రములు బాగుగ చూడబడుచున్నవి. నీక తక్కువైనవోట్ల మంచి నీరు సరైన చేయబడుచున్నది. కారకురుపుకోగము పోగొట్టుటకు ప్రయత్నములు జరుగుచున్నవి. మెడికలు ఉద్యోగులు ఆరోగ్యశాస్త్రమును నేర్పుచున్నారు. నేరస్థులకు ఉపశాస్త్రములనిచ్చియు, ప్రాథమికవిద్య కల్పియు నైతికతలను వృద్ధిచేయు ప్రయత్నములు జరుగుచున్నవి. ఖైదీలు విడుదలయైనపిదప వారితోముచు గను గొనుటకు కారాగార నియంత్రక హామీసంఘము తీర్పురుజుబడినది. ఖైదీల ఆరోగ్యము బాగుచేడి చావులు తగ్గినవి. ఖైదీలు జెయిలులోనున్న వాకు చేయునేరములు తగ్గినవి. తిరుతివాపల్లి లోను, గన్నవములోను ఖైదీలు తప్పించుకొనిపోయిరి. మరల నందరును పట్టుబడిరి. కాన నూరులొగూడ నట్టి ప్రయత్నమే జరిగెను. కాని జెయిలులోనుండి ఖైదీలు రప్పించుకొనలేదు. అచట ఖైదీలు వృద్ధంగిరిలోకి పోయి, జెయిలు కాడి నెలు, కొయ్యలు మున్నగునవి తీసికొని పోకిపోవుటకు సిద్ధముగ నుండిరి. 150 మంది జెయిలుసిట్టిండి నెదుర్కొనిరి. అప్పుడు తుపాకులు ప్రేల్చులనిపెచ్చెను. 10 మంది ఖైదీలు చనిపోయిరి. 21 మందికి గాయములు తగిలెను. రాజకీయాంధోళనమువల్లను, మామీరా విప్లవమువల్లను జెయిల్స్ చాలవంద పోయినవి. అయితే వలసలో ఖైదీల క్యాంపు పెట్టుటవలన కొంచెము వీలుకల్గినది.

నర్సాపురం తాలూకా జాతీయయోవ సంఘము

నర్సాపురం తాలూకా సంఘమువేతము యీ నెల 28 తేదీని నర్సాపురములో గాంధీ ఆశ్రమమునందు జరుగును. తాలూకాలో వివిధగ్రామసంఘములనుండి ఎన్నుకొనబడిన ప్రతినిధులు అతేదీకి తప్పక దయచేయవలెను. క్రొత్తగా నేతన ప్రచారకులను నియమింపబోవుచున్నారు; కాన ప్రచారకులుగా నుండగోరువారు ఆతేదీలోపుగా నరఖాస్తులను పంపవలెనున్నాను. నర్సాపురం } భాస్కర్ల గోపాల కృష్ణ మూర్తి,
20. 4. 22 } తాలూకాసంఘసంయుక్తకార్యదర్శి.

పానుగంటి లక్ష్మీనరసింహ రావుగారిచే రచింపబడినది

గ్రంథములు— నాటకములు

నర్సాపురముకుత్సీయము	0-12-0
రాధాకృష్ణ నాటకము	0- 8-0
కోకిల	0-12-0
విప్లవారాయణ	0-12-0
వనవాసరాసునము	0-12-0
విజయరాసునము	1- 0-0
కళ్యాణరాసునము	0- 8-0
బుద్ధబాధసుధ	1- 0-0
వృద్ధవివాహము ప్రహసనము	0- 8-0
హాస్యవల్లరి	0-12-0

(అచ్చులో నున్నవి)

సాక్షి 1 వ వాల్యూము, 2 వ వాల్యూము, మూడవవాల్యూము. [3513]

పూర్ణిమముద్రిక— నాటకములు

వలయువారు, పానుగంటి లక్ష్మీనరసింహరావు పంతులు గారు, పితాపురం. ఆది వ్రాయవలెను.

రాజకీయ గ్రంథములు

గాంధీగారి చెరిసాలానుభవములు	0-12-0
చిత్రంజనదాసుజీవితము, ఉపదేశములు	0- 8-0
దాదాభాయి నారోజ	0- 8-0
భారత విజ్ఞానరహస్యము	0-10-0
గాంధీవిజయ నాటకము	0-12-0
గాంధీమహోదయ	0- 8-0
సంస్కారిణి	1- 0-0
స్వరాజ్యమహాసభ	0- 4-0

యం. ఆర్. కృష్ణరావు అండ్ కంపెనీ, నెల్లూరు.

“తెలుగు సంక్షిప్తలేఖనము.”

మీరు ఇల్లుకడలక నే తెలుగు సాహిత్యము నేర్చుకొని భాషాసేవచేయవచ్చును. దినమున కొక గంట పని. వివరముల క్రింది చిరుశామాకు కార్డు వ్రాయండి!

(13) ఇక ఫర్వేషా బ్యూరో, కాకినాడ.

With a foreword of S. Srinivasa Iyengar
Ex. Advocate-General, Madras.
Containing the soul stirring messages of our incarcerated patriots. Price As. 8. Postage extra.
K. KYLAS & Co.,
Publishers, Triplicane, Madras.

BOOK TO SUFFERERS! CURE GUARANTEED!!
SOVEREIGN HYSTERIA PILLS.
(3473) మూర్ఖనివారణ మూత్రలు

tin of 20 pills per Rs 1-0-0
Startling results in 24 Hours. Chronic Cases Undertaken & cured on contract system as well No fees until relief observed. (B)
M. V. R. RAMACHANDRA RAO, Market Tank, COCONADA.

ఆయుర్వేదభూషణ నోరి రామశాస్త్రి
ఏ. కే. ఏ. సి. వారి

కీరవధని

ఈ దివ్యమృతము కిల్లుటకు పాలును వృద్ధిచేసి కీర పుట్టిని కలిగించును.
పిల్లలకు సులభమి. పత్యము లేని రుచిగల రసాయనము. వార్షికవ్యయిల్లు బుద్ధితో పనిలేదు. పిల్లలు, తల్లిదండ్రులు నుభవడ దురు. బలహీను లగు పిల్లలకిచ్చిన జబ్బువుల పోయి వేసాపుట్టి కలుగును. నెల బుడ్డి 1-కి 1-8-0 (3473)
ఏ. పి. తో కలసి రూ 2.
మావద్ద నుప్రసిద్ధమగు ఆయుర్వేదోపదేశములు చిట్కము.
ఆయుర్వేదనిలయము, బెజవాడ.

భారతదేశ పరిపాలనము

కర్నూలు వెబ్బాడు గారి యువనాటము

రాజ్యాంగమంత్రికి సూచనలు

మార్చి 27 వ తేదీ నాడు కర్నూల్ వెబ్బాడు గారి కిలా ఫతుసమస్యను గూర్చియు, భారతరాజ్యాంగ పరిపాలనావిధానమును గూర్చియు నిట్లుపన్యసింపిరి.

నేను ప్రాంతము నుండియు కాన్పూరిలోను, స్మిత్తానుకుర్చిరాజ్యమున కొనసరెని యనుచుంటిని. పారిసు సంక్షమాచనలను బట్టిచూడ ప్రభుత్వమువారు సరియైన మార్గమునకు వచ్చుచుండినట్లు తోచినది కాని గతకేంద్ర సంవత్సరములన్నర కాలమునుండి వాస్తవము వివరములు తెలియకుండినందునగాబోలు ఇంకను సందేహించుచునే యున్నాను. ప్రభుత్వమువారి విదేశపరిపాలనావిధానములను ప్రాచ్యాంతరేశము నందును అత్యంత ప్రాచ్యదేశములందును బ్రటిషుసామ్రాజ్య గౌరవమునకు కళంకము గలిగెను. ఒకవిధమైన నిర్బంధము వలననే విధానము మార్చుకొన్నది. ఇట్లు నిర్బంధములను మార్చు గలిగినందులకు నేను చింతించుచున్నాను. స్మిత్తా, త్రేసు కాన్పూరిలోని పున్నగువానిని ఆటోమను రాజ్యమునకు మరల నిచ్చివేయుదని మేము కోరుచుంటిమి. న్యాయము, ధర్మమును గమనించి అట్లు చేయుదని కోరితిమే కాని అందు తలప భారతమునల్పములను సంత్వేషి కలచుచున్నది. మేమును కొనలేదు. మనపరిష్కార సేన, వాయుదళము, మున్నగు వానివైగాక మన సత్యానుష్ఠానమువై యాధాపడి యుండును భారతము.

భారతమునల్పముల యాందోళనకు ఫలితముగ నిట్లు జరిగె ననునట్టిప్రాయము వ్యాపించుట సమంజసముగ నుండదు. ఇది దౌర్బల్యమునకు తార్కాణముగ నున్నది. భారతమునందలి లను బాగుగ తెలిసినవారికి కిలాఫతుసమస్యను పరిష్కరించినంత మాత్రము భారతమునల్పములు సంత్వేషింపదరని తెలిసి యుండును. కిలాఫతు ఆందోళనాపరులు తుర్కీ సమస్యనుపయోగించుకొనితే గాని అది కేవలము భారతమువాయుదీయ అసంతృప్తిలను నేర్పడినదిగాదు. భారతమునల్పముల యశాంతి యొకను నిలిచియుండును. నీతిసూత్రములకుగాక తమ నిర్బంధములకు తోబడిన బ్రటిషురాజ్యమును భారతమునల్పములకు లేవ గొంతురు. వారు పాశ్చాత్య సమాజేశమునకు పూర్వ మెట్లుండినో సమాజేశాంతరముగూడ ఆలాగే యున్నారు. వారిది కేవల మెడతెగని వైర భావముగ నున్నది. రాజప్రతినిధి తండ్రిగారి, భారతదేశ నిరంకుశాధికారుల సూచనలను గాని యంగీకరించిననే ఆ వైరము ఆద్య శత్రుకు నని తలంచుటకు వీలులేదు. గత మూడు సంవత్సరముల నుండి భారతదేశమువారి ఆంగ్లో హైందవాధికారులు కిలా ఫతుకోర్కెలను పరిష్కరింపుదని ప్రభుత్వమువారిని వేడుచుండిరి. కోర్కెలను నెరవేర్చిన మహమ్మదీయులను వశపరచు కొనవచ్చునని వారు తలంచిరి. సామాన్యముగ వారు ఎన్నడును శ్రద్ధ పుచ్చుకొన నట్టి దేశ వ్యవహారములలో ఇప్పుడు జక్రియమైనారు. వారా విషయములందరికీ ముగిసి నిమగ్నమైయున్నారు. వారు స్వరాజ్యము గావలెనని కోరుచున్నారు. భారతదేశము ఎట్లుయినను ఆంగ్లేయుల స్వాధీనమునుండి తప్పిన బాగుగ నుండునని ముఖ్యముగ మహమ్మదీయులు ప్రత్యక్షమైయు జూపుచున్నారు. నిర్బంధములకు తోబడి రాజప్రతినిధిగారి యొక్కయు సర్ విలియం విస్సెంటు మున్నగు భారతదేశోద్యోగులయొక్కయు శిఫార్సుల నంగీకరించినను తేజస్వీయమగు మార్పు గలుగునని మౌఖికము నాకు తోచదు.

అధికారనిర్వహణము.

క్రమముగ భారతసమస్య సామ్రాజ్యమునకు ప్రదేశకరముగ నగుచున్నట్లున్నది. భారతరాజ్యాంగ కాపాడికారి కార్యములకు నేను సంబోధించినను, రాజ్యాంగ మంత్రిగారునుండి క్లిష్టపరస్పరము పరిష్కార మగునని నాకు విశ్వాసము లేదు. వెనుకటి భారతరాజ్యాంగమంత్రి యాసభాసభ్యులలో నెల్ల ఆంధ్ర కారమునకు మిక్కిలి తగియుండెను. ఆతనిబదులు వచ్చిన మహా నీయునికి భారతదేశమును గూర్చి యింపుకేనియు తెలియదు. ఆతని ఈసభలోని వెనుకటి చర్య వివరముగ నుండెను. ప్రభువుల సభలో నెట్లుండినో నాకు తెలియదు. కాని ఆతనిచర్య భారతదేశమునందు గౌరవమును సంపాదించ బాలదని నేను చెప్పు గలను. భారతదేశమునని వ్యవసాయము ప్రారంభించితిమి. మనము

మాటాగు యున్నప్పుడు సంస్కరణములనుండి వరలుటకు వీలులేదు. స్వాతంత్ర్యమునకును దొంగిలించున స్వరాజ్యమును భారతమునకు వెంటనే గావించుట క్రమముగ నైనను కొనసరెని మనముంగీకరించుచున్నాము. 1917 వ సంవత్సరమున సార్వభౌమ ప్రభుత్వమును గావించుదని ప్రతిజ్ఞ చే మనమును లుననని యున్నది. దానినుండి మరలితిమా మన మానము చెడును. భారత శాసనసభలు బడ్జెటుచర్యనయమున పైనికవిషయములలో బ్రటిషుప్రభుత్వవిధానమునకు ప్రతిపాదనలుగ నుండె ననియు అందువలన సంస్కరణములు కార్యములపట్ల నిరుపయోగము లయ్యెననియు, నుక ఆసంస్కరణములను మరల యాలోచించకలసి యుండుననియు త్రైముఖత్రిక విమర్శించెను. అది దుఃఖకరమునున్నది. బ్రటిషువారు విశ్వాసపాత్రులుగాగని ప్రేరేపించుట కిదియని యొక నిదర్శనముగ నుండగలదు. ఇంతియకాదు. భారతమును ప్రేమించిన వెనుకటి రాజ్యాంగమంత్రి తన స్థానమును వదలుకొనిననాడే గాంధీమహాత్ముని నిర్బంధనాద్ర ప్రకటింపబడెను. ఇంతకన్న పార బాటు మరి యొకటి విని యుండదు. రెండింటి ప్రభుత్వమునా రీతివ్యవహారాత్మక ప్రవర్తించుచుండిన సామాన్యముగ నందరంగీకరింతురు. కొన్ని మాసముల నుండి యీ దేశములోనివారు కొందరు ఎటులయినను భారత యాందోళనాపరులను నిర్బంధించి నిరాకరణోద్యమము నణచివేడుదని గంతులు పెట్టుచుండిరి. కాని నిర్బంధములను నేయుద్యమములను ఆణగనుని తలంచుటకెట్టి. రెండింటి ప్రభుత్వము, ఆతని యనుచరులను ఉద్యమమునెవల సక్రమచర్యలను పుచ్చుకొనుచుండిరి

ఆందోళనా స్వభావము

భారతదేశమునందలి యాందోళన కేవలము ప్రాచ్యాత్మ్యపరిపాలనముననేగాక సామ్రాజ్యవాదకేవలముగూడ కందెత్తుచున్నదని సభ్యులెరుంగవలెను. గాంధీయుద్యమము సాంకేతికముగ ఆచరణలోనికి వచ్చిన మనము క్రమముగ కలకత్తా, జాంజాయి, మదరాసులను వదిలివెట్టి రావలసి వచ్చును. నాగరకత నకించును. మధ్యకాలపు టాట్నాయను సంస్థలు మరల తలచును.

ఈ యుద్యమము వ్యాపించిన కొలది దేశములో పరపతిలవారికి భయము గలుగజొచ్చెను. ఆదియునుగాక, ఉద్యమ ఫలితముగ, మామలావిష్టము పొడనూపెను. మహమ్మదీయులు హిందువులను చంపిరి. తరువాత సంయుక్తరాష్ట్రములలో పోలీసువారు చంపబడిరి. మితవాదు లీచెయ్యెనులను జూచి వెలుగొందిరి. వాడు క్రమక్రమముగ ప్రభుత్వమును వహించజొచ్చిరి. కొంచె మను కూల స్థితి యేర్పడుచుండిన సమయమున విశాఖకార్యము ఘటిల్లెను. గాంధీ ఏవిధముగ నాడుచుండెనో, రెండింటి ప్రభుత్వముగూడ అవిధముగనే ఆడెను. ఆయన అట్లు అడవలసిట్లు నిర్బంధపెట్టిరి. ఎవరు నిర్బంధపెట్టి నదియు నేనిప్పుడు చెప్పి యా నుకొన ను. కారాగారమునకు వెదులుటకు సిద్ధముగ నున్న వానింట్లు తక్కువకలెను. భారతదేశమునందలి కారాగారములయందెందరకు స్థానముండునో, అస్థానముల కయినింతలుమంది సిద్ధముగ నున్నారు. గాంధీ దక్షిణాఫ్రికాలోగూడ నిట్టిస్థితియే తెచ్చివెట్టెను. బ్రాహ్మణ్యులు ప్రభుత్వమును వంచించుటకు ఆతడు దక్షిణాఫ్రికాకారాగారముల నన్నిటిని నిండించెను. కాని దక్షిణాఫ్రికాలో భారతీయులు ఆశ్చర్యసంభావములగు నుండించిన వారు విజయము భూమిజాలడండిరి. ఏదోవిధముగ కొంచెము లాభము గలిగెను. అయితే భారతమున నట్లుగాక వారిధికరణాభ్యుత్థులుగ నున్నారు. కారాగారములను నిండించుటయే పరమా వధియనియు, దేశాభ్యుదయమునకు తోడ్పడుననియు, ఒక్కమారు భారతీయులకు నున్నంచెనేని, నిమగ్నములోపల కారాగారము లన్నియు నిండిపోవును.

నిర్బంధవిధానము

భారతదేశమున నీ స్థితియే పట్టికది. ఆందోళనాపరులను నిర్బంధించిరి. ఉద్యమము యధావిధిగ సాగుచున్నది. నిర్బంధములకు పరిమితి గన్వింపదు. గాంధీని నిర్బంధించి ఆరు సంవత్సరములకితే వేసినారు. నామిత్రుడు లభవతిరాయము భారతదేశములోని నామిత్రు లందరను కారాగారములందు న్నారు. దురదృష్టవశమున, భారతీయులకు కారాగారమునందుండుటయే ధర్మముగ తలంపబడుచున్నది. ఆది చాల ప్రారముగ నున్నది. మాటాగు- యున్నప్పుడు సంస్కరణములను పయోగించి నిరాకరణోద్యమమునుండి తప్పించుటకు అనుకూలమైన వాతావరణ మేర్పడి యుండెడిది. అందుకు 2 మలు వివరీకరించి యేర్పడినది. ముంజేను జరుగునో తెలియదు. వెలుసాలలలో నున్న వారి దుఃస్థితిని బాపుటకు రాజ్యాంగమంత్రి

బూనుకొనునని తలంచెదను. భారతకారాగారములు ఆంగ్లదేశపుకారాగారములవలె నుండునని చెప్పవచ్చునని అందమాను దీవులను గూర్చియు ఇతర కారాగారములను గూర్చియు నివేదికలను జదివినవారికి నిజస్థితి గోచరింపక మానదు.

కఠినముగ జూచుట

భారతమునందు కావలె నని పరిశ్రోదేశ్యములతో కారాగారములకు వెళ్లువారిని పెద్దయనస్థులవలెగాక సామాన్య వేరగులవలె జూచుచుండ తేదని నేను తలంచెదను. వెలుపెట్టిన వెట్టవచ్చును. కాని అగ్రహము జూపరాదు. అవసరమగుకాశి వ్యయను కనకాళ ముండగూడదు. సామాన్యముగ వీధి దొంగలకును, వీరికిని అదరణయందు తారతమ్య ముండవలెను. ప్రస్తుతము ఆహారము బలబయ్యెను భేదములేదు. రాజకీయ వేరగులవై అధికారులు పగచీసికొన నెంచి ట్లున్నది. అది కిగను ఈదేశమునకుగాని బ్రటిషు-భారతభావిమైతికిగాని అట్లుండుట యనర్థదాయకము. వీరు చెలసాలలకు వెళ్లినారు. చెలసాలలకు నింజినది. కాని యుద్యమము యధాప్రకారము సాగుచునే యున్నది. ఇక పత్రికల నణచివేయువలెనని యాందోళన బయలుదేరినది. ముద్రణాశాస్త్ర శాసనములకుకానున్నది. రద్దుకాకుండ యాందోళనను ప్రారంభించిరి. భారతదేశమున పత్రికలు ప్రాముఖ్యత వహించియున్నది. చదువరులసంఖ్య హెచ్చుచున్నది. పత్రికలలోని విషయములు జనసామాన్యమునకంతటికిని వ్యాపించుచున్నవి. నిర్బంధములకు పురిగొల్పిన విధానమే పత్రికల నరికట్టుటకుగూడ ప్రేరేపించును. పత్రికల నణచి సభలను నిషేధించినచో, మునుపటివలె రహస్యాలోచన సంఘములయొక్కయ్యరహస్య హత్యలయొక్కయు స్థితి పునఃస్థాపితమగును.

సామ్రాజ్యత్వేయము.

మనమిట్టి క్రమాంతరములవై పరిపాలించుచుండిన బ్రటిషు సామ్రాజ్యభావినీతి యెట్లుండును? కయిర్లాండుకున్న అన్యాయపు స్థితి ఏర్పడును. ఆయిర్లాండు, ఇంగ్లాండు రెండును ఒకేర్యమునకు సంబంధించినవి. కాని భారతదేశములుగాదు. వర్ణములను సరించి యుద్యమజరుగ వలసినవచ్చును. ఆస్థితివచ్చినపుడు, పరమాధ్యమనకు భేదముండదు. మనమివిధముగ నామిత్రమున కొంత కాలము సాగింపవచ్చును. చివరకుగూడ న్యాయమునకు లొంగక నిర్బంధమునకు మాత్రమే లొంగుదురని బోధపడగలదు. ఆస్థితి తప్పకలెనని నాకోరిక. భారత రాజ్యాంగ సమయకార్యదర్శి టోరీ పక్షపు వాడు. ఆయినను విదేశీయ, కలలోనియల్ వ్యవహారములలో ఆతడు నాతోనించుచు మించుగ సంపూర్ణముగ నేకీభవించుచున్నాడని తలచెదను. ఎటోకొంత చేయదగినను, కనుక సంస్కరణ విధాన మనంతరము మిగిలిన క్రమాంతరముల నెప్పుడు ఆచరణలోనికి తెచ్చునదియు ముందుగ తెలుపవలెను. సంస్కరణ విధానమునందు, రాష్ట్రీయస్వాతంత్ర్యమును, ద్రవ్యమువై సామ్రాజ్య శాసన సభ కధికారమును చేర్చవలెను. సామ్రాజ్య శాసనసభకు ప్రస్తుతము చేట్టుమలన గాక యభ్యాసములననే క్రవ్యమువై 2-0 కార మేర్పడెను. కనుక యీసమయమునందు శాసనసభలకు స్త్రీలు కాన్పిలుటకు క్రొత్త యెన్నికలను జరుపుటయే 3-0 ముగ నుండును.

శాసనసభలు, క్రొత్తయెన్నికలు.

క్రొత్తయెన్నికల నిష్పాద జరిపినచో, శాసనసభలకు సంబంధించి నంతవరకైనను నిరాకరణోద్యమ మగునని నాతలంపు. ఇప్పటికే శాసనసభలందు కక్షలు, ప్రతివాదములు, ప్రత్యక్షముగ నేర్పడి యున్నవి. శాసనసభలలో ప్రవేశించిన వెంటనే ప్రభుత్వముతో చేతులగలిసిట్లు కాదనియు, అంత మాత్రమున రాజ్యాంగవిధానమునందు సాల్పానిట్లు కాదనియు, రాజ్యాంగమంత్రిగ నుండి యెంత సాయమువేయదగినో, ప్రతికక్షిలోనున్న ఆంత గౌరవమే యని యిప్పుడెప్పుడు గ్రహించుచున్నాడు. క్రొత్తయెన్నికలు జరిగిన 1920 వ సంవత్సరములో జరిగినట్లు కాదు. ప్రతినిధులు శాసనసభలలో ప్రవేశించి ప్రజలపక్షము వహించి ప్రభుత్వ విధానమును విమర్శించుచుండురు. బ్రటిషు రాజ్యాంగమును భారతమున శాశ్వతముగనిలుపుటగాక భారతమునకు ప్రజాస్వామ్యమునొసగుటయే మన ప్రస్తుత యుద్దేశ్యము. క్రొత్తయెన్నికలను గూర్చి వ్యాగానముల నిష్పాదయ నక్కరలేదు. నిరాకరణావలంబులు తమయుద్యమము నాపిగారి యెన్నికలను జరుపుట కలన యుపయోగ ముండదు. కాట్టి నాయుభిప్రాయ మేమన, కారాగారములోనున్న గాంధీవద్దకు వెళ్లి సంగతంబుచెబు. కిలాఫతు సమస్యగూడ యిప్పుడు బాధించుటలేదు. అధిని వేళ రాజ్య స్వ పరిపాలనము నెప్పు

దొంగనదియు, అందులకు ప్రభుత్వమున కాసంస్థల యొక్క కల
నేర్పాటు చేయుచు వనియు, ముందు ఆయనతో నచ్చుకొన్న
వలెను. ఈ కార్య మింతయులకు జరుగకపోవచ్చును. కాని జరిగి
ననే అయిరిపు సమస్య పరిష్కారమునందుకైగాక వైరభా
వము లేకనే భారతసమస్య పరిష్కారమగును.

రెండు ముఖ్య కోరికలు

స్వాతంత్ర్య భారతమునకొక స్థానము నిచ్చి దీని ప్రతిభ
సామ్రాజ్యము నే నిరీక్షించితిమేని ముఖ్యముగ రెండువిషయములు
పరిష్కారము కావలెను. సుప్రార్థ స్వరూపాలనము, సుప్రార్థ
యధినివేశ రాజ్యస్వరూపాలనము మొదటిది. యూరోపియనులు
భారతీయులు ప్రతిభ సామ్రాజ్యమునందు సమానస్థానముగలిగి
యుండుట రెండవది. భారతీయులను గౌరవముగ నాదరింపజేయు
వారు సామ్రాజ్యమునకులొబడి యుండుట కంగీకరింపక పో
వచ్చును. దేశ భక్త దుష్ట ప్రతిభారతీయుడును
ఇట్లే యుండును. “ప్రతిభ సామ్రాజ్యమునకు సు
బంధించియుండుటయేలే కన్యాలో మాకు గౌరవము లేదు.
కనుక మాకు అధినివేశరాజ్య స్వరూపాలనము చేకూరిన మేటి
నే సుప్రార్థమగు భారత ప్రజాస్వామ్య పరిపాలనము నేర్పరి
తెనును.” వర్తమానములు గమనింపబడవలెను, సామ్రాజ్యమునకు
సుబంధించియుండిన యేక లాభములు గలుగుననియు భార
తీయులకు తెలియజేప్పవలెను. కన్యాలో కొందరు నివాస
మేర్పరుచుకొని భారతీయుల యొడ యువముగ ప్రవర్తించు
టచే మన సామ్రాజ్యమున కింతటికిని కళంకము గలుగనన్నది.
రాజ్యాంగ సహాయ కార్యకర్త అచ్చట నివాసమేర్పరుచుకొనిన
వారయెడ సానుభూతి కలిగియుండవచ్చును. నాకుగూడ సాను
భూతి కలదు. కాని కొలదియందీ కొంత యువకలను బాధ
పెట్టుట న్యాయముగ తోచదు.

కన్యా.

కన్యా మనపరిపాలన క్రిందగలదు. అది క్రానుకాలిని. కాసన
సభలో ప్రభుత్వనియోజకు లధిక సంఖ్యావలగను, ప్రజలచే
యొప్పుకొనబడనవారు కొలదియందీగను నున్నారు. గతసంవత్స
రము ప్రధానమంత్రిల సమావేశమునందు ‘సమాన గౌరవము,
సమాన ప్రతిభ’ మూత్రము లంగీకరింపబడి యుండినను, కలొని
యొక మంత్రి ఆనూతిమలను గాలి కెగుడన్ని నాడు. మాంటా
గుగారు పదమూడుడు గాక పూర్వము పీఠిపురికిని యీ సమ
స్యపై పెద్ద దౌర్బలము జరిగినది. ఈ సమస్యను కలొ
ని యొక మంత్రి స్వయముగ పరిష్కరించుటకు
వీలులేదనియు, మంత్రివర్గము వారే పరిష్కరింప వలెననియు
మాంటాగుగారు గట్టిగా బలికిరి. ప్రస్తుత భారత రాజ్యాంగ మం
త్రిగూడ మాంటాగుగారివలె ఆ విషయమై గట్టిగా పోరాడెద
రని తలంచెదను. ఇంగ్లాండునకును భారతమునకును వైరుసమ్యము
లేకుండవలెనన్న రాజ్యాంగ మంత్రియు, సహాయమంత్రియు, ఇరు
వురును తమ స్వంత యభిప్రాయములనైనను కట్టిపెట్టి కన్యా
విషయమై గట్టిగా నుండవలెను.

వేలపు నోటీసు

రాజమండ్రి సబ్ కార్పొరేషన్ ఫర్ములు

O. N. No. 50. of 1914.

Between

వాదులు:—దివాన్ బహద్దర్ శేఖు బనికీలాలు అవీరు
చదువేరు వ్యవహారిక శ్రీమతి శ్రీకృష్ణదాసు కస్తూరిబెందు
దాగా వస్త్రాలాలు.

And

చారుగుండ్ల వెంకటరంగయ్య సా. జగ్గయ్యపేట:—
ప్రతివాది. గడరసెంబరు ప్రతివాదితాలాకు కాకినాడ జగ
న్నాధపురం గ్రామములో చిక్కలవారి వీధిని చిక్కలవారి
యింటివెనుకను వున్న Oil Factory తాలాకు ఆముదంతయూ
రువేసే యాత్రు సామానులతో వున్న రాటుములు 10 నిమి
తాలు పప్పుచేసే రాటుములు 3 నూనె ఆముదంబిలవ వుండుటకు
పెట్టి 4 నూనె ఆముదం తూనిక చేసే కాటాలు, పానరాళ్లు
గడ్డ రా యాత్రు సామాను పెద్దాళ్లు దాఖలా చరాస్తీని
యభివృద్ధి కాకినాడ సబ్ డివిజన్ కోర్టువారివల కౌకి
నాడ 28 నూనెధపురం గ్రామములో సడరు Factory కడగండి
28 వ యేప్రిల్ 1922 సం. రం. తేదీని వేలంవేయుటకు స
డరుగార్లు వాతీలను ఉత్తరపు కాబడినందున సడరు తేదీని
వేలంవేయ బడును గనుక యిందుమాలమున తెలియచాడ
మైనది.

కాకినాడ } ఎ. కామేశ్వరరావు,
20.4.1922 } వాది పీఠిక.

నిర్బంధవిధాన విజ్ఞాపనము

అఖిలభారత కాంగ్రెసు కార్యసంఘసభ-ఖద్దరు ప్రచారము

మాలానా హజరతు మోహనీగారిని బేగముగారు సందర్శించుట

నిర్బంధవిధానమును లాహోరు న్యాయవాదులు ఖండించుట

చోరీచారా కేసు - అప్రూవరు సాక్ష్యము

ఖద్దరు ప్రాముఖ్యము - మాలానా మజరలు హకు గారు

అఖిలభారత కాంగ్రెసు స్థాయి సంఘసభ

భూషేంద్రనాథ బాసుగారితో సంభాషణ

21 వ తేదీ సమావేశము

21 వ తేదీ వుదయము 8-30 కు ముగిసిన సమావేశము
ప్రారంభమై సాయంత్రము 5-30 కు ముగిసినది. ఈ 9 గం
టలలోను మధ్యాహ్నము 2 గంటలమాత్రము సభ్యులు విర
మించిరి. 7 గంటలసేపు వర్షం జరిగినది. ఆవిశ్రాంతివయమున
భూషేంద్రనాథ బాసుగారు సభ్యులతో రాక్షియపరిస్థితిని
గూర్చి యిష్టాగోష్ఠిని ముచ్చటించిరి. ఉదయమున ఖద్దరును
గూర్చి సభ్యులు చర్చించిరి. ఈ ఖద్దరువాస్తవి విధానమున
రెండుభాగములు కలవు. రాష్ట్రములందు ఖద్దరును శ్రేష్ఠము
గను విస్తారముగను నేయుంచుటకు రాష్ట్రీయసంఘములకు కా
వలసిన మొత్తములో సగముసామ్యము వారా రాష్ట్రీయ సంతా
దించవలెను. తక్కిన సగమును అఖిలభారత కాంగ్రెసు సంఘమువా
రు వారి కొరంకలెను. దేశీయలలో హెచ్చుమంది ఖద్దరును
ధరించునట్లు బోధింపవలె నననది మొదటిభాగము. ఒక ప్రధాన
సంఘము నేర్పలుపడవలెను. ఆ సంఘమువారు ఖద్దరు నేతను
విక్రయమును పరిశీలించుచుండవలెను. నూలును బట్టలను విక్ర
యించుటకు ఏర్పాటు చేయవలెను. అనునది రెండవభాగము.
ఈ సంఘమువారికి 17 లక్షల నిచ్చుటకు నూచింపబడెను.
ఖద్దరు నిర్మాణమును గూర్చి రాష్ట్రీయులకు స్వతంత్రాధికార
మివ్వబడును గాని శ్రేష్ఠమైన ఖద్దరును అధికముగా నేయు
టనుగూర్చి సాంకేతిక విషయములను అఖిలభారత సంఘము
వారు నూచించుటకు గూడ ఏర్పాటు చేయబడెను. ఈ పరి
ష్కారమును మరల త్వరిత బొంబాయిలో జరుగు కార్యసం
ఘ సభలో స్థిర పరచు వరకు ము ప్రకటింప
కుండుటకు నిశ్చయింపబడినది. ఆ సభను త్వరిత లో జడ
పుటకు తేదీని నిర్ణయించు విషయమున అభ్యుత్థానితో నాలో
చించి స్థిరపరుచుటకు కార్యదర్శి వి. జే. పటేలుగారిని కోరిరి.
ఈ విషయముల నన్నిటి నొకతీర్మానమున వ్రాసి దానిప్రతులను
ఛోటాన్సి, జమనాలాలు బజాజ్ గార్లు మున్నగు సభ్యులకు పంపి
పర్యవసానమును ముందుసభలో తెలుపుటకు రాజేంద్ర ప్రసాదు
గారిని కోరిరి. సభ తేదీని 22 వ తేదీని జరుగును. ఆ మధ్యాహ్న
ముతో సభ ముగియవచ్చును.

మాలానా హజరతు మోహనీ

గారి కేసు

ప్రారంభ విచారణ

బేగము గారి రాక

ఇండియన్ పీనలుకోడు 121 124 ఏ సెక్షనులక్రింద మా
లానాగారిపై కేసు చేయబడును. ఆ కేసుప్రారంభవిచారణ
26 తేదీని జరుగును. బేగము మోహనీగారు 21 వ తేదీ వుద
యముకు అనామదాబాదు చేరిరి. మాలానాగారిని సందర్శించు
టకు బేగముగారు కుడ్యగు లనుమతి నొసంగిరి. బేగముగారు
భర్తను సందర్శించెను.

అరెస్టు వివరములు

బలవంతముగ బండ్చిలో నెక్కించుట

కన్యానులలో కన్యాస్వగనగరము కొత్తాల్లు మోటా
రు కారులో ఖిలాఫతు ప్రోద్బుత్తు వచ్చి బొంబాయి దొరతనము
వారు కుంభివ వాడంటును మాలానాగారికి మాపి మోటారులో
కూర్చుండగోరినను. మాలానాగారు కడలక మెదలక నిరుత్త
రుడై కూర్చుండెను. అందువలన సూపర్వైంటు చెయిపట్టుకొని
లాగిబంట్లో కూర్చుండ బెట్టి స్టేషనుకు తీసికొనిపోయెను. స్టేషను
వద్ద మోటారులోనుండి రైలుబండిలోకి రమ్మనగ మరల మాలా
నాగారు రలులే భీష్మించుటచే నడటగూడ నూపర్వైంటు బలిమి
నువయోగింపకలసివచ్చెను. “ప్రభుత్వమువారి నిరంకుశనిర్బంధ
విధానమునకు కాంతముగ లొంగగూడదని మహాత్ముడు బోధిం
చుటచే నేను వారు బలిమి నవయోగింపనట్లు చేసితి”నని మా
లానాగారు అబ్దులుబారి గారికి తంతినా వ్రసం వెను. అని హండం
ప్రతీక కొకరు వ్రాసిరి.

లాహోరు హైకోర్టు న్యాయ వాదులు

51 మంది ప్రకటనము

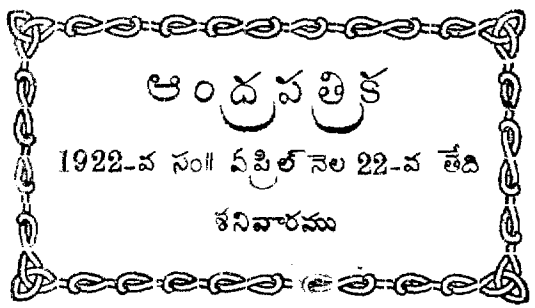
నిర్బంధవిధానమును నిరసించుట

“నారకత గల దొరతనము లన్నియు ముఖ్యముగా గౌర
వించునట్టి ప్రజల ప్రధానస్వాతంత్ర్యములను భంగపరుచుట
కంటె ప్రభుత్వమున కధిక ప్రమాదకరము చేరుండ
బోదు. ఆ క్రమము గను ఆ న్యాయము గను ఆ రెస్టు
చేయుటవలనను తొందరపడి సరిగా విచారణ చేయక ఆక్షేప
ణార్థ మగురితని శిక్షింపించుటవలనను న్యాయక్రమ సంగ
క్షిణమున కెట్టిలాభము కలుగక పోవుటయే గాక న్యాయ
పరిపాలనమునకు కళంకము కలుగుచున్నది. ఎల్లపుడును
న్యాయపరిపాలనము నిష్కళంకముగ నుండవలెను. ఒక్కొక్క
శిక్ష వేసినపు డాశిక్ష శిక్షితుని సంబంధము కానివారందరైనను
ఆమోదింపదగినదిగా నుండవలెను. ప్రస్తుత ప్రభుత్వవిధాన
మిట్లుండలేదుగాన మే మీ హెచ్చరిక నీయవలసినదని.
దేశీయులలో నధికమగు నశాంతిని కలిగించుచున్నదని యీ
51 మంది న్యాయవాదులును సంతకములు చేసి ప్రకటించిరి.

గోదావరి యేజిస్ట్రీ కాంగ్రెసు ఎన్నికలు

20-1-22 తేదీ మధ్యాహ్నము 4 గంటలకు పోలవర
స్వరాజ్య కార్యస్థానమున ఆంధ్రరాష్ట్ర బాతీయోపసంఘమునకు
గోదావరి ఏజిస్ట్రీ ప్రాంతములనుండి అయిదుగురు సభ్యులను
ఎన్నుకొనటకుగాను శ్రీయత అద్దేపల్లి లక్ష్మీనారాయణ
శాస్త్రిగారి అధ్యక్షతక్రింద గోదావరి యేజిస్ట్రీ కాంగ్రెసుసభ్యుల
సభ సమావేశమై ఈ క్రిందివారిని ఎన్నుకొనడమైనది.

1 శ్రీమతి తూము చూడావణమ్మగారు పోలవరం
గోదావరి యేజిస్ట్రీ 2 శ్రీయత చేరీయ్యం సోమయ్యగారు
పోలవరం గోదావరియేజిస్ట్రీ 3 శ్రీయత రామిడి. శ్రీరంగ
నాయకులనాయకుగారు పెరకవీధి రాజమండ్రి 4 శ్రీయత
సామవేదం అయ్యత రామయ్యగారు అర్రాపురం రాజమండ్రి
5 శ్రీయత పునులూరి కోదండరామయ్యగారు అర్రాపురం
రాజమండ్రి.

నిజ సమస్య

విదేశ వస్త్రములపై విధింపబడిన హెచ్చుమొత్తం పన్నును, సామాన్య శాసనసభవారు తొలగించినను, లాంకుపైరు వర్తకుల గునుపు తీరలేదు. విదేశ వస్త్రములపై నన్ను, స్వదేశ వస్త్రములపై నన్ను సమానముగ పన్నుల విధించినగాని, వారికి సంతృప్తిగలుగదు. ఇండియా ప్రభుత్వసహాయ కార్యదర్శి యగు ఆర్.ఎల్. విట్టరుటనుగారియొద్దకు వారు ఇటీవల రాయబారము వెడలియుండిరి. ఆంగ్ల దేశ ప్రతికూలలో ప్రచురింపబడిన వివరముల జూచిన, సంస్కరణ శాసనము హిందూ దేశమునకు వాణిజ్య స్వాతంత్ర్య మొసగలేదని వాడింగుటను గారును తదితరులును స్పష్టముగ చెలిపినటుల గాననగును. సంస్కరణ శాసనమునే వారాధారముగ నై కొనుచున్నారు. సంస్కరణ శాసనము వాణిజ్య స్వాతంత్ర్యము మొసగలేదని నిశ్చయమే. దానియందు ఆవిషయము నెత్తుకొనలేదు. జాయింటు కమిటీ రిపోర్టునందు మాత్రము, ఈ విషయమును గూర్చి వివరింపబడెను. పలుహద్దులకు లోబడిన వాణిజ్య స్వాతంత్ర్యము హిందూ దేశమునకు దీనియందు నిర్ణయింపబడెను. వాణిజ్య స్వాతంత్ర్యమును శాసనపూర్వకముగ గాక కన్వెంషనుల మూలమున చలానింపవలయునని, జాయింటు కమిటీవారు సూచించిరి. చేకూరినహక్కు కొద్దిది. దానినయినను, శాసనమునందు హిందూ పగు పకబోవుటచే విశేషలాభ ముండదనియు, ప్రతి వారును నొకరాయు విసరటకు వీలుండు ననియు, వెనుక సూచించియుంటిమి. వ్యవహారము తుద కటులనే పరిణమించినది. వాడింగుటనుగారు చెలిపిన సంగతులను భారతీయులు గమనించుట యుక్తము. బ్రిటిషు వర్తకుల దృక్పథ మేదియో గ్రహించుటకు వీలగును. హిందూ దేశమునకు స్వపరిపాలనము నిచ్చితిమాయని, వాడింగుటనుగారు ప్రశ్నించుచున్నారు. సార్వభౌముని ప్రకటనము ననుసరించి, హిందూ దేశమునకు స్వపరిపాలనమును గాని, వాణిజ్య స్వాతంత్ర్యమును గాని, ప్రసాదించియుండలేదనియు, ఆంగ్ల దేశపు జోక్యము తొలగిపోవునని సూచించియుండ లేదనియు వెల్లడి యగుచున్నటుల వాడింగుటనుగారు చెలిపిరి. సంస్కరణములద్వారా, వాణిజ్య స్వాతంత్ర్యమును, స్వపరిపాలనా స్వాతంత్ర్యమును దేశమునకు ప్రసాదించబడెనని భ్రమపడెడి వారు, ఈసంగతులను గ్రహించి తమ యభిప్రాయమును సవరించుకొనుట యుక్తముగ నుండును.

ఈ స్వాతంత్ర్యములను హిందూ దేశమునకు ప్రసాదించకబోవుటయగాక, ప్రసాదించుట కెన్నడును ఉద్దేశించియుండ లేదని గూడ, వాడింగుటనుగారు తెలుపుచున్నారు. ప్రస్తుత సమయమునందు ఇండియా ఆఫీసు యుద్వ్యోగము మూరిపోవుటచే, ఈసమస్యలను తీరిగి విచారించి, సంస్కరణ శాసనమునకును, పార్లమెంటు సభవారి యుద్దేశములకును అనుగుణముగ నమనవలయునని, వీరు హితమొసగుచున్నారు. భారతీయులు సయితము తమకు వాణిజ్య స్వాతంత్ర్యము చేకూరలేదని నమ్ముచున్నారు.

ఇందుకు ఆధారముగ వారు సర్ వితల్ దాసు థాకర్సేగారు ఆర్థిక విచారణసంఘమువారి ఎటునిచ్చిన సాక్ష్యమును ఉదాహరించుచున్నారు. ప్రస్తుత సమయమున హిందూ దేశమునకు గల వాణిజ్య స్వాతంత్ర్యము దయాధర్మముపై నాధారపడి యున్నదనియు, ఈవిషయమై హిందూ దేశమునకు పూర్వముగ స్వతంత్రాధికార ముండవలయుననియు థాకర్సేగారు చెప్పినవాక్యములు, వాడింగుటనుగారి కారాము లయినవి. స్వపరిపాలనము హిందూ దేశమునందు ఏభాగమునను లేకుండుటచే, అధిని వేశ రాజ్యములకు గల వాణిజ్య స్వాతంత్ర్యము హిందూ దేశమునకు గలదనుట, విరుద్ధమని వాడింగుటనుగారు తెలుపుచున్నారు. జాయింటు కమిటీ రిపోర్టునందలి సూచన, సంస్కరణ శాసనపు పీఠికకును, శాసనోద్దేశమునకును భిన్నముగ నుండుటచే, అది చెల్లదని, వాడింగుటనుగారి యుద్దేశము. ఆర్.ఎల్. విట్టరుటనుగారు జవాబిచ్చుటలో ఈసంగతిని గూర్చి తేటపరుచక, స్వపరిపాలనమునకు వాణిజ్య స్వాతంత్ర్యము మూలాధారమను సామాన్య సూత్రమును ప్రతిపాదించుటతో మాత్రము సంతృప్తి చెందిరి. లాంకుపైరు వస్త్రములపై సుంకపుపన్నును శాసన సభవారు హెచ్చింపలేదని చెప్పి, ఆర్.ఎల్. విట్టరుటనుగారు రాయబారులను సంతృప్తిపరుపదలచిరిగాని, లాభము లేకబోయెను. ఈవిషయమై కామన్సు సభలో ప్రత్యేకముగ చర్చ జరిగిన బాగుండునని, విట్టరుటనుగారు రాయబారులకు సూచించిరి. కామన్సు సభలో నేచర్చ జరిగినను, అంకకు ఫలిత మేమయినను, హిందూ దేశ మంతగ విచారించును.

సంస్కరణములవలన స్వాతంత్ర్యము లన్నియు చేకూరె ననెడివారు, లేనిపోని యాశలను విడనాడుట యుక్తము. థాకర్సేగారు సూచించినటుల పరుల దయాధర్మముపై నాధారపడి యుండెడి హక్కులవలన ప్రయోజన ముండదు. హిందూ దేశమునకు స్వతంత్రపుహక్కు లభింపవలెను. కన్వెంషనుల మూలమున, సంస్కరణములు స్వాతంత్ర్యమును చేకూర్చు ననుట ఆకస్మిక మేడల గట్టుటయే. పాలకులును పాలితులును ఏక దేశవాసులైనపుడు, కన్వెంషనులు లాభము గలిగింపవచ్చునుగాని, పాలకులును పాలితులును భిన్నజాతుల వారై భిన్నలాభముల గలవారగునపుడు, వీనివలన లాభ ముండదు. ఫిలిప్పైను దీప్తులకు విల్చునగారు బహిరంగముగ జేసిన వాగ్దానములను, హార్డింగుగారు భగ్న మొనర్చుచుండ, పరాధీన దేశములలో కన్వెంషనులను పాలకులు గౌరవించురా? స్వపరిపాలనా స్వాతంత్ర్యము లేనిది వాణిజ్య స్వాతంత్ర్య ముండ జాలదను విషయమును భారతీయులు కనిపెట్టుట ఆవశ్యకము. ఇండియా ప్రభుత్వము ప్రజలకు బాధ్యత వహించకుండగ, ప్రజల కొనగడి వాణిజ్య స్వాతంత్ర్యమును వారెంత రక్షించుకొన గలుగుదురు? దాని నెటుల కొనసాగింపగలుగుదురు? వాడింగుటనుగారు చెప్పినటుల, బజ్జెట్టు ప్రవేశ పెట్టెడి యధికారము ఇండియా ప్రభుత్వమువారికే గలదు. దానిని ప్రవేశ పెట్టుటకు శాసనసభ కట్టి యధికారములేదు. ప్రభుత్వపు సూచనలలో కొన్నింటిపై వోటు జేయుటకు మాత్రము శాసనసభ కధికారము గలదు. గవర్నరు జనరలుగారు శాసన సభవారి వోటును నిరాకరింపవచ్చును. అధిని వేశ రాజ్యములలో నటులగాక, ఏదియో యొకపక్షము ఎన్నికలలో విజయము బడసి, ప్రభుత్వముగ నేర్పడి పరిపాలించుననియు, హిందూ దేశమునందున్ననో, ఎన్నికొనబడినవారికి పరిపాలనాధికారము గాని శాసనాధికారము గాని స్వతంత్రముగ లేదనియు, గవర్నరు జనరలుగారి అనుగ్రహముపై వారాధారపడవలె ననియు, అందుచే అధిని వేశ రాజ్యములకు

గల యధికారములు హిందూ దేశమున కేమాత్రము లేవనియు, తెలుపుటకు వాడింగుటనుగారు విశేష శ్రమకు లోనయిరి. ఆంగ్ల దేశమునందు దిట్టియభిప్రాయము సామాన్యముగ ప్రబలియుండుట వింతగాదు. సంస్కరణములవంటి ఎండమావులబోలు అధికారములకూచి భ్రమపడక, భారత దేశము సత్వర స్వరాజ్యసిద్ధికై గాఢముగ కృషి సలుపవలసిన యావశ్యకత రారురారు స్ఫుటమగుచున్నది. భారత వర్షము నెరుక్కొనిన నిజసమస్య యిదియే. దీనిని సాధించుటకై, ఎల్లరును నడుముగట్టుట, ఈ తరుణమున ముఖ్యవసర మనుటకు సందియము లేదు.

సురేంద్ర నాథ బెనర్జీ గారి గర్వము

హిందూ దేశమునకు గవర్నరుగ నుండిన రొనాల్డే ప్రభుగారు చేసిన యపకారములకు కృతజ్ఞత జూపుటకుగాను, కలకత్తాలో నెక శిలావిగ్రహమును నెలకొల్పవలయునని యూరపియను, భారతీయ పౌరులు కొందరు సంతృప్తిచిరి. ఇందును గూర్చి విచారించుట కేర్పడినసభకు బర్మాన్ మహారాజుగారు అధ్యక్షత వహించిరి. రొనాల్డే ప్రభుగారు జేసిన మేల్మన వివరించెడి కార్యము, సురేంద్ర నాథ బెనర్జీ గారి పాల బడెను. కర్జును ప్రభుగారి పరిపాలనమును కడుతీవ్రముగ విమర్శించి, అధికారుల కెప్పుడును భయము గలిగించుచుండెడి బెనర్జీగారు నేడు కర్జును ప్రభుగారి శిష్యులుగ రొనాల్డే ప్రభుగారిని పొగడవలసివచ్చుట, కాలవై పరిత్యక్తము గాక మరి ఏమగును? తమను మంత్రులుగ నియమించినందులకు, బెనర్జీగారు రొనాల్డే ప్రభుగారికి కృతజ్ఞత జూపవచ్చుచుగాని, వేనకు చేలమంది తోడిదేశీయులను కాకాగృహమునకు బాపిన రొనాల్డే ప్రభుగారి పరిపాలనమును పొగడుట మాత్రము వారిలో గలిగిన మార్పునకు నిదర్శనము. రొనాల్డే ప్రభుగారి రవలంబించిన నిర్బాధవిధానమునకు బెనర్జీగారు మంత్రుగ నుండి చేయూత నెంచిన సంగతి నిజమగుచో, బెనర్జీగారి గర్వము ఆచర్యము గలిగింపజాలదు. మంత్రులదపు లెట్టి వారిలో నయినను మార్పు గలిగింపగలవు. బెనర్జీగారి నంటి సుప్రసిద్ధ కాంగ్రెసు నాయకుని సయితము, అధికారపదవి లోబరచికొనియుండ, తక్కుంగలవారి సంగతి జెప్పవేల? శాసనసభలలో బ్రవేశించి ముక్తిబడయగోరువారును, ప్రతిష్ఠంబనలను జరిపెదనునెడివారును, ఉద్యోగాకర్షణము సభ్యులనిష్ఠయము నెలుల తొలగింపగలుగునో, దాని కెంతటి వారయినను ఎటుల లొంగి పోవుదురో గ్రహించవలయును. కొంతకాల మగుసరికి వీరు అధికారవర్గమునకు పట్టుగొమ్మలగుదురు. క్రొత్తబాధ్యతలు మీదపడి నటుల భావింతురు. వెనుకటి ఆశయములను త్యజి కరింతురు. ఈరీతిగ పలువురు నాయకుల జీవితమునందు వింత యగు మార్పు గలుగుట, సామాన్య మగుచున్నది. సురేంద్ర నాథ బెనర్జీగారు రొనాల్డే ప్రభుగారిని భూషించుటతో తృప్తి చెందక, సహాయనిరాకరణోద్వేగమును, తదవలంబకులను దూషింపదొడంగిరి. అప్పుడుగాని వారికి సంతృప్తి గలిగియుండదు. రాజ్యాగ సంస్కరణములకు, రొనాల్డే ప్రభువు చేసిన మహిమకారమును, బెనర్జీగారు ముందుగ కొనియాడిరి. ద్వంద్వ ప్రభుత్వ విధానము ఆపజయము గాంచెనని అన్నిపక్షముల వారును ఒప్పుకొనుచున్నను, బెనర్జీగారు మాత్రము అంగీకరించుట లేదు. హిందూ దేశమునందు ద్వంద్వ ప్రభుత్వవిధానము విజయము గాంచునని తమకు నమ్మకము గలదనియు, ఈ గౌరవము రొనాల్డే

ప్రభుత్వగారికి జెందుననియు, బెనర్జీగారు కొని యాడిరి. ద్వంద్వప్రభుత్వపద్ధతి వంగదేశమునం దొక్కవిధముగ జయము గాంచిన దని చెప్పవచ్చును. వంగదేశపు మంత్రులు దివ్యుడుశాఖవారిని తమపక్షమునకు దేశాలకున్నను, వారవలంబించిన నిర్బంధములకు మంత్రులు చేయూత నొసగి వారితో సేకమయిరి. అందుచే, రెండుశాఖలకును ఎక్కువ సఖ్య మేర్పడియుండవచ్చును. సహాయ నిరాకరద్యమమును ఎవరొక్కరునుటలో, రొనాల్లే ప్రభుత్వగారు నిగ్రహభావమును కనుబడిచి రని, బెనర్జీగారు పొగడుట ఇందుకు నిదర్శనము. క్రిమినలులా సనరాజుచట్టముక్రింద కలకత్తాలోను, వంగదేశమునందలి ఇతరప్రదేశములందును అవలంబింపబడిన తీవ్రనిర్బంధవిధానమును, బెంగాలు శాసనసభ్యులు సయితము నిరసించుచు తీర్మానించియుండ, బెనర్జీగారు సమర్థించుట జూడ, అధికారపక్షముతో బెనర్జీగారు పూర్తిగ మిళితమయిరి గ్రహింపవచ్చును. సహాయనిరాకరణావలంబులు కొందరకు స్థానికసంఘములలో బ్రవేశించి, వాని పనిని కొనసాగింపజేయవలయునని తలంపు గలదను వార్త, బెనర్జీగారిని తలక్రిందుల జేసెను. బెనర్జీగారి గర్జనమువలన, అధికారుల మానసమునందు సంతసము గలిగిన గలుగవచ్చును. సహాయనిరాకరణావలంబుల నిశ్చయమును తొలగించుటకు గాని, దేశదృక్పథమును మరలించుటకు గాని, ఇది ఎంతమాత్రము అక్కరకు రానేరదు.

శిక్షార్థపు పన్ను

గుంటూరుమండలమున శిక్షార్థపు పన్నును వసూలుజేయుమార్గములను శాసనసభ్యులగు పి. వి. సుబ్బారావుగారు చక్కగ వర్ణించియుండిరి. సిస్తువసూలు పూర్తియయ్యెను. పన్నుల నిరాకరణ మాపినైచి చాలకాల మయినది. పితౄంగు ఆపి వేయబడెను. ఇట్టి తరుణమున పోలీసువారిని సంవత్సరమువరకు నిలుపుటకు 2½ లక్షలు వసూలు జేయ నెంచుట అసందర్భమని సుబ్బారావుగారు దెలుపుచున్నారు. పోలీసుదళ మవసరమయినను లక్ష రూ॥ లందుకు సరిపోవుచుండ, 2½ లక్షలను ఏల వసూలు జేయవలయును? శిక్షార్థపుపన్నును ఎవరినుండి వసూలు జేయవలెను? సుబ్బారావుగారు దెలిపిన వృత్తాంతము ప్రకారము, జనవరి నెలలో సకాలమునకు సిస్తు జెల్లింపనివారు, వలంటీరు లని అనుమానింపబడినవారు, తిలకు స్వరాజ్యనిధికి డబ్బు చెల్లించినవారు, వీరి నుండి పన్ను వసూలుజేయబడును. ఏబది మొదలు వేయివరకు జెల్లా ప్రదేశములందును, 25 మొదలు 500వరకు ఖైరత ప్రదేశములలోను పన్ను వసూలు జేయబడును. జనవరి కిస్తీని చెల్లించినందుకు నిరాకరణోద్యమ మొక్కటియే కారణము గానని, సుబ్బారావుగారు దెలుపుచున్నారు. వాలంటీరుల నుండి వంగదేశమునందలినున శిక్షార్థపు పన్నును వసూలుజేసియుండలేదు. వాలంటీరులని నిర్ణయింపవలసినదెవరు? పోలీసువాడే. ఇక తిలకు స్వరాజ్యనిధికి చందా నిచ్చుట సయితము నేరమగుచున్నది ఇది అన్నిటిలోను అయోగ్యముగ నున్న దని సుబ్బారావుగారు యుద్దేశము. ఈపనియంతయు పగసాధించు తలంపుతో జేయబడుచున్నదని, సుబ్బారావుగారు దెలుపుచున్నారు. సుబ్బారావుగారు సహకారవాదులు. వారియభిప్రాయమే ఇట్లులుండ, ఇతరు తమని భావించెదరో యూహింపవచ్చును. అధికారు అవలంబించెడి తీవ్రనిర్బంధవిధానమునకు గుంటూరుమండలమునా రిచ్చెడి ప్రత్యుత్తరము, నిర్మాణకార్యక్రమమును ద్వీగుణిత్యోత్సాహముతో నిర్వహించుటదప్ప వేరొకటి గనుమీపదు. నిర్బంధములు ప్రజలలో కార్యోత్సాహము నెక్కుడుగ పురికొల్పుటకు తోడ్పడుగాక!

ధములు ప్రజలలో కార్యోత్సాహము నెక్కుడుగ పురికొల్పుటకు తోడ్పడుగాక!

వర్కింగుకమిటీ : కద్దరువ్యాపకము

కలకత్తాలో గూడిన వర్కింగు కమిటీవారు, కద్దరు వ్యాపకము గూర్చి మార మాలోచించి నటుల తెలియుచున్నది. నిర్మాణకార్యక్రమమునందెల్లను, కద్దరు అంశమే ముఖ్యమయినది. దానిని పూర్తిజేయుటకు, వీరు యావచ్చుకీని ఈ సమయమునందు వినియోగించుట అవశ్యకము. వర్కింగు కమిటీవారు రెండుమార్గములగూర్చి యోచించిరి. ముందుగ, ప్రతిరాష్ట్రమునకును కద్దరు నెక్కుడుగ తయారుజేయుటకు సహాయము జేయవలయునని, సూచించబడెను. ఇందుకు కాంగ్రెసు సంఘమునా రెంతసహాయము జేసెదరో, అంతసామ్యుచు ప్రతి రాష్ట్రమువారును సంపాదించవలెను. ఇతియగాక నాలుకాఖలతో కేంద్రసంఘమునోక దానినిస్తాపింపవలయునని సూచించబడినది. ఈసంఘమువారీపనినంతయులేనిజేసి, నూలుచుబట్టలుచు అమ్ముచుపోవుటల ఏర్పాటుజేసెదరు 17 లక్షలను, ఈ సంఘమువారి కిచ్చుట కుద్దేశింపబడెను. బొంబాయిలో జరిగెడి వర్కింగుకమిటీలో నీ విషయము మరల చర్చింపబడునని తెలియుచున్నది కద్దరు సర్వత్ర వ్యాపించుటకును, విదేశవస్త్ర బహిష్కారము పూర్తియగుటకును రాబోవు వర్కింగుకమిటీసభ ఫలప్రదమగు నిర్ణయము గావించునని భావించెదము. ఈ లోపున దేశమంతయు సూచలము జూపి, కద్దరు వస్త్రనిర్మాణకార్యమునందు నిమగ్న మగుట యత్యంతావశ్యము. ఇందునుగూర్చి కాలయాచన జేయుట యేమాత్రము పాడిగాదు.

లా, ఆర్డరులు

లా, ఆర్డరుల పేరుతో జరుగుచున్న న్యాయభంగమును గూర్చి మద్రాసు న్యాయవాదుల సంఘమువారు తమ యసమ్మతిని ప్రభుత్వమువారికి దృఢముగ తెలిపిరి. క్రమశిక్షణాసంస్థలు, 108, 144 శక్తులను ప్రయోగించుచున్న విధమును సహేతుకము విమర్శించిరి. పంజాబు న్యాయవాదులు గూడ అధికారులు గావించుచున్న రాజకీయనిర్బంధములవలన ప్రజల జన్మత్వత్ర్యముల తెలుల భంగము కలుగుచున్నదో తెలిపి, ప్రభుత్వపద్ధతి ప్రజాశిప్రాయమునకు విరుద్ధముగ నున్నదని సూచించి తమ యసమ్మతిని స్పష్టముగ తెలిపిరి. కాని, అసమ్మతి తీర్మానములవలన, దేశమునకు నెనుక నెట్టిలాభము గలిగెనో, తెలిసిన విషయమే. ఇప్పుడును వాని ఫలితము లట్లులే యుండును. ఇట్టి తీర్మానముల గావించుటతో తమ ధర్మము ముగిసినదని ఎంచక, జన్మత్వత్ర్యములను సురక్షించే స్వాతంత్ర్యము వజలకు సిద్ధించుటకు, న్యాయవాదులు యావచ్చుకీని వినియోగించుట ధర్మము. కాంగ్రెసు నిర్మాణకార్యక్రమమును పూర్తిజేసి, దేశము త్వరలో స్వరాజ్యమును పొందుటకు వీలగునటుల, న్యాయవాదు లీ తరుణమున తోడ్పడుట భాగ్యము కొంతకాలము క్రింద వరకును ప్రజాహితజీవితమునకు ముందడుగునై దిన న్యాయవాదులు సమప్రతిష్ఠ నెంతవరకు కాపాడుకొనెదరో చూడవలయును.

ఇటీవలు మెనాస్సీని రైల్వేసేవనాద్యములకు గుంటూరుమండల ప్రభుత్వము అగ్నిపూర్ణమున భంగించుచే చాలను ది హతులైరి. ఇది జరుగుచున్నందున వినియోగించుచున్న 1800 నైనికులు ఇందులన భూమిలో పాతుకొనిపోయిరి. ఇట్లగుం 5000 ముల ను గూడ నిప్పులుకొనెను. ప్రజలు భీతిపడి పారిపోవుచున్నారు.

విదేశ వార్తలు

జెనోవా సమావేశము

రష్యాజర్మను ఒడంబడిక

ఏప్రిలు 19:—లాయడు జార్జిగారు జర్మను ప్రతినిధులతో నోకరగు డాక్టరు రిచెనోగారిని, రష్యాతో గావించుకొనిన యొడంబడికను ముందుగ బ్రిటిషు అధికారులకు వెల్లెరాసుని ప్రస్తావించెను. తానా యొడంబడికవిషయము బ్రిటిషు శాస్త్రజ్ఞులకు వెలిపితినియు కాని అవిషయములను బ్రిటిషు ప్రభుత్వమువారికి దెలుపవలెనని వారిని గోరలేదనియు రిచెనోగారు వెలిపిరి. అందుచే లాయడుజార్జిగారి కీ విషయ మేమియు దెలియదు.

పరాసు ప్రకటనము

ఏప్రిలు 19:—రష్యాజర్మను యొడంబడికను వర్ణిల్లు సందర్భ విధమున నేవిషయములైన గలవేమో యని మిశ్రమం దలి. రాజుబారులు పరిశీలనలనని పాయింట్ గాగు గోరిరి. ఈకార్యమునకు మిత్రమండలివారిని సహాయమునర్పి వలెనని గోరిరి. రష్యను మిత్రమండలి యొడంబడికను గూర్చిమ కొనటునుందు, జర్మను యొడంబడికయందు గల కేసు తీర్మానములకు వ్యతిరేకముగను, మరతులను రష్యనులు గోరనయెడల నావ్యవహారములందు జోక్యము పుచ్చుకొనకద్దని పాయింట్ గారు తమప్రతినిధులగు బార్థోగారికి వెలిపిరి.

లాయడుజార్జిగారి అభిప్రాయములు

ఏప్రిలు 20:—లాయడు జార్జిగారు ప్రతికాతనిధులతో సంభాషించుచు జెనీవా సమావేశమువలన గొప్ప ఫలితములు గలుగునని నుడివిరి. ఈ సమావేశమువలన తుదకు యూరపుండు కాంతిపరిస్థితు లేర్పడి యూపు ప్రవర్తి ర్మాణ విధానములు నిర్ణయింపబడును. సమావేశము భర్మను గోరనయనని లోలోన గోరుకొనువారే సమావేశ విజయమున కాటంక కారులు రష్యను జర్మను యొడంబడిక చాల ముఖ్యమైనది. ఇటులకు మారుగా జర్మనులు రష్యను వ్యవహారముల చర్చించుట నుండి బహిష్కరింపబడిరి. వీరికితను అంగీకరించి యూనుకుండు రని తోమిచున్నది. అట్లారకున్నయెడల నెట్టియసందర్భములనా జనింపు అన్యదేశ క్రమణమును నిరోధించుచు నొకఒడంబడిక గావించునని లాయడుజార్జిగారు నడిపిరి.

రహస్యసంప్రదింపులు

ఏప్రిలు 2:—రష్యా జర్మను ఒడంబడికనుగూర్చి మిత్రమండలివారింకను విడివిడిగ గూడి రహస్యముగ సంప్రదింపు కొనుమండిరి. లాయడుజార్జిగారు మొదట బర్లినునొడ్డు ప్రభువు మొరలగు బ్రిటిషు ప్రతినిధులతో రహస్యముగ సంప్రదించిరి. తరువాత బ్రిటిషు ఎంబెసీ ప్రతినిధులను, పోలండు, పోర్చుగలు ప్రతినిధులను లోనికి రానియబడిరి. జర్మనులు రాత్రి చాలసేపునకు ప్రస్తుతకర్తవ్యమును గురించి చర్చించిరి. ఈ దినుషధ్యాన్నము గూడ వీరు చాలవరకు చర్చించిరి. ఈ యుద్ధమును జర్మనుప్రతినిధులకు డాక్టరు రిచెనోగారు ఇటీవల విదేశాంగమంత్రియగు స్వాంజరుగారితో చాలవరకు సంప్రదించి జర్మనులు మిత్రమండలి కింకను ప్రత్యుత్తరమొసలేదు. ఈ దినుష సాయంతనమున నిచ్చెదని తెలియుచున్నది.

వెనీ ఆంగ్ల హేతు గారిని రష్యా వ్యవహారముల సంప్రదింనుటకు జెనోవా కాహ్వానింపబడిరి. రష్యాయందు గల చాల బ్రిటిషు వర్తక సంఘములకు వీరద్యక్షులుగ నుండిరి. రష్యాయందు ఈవర్తక సంఘముల వారు తిరిగి వ్యాపారము సాగించుటకు రష్యనులు సమ్మతించిరని ఇందువలన సూహించుచున్నారు.

సంగ్రామపూర్వముణములు.

మిత్రమండలివారు రష్యనులకు నివేదించిన లండను మినోరాండమునకు రష్యనులెచ్చు ప్రత్యుత్తరమునందు వారు సంగ్రామ పూర్వముణములకు బాధ్యత వహించెదనియు కాని మిత్రమండలివారు సోవియాట్సులకు వ్యతిరేకముగ గావించిన నష్టములకు పరిహర మియవలెనని గోరెదనియు జెనోవా తంబి వార్తలలో తెలియుచున్నది.

మిత్రమండలివారు వ్యవధించినయెడల రష్యనులు ఋణములను దీర్చెదరు.

సంయుక్త రాష్ట్రములవారు తమకురావలసిన ఋణములకుగాను నెహ్యూరిటి బొండ్లు పుచ్చుకొనుటకు సిద్ధముగ నుండిరి. దెలిపిరి.

పద్మియాస్తితి

వార్తాపత్రికల హెచ్చరిక

ప్రధానమంత్రి వాగ్దానము

ఏప్రిల్ 20:— తెలంగాణ వార్తాపత్రికల ప్రభుత్వమును తీవ్రముగ పెరుక్కుచున్నది. బ్రిటిష్ ప్రభుత్వమును గూడ చాల వరకు నిరసించుచు నిండించుచున్నది.

“ఈరాన్ ఇబదు” అను వార్తాపత్రిక జెనోవా నగరమున గురించి వ్యాఖ్యానమును నిటుల వ్రాసెను:— లాడును వారికిని గారికిని చిరునవ్వులను స్వల్పముగ మైత్రిక దివస యెడల, పద్మియా నాశనమైపోవును. ప్రజలు మేల్కొని తమ స్వరహితములను చాచుచున్నట్లును గానగీతములు గడంగవలెను. విదేశీయులు పద్మియా కర్మవహరములలో జోక్యము పుచ్చుకొనుటను మాన్పవలెను. సామ్రాజ్యవిభజనోద్దేశములు గలిగిన గ్రేటు బ్రిటన్ నకును పరప్రదేశాక్రమణోత్సాహమును రహస్యముగా యథామున పెట్టి భేదమును లేదు.

ప్రధానమంత్రి వాగ్దానము

జాతీయ పక్ష పక్షికా సంపాదకులు పద్మియా ప్రధాన మంత్రి గారిని దర్శించి ప్రస్తుతపరిస్థితుల వారికి నివేదించి అందుపై వెంటనే ప్రజాక్షేమముకొరకు చర్య దీనికొనవలెనని హెచ్చరించిరి.

ప్రస్తుతపరిస్థితుల చర్చించుటకు ప్రత్యేకపార్లమెంటు సమావేశము నాహ్వానించుటకు ప్రభుత్వమువారు తలపెట్టి గనియు ప్రభుత్వమువారు తగు చర్యను దీనికొని ప్రజల యశాంతిని తొలగించెద మనియు ప్రధానమంత్రి వాగ్దాన మొనర్చెను.

ఇంటిపత్రికలు

ఇంటి యింటి సోపలిస్తు వార్తాపత్రికలును, రాజీకలు, తలపెట్ట వార్తాపత్రికలును గవ్వ జర్జును యొడంబడిక నిధి సంపాదించుచున్నది. బ్రిటిష్ వారును పరాసువారును ఇంటివారి తో సంప్రదింపకుండ నిధివారు అంగీకరము ఆయిలు ఒడంబడికను గావించుకొని రనియు ఆజ్ఞాత వ్యాపకముగ నున్నదో ఈయొడంబడిక గూడ సంతకముగా నేయున్నదనియు నివృత్తి కలు దెలుపుచున్నది. “కొరియన్” అనుపత్రిక మాత్రము అంగీకరముమైతి యావశ్యకమనియు ఇంటి, బెల్జియము, లిటినిఎంటిటీలందుకొరకే పాటుపడవలయు ననియు యూరపు మధ్యధరాముల కిదియొక్కటే మార్గమనియు వ్రాయుచున్నది.

సమీప ప్రాచ్య సమస్య

ఏప్రిల్ 17:—తాత్కాలిక సంధిని గురించి మిత్రమం దలివారి మతమును మిత్రమండలి హైకమిషన్లు పోర్టు (కాన్స్టాంటి నోపిలు ప్రభుత్వము) వారి కందజేసిరి. అంగ్లోరావా కీ యుద్ధము ప్రభుత్వమువలెనే ఈ ప్రభుత్వముగూడ గలదు. అంతి విషయములు మాత్ర మధిక ముగగలవు. తేనునందు నైస్యములను తొలగించుట సంధి నిశ్చయములలో నొకటిగాన అచ్చటకు నైస్యములను తంపుటను యూర్పి భయపడ నక్కరలేదు. గ్రీసువారు సంధివరకులంగీకరించిన తరువాత నేగాని నైస్యములను తొలగించుటకువీలులేదు. కాబోవు సమావేశమునందు పోర్టువారి యాశ్చర్యముల తెరవేర్చుటకు మిత్రమండలివారు సాధ్యమైనంతవరకు ప్రయత్నింతురు.

మియాండరువాలీ

ఇంటి నైస్యములు మియాండరువాలీని విడచి వెడలి పోవుచున్నది.

నల్లమందుసమస్య

జెనోవా నుండి సమావేశమున నల్లమందు విచారణ సంఘమువారు, అన్ని రాష్ట్రములవారును హేగుకు నైస్యమునై సంరక్షము తొంగివెదలని తీర్మానించెను. టర్కీ-పర్షియాలగుడ నిక నైస్యమును తప్పక సంరక్షము లానున్నవలెనని భారత ప్రభుత్వము చెప్పిపెట్టిబట్టిరి.

సంఘమువారు నల్లమందు మొదలగు వస్తు వపార్థముల తెగునతి జేయుటకు ఆవశ్యకమగు సర్టిఫికేట్ల సమూహము తయారుజేసిరి. 1923 జనవరి 1 వ తేదీ నుండి దీని సమయంలో పెట్టవలయు నని ఈ సంఘమువారు వానారాష్ట్రసమితి వారిని కోరెను.

విద్యమంత్రిత్వము.

డబ్లిను ఆర్గ్యులు

ఏప్రిల్ 20:—రాత్రి రెండుగంటలకు డబ్లినునందు గొప్పపోరాటము జరిగెను. ప్రజాస్వామ్యవాదులు తాత్కాలిక ప్రభుత్వప్రధాన కార్యాలయమును పట్టుకొనుటకు చాలసారు లెక్కిరి గాని శృతాంశులు గాజాలకపోయిరి. నల్లగడ్డ గాయములు తిగిలెను.

బెల్జియముఆర్గ్యులు

రాత్రి రెండుగంటలకు బెల్జియము తూర్పుభాగమున కాథలిక్కులకును ప్రొటెస్టెంట్లకును చాలకాలముకరకు పోరాటము జరిగెను. చాలగృహములు తగులపెట్టబడినవి. నల్లగడ్డ హతులైరి.

విద్యమంత్రి రాజకీయనాయకులు సమావేశమై సమాధానమునకు రాజాలక పోయినందులకును, సైనికపరిపాలనమునకును తమ యశశక్తిని దెలుపుచు కార్యకులు 24 గంటలు సమ్మెకట్టిరి.

మాన్చెస్టరునందు ప్రత్తికలయజమానులు కార్యకులు తిరిగి సమాధానము కొరకు ప్రయత్నించుచుండిరి.

జెనెరలు సెయిన్స్ వాపుగారి స్నేహితులు 25000 చాలర్ల బామిను నిచ్చినవిడట సెయిన్స్ వాపుగారు జైలునుండి వదలిపెట్టబడిరి.

గోడేసియాను దక్షిణాఫ్రికా యూనియనుతో గలుపుటకు ఇటీవల నొక సమావేశము జరిగెను. ఈసమావేశము విఫలమాయెనని గోడేసియా ప్రతినిధులు దెలిపిరి.

ఇంగ్లండునందు అయిదు గొప్ప ఇంజనీయరింగు కంపెనీలు గలసి బ్రిటిష్ పరమ అండు బ్రాన్సుఫోర్డ్ నైవాన్సు కంపెనీ యను పేర నొక గొప్ప ఇంజనీయరింగు కంపెనీని మారెను. మెచ్చన ప్రభువు డైరెక్టర్లలో నొకడు.

జెనోవా నుండి 50 రాబర్టుహోరసుగారి యధ్యక్షుడైన సమావేశమైన కర్నెన్ సముకమిషనువారు, ఇంగ్లండుబ్యాంకు యాజమాన్యమున కార్కగెనువారు కాశ్యోక మగు మూకపు కేటులను నిర్ణయింపవలెనని తీర్మానించిరి.

గనుల యజమానుల సంఘము

నైస్యపు సాంకేతిక సమావేశపు అధ్యక్షత వహించిన సామ్రాజ్యకాపన సంఘములకు యె.కె. సి. సర్కాగారు సాంకేతిక సమావేశమునం జిల్లు చెప్పిరి:—

బొగ్గు పరిశ్రమ ఉత్పత్తి కపును వచ్చునో చెప్పుటకు వీలులేకున్నది. వానాటికి కార్మికసమస్యలు తీవ్రమగుచున్నవి. ధరలు తగ్గుచున్నవి. వ్యాపారాభివృద్ధికి అనుకూలమగు పరిస్థితులు కనబడుటలేదు. కావలసిన రైల్వేవాగనులు దొకటటు దుర్లభమగుచున్నది. ఇందులకు ప్రభుత్వమువారు కొంతవరకు బాధ్యులు. విదేశములనుండి బొగ్గు దిగుమతి చేయుటకు చుచున్నది. ఇట్టి పరిస్థితులలో ఈ దేశపు బొగ్గు ఎగుమతికి సంబంధించిన నిర్బంధములు, అధికమగు ఎగుమతిపన్నులను గద్దపరచుట యుక్తమని తలచుచున్నాను. రైల్వే మూలవ్యయముకొరకు ప్రభుత్వమువారు యీ సంవత్సరము 25 కోట్ల రూప్యములు ప్రత్యేకించివారు. ఇందువల్ల రైల్వే వాగనులను నిర్మించుటకు వీలుండుననియు, రైల్వేవాగనులతోని కొరత తొలగింపవలెనని తలచుచున్నాను.

కార్మికసమస్య విషయముగూడ. మనము జీతములను అధికము చేయుకొని కార్మికులందు సోమరితనము అధికమగుచున్నది. కార్మికులు సుఖజీవనము కొరచున్నారే గాని తదనుగుణ్యముగ కృషిచేయుట లేదు. ఇట్టి పరిస్థితులలో ఒడంబడికల ననుసరించి కార్మికులు పనిచేయుటను నిష్పంధము గావించుచు చట్ట నిర్మాణము గావించుట యుక్తము. తూర్పుఇండియా రైల్వేపనివారు ఇటీవలనే సమ్మెకట్టియుండిరి. ఆకస్మాత్తుగ సమ్మెకట్టుటచే వర్తకులకంతయో నష్టము కలిగినది. దీడల అభివృద్ధిపట్ల భిక్షులు అశ్రద్ధవహించియున్నారని ఒక అవవాదము ప్రబలి యున్నది. ఇది కేవలము నిరాధారమైనది. దేశము యొక్క ఆర్థిక పారిశ్రామికాభివృద్ధికి భిక్షులెంత శ్రమలకు పాల్గొనుచున్నది ప్రజలు ప్రశ్నింపటలేదు. సింద్ నీయగు ఉత్సాహముతోడను, ఆనాలోచితముగను ప్రస్తుతము అందోళనము జరుపబడుచున్నది. భిక్షులు గావించుచున్న కృషివలన కాశ్యోకమైనట్టివియు, ప్రత్యక్షమధనయోగ్యమగు స్వరాజ్యము పొందవచ్చును.

జాతీయ ఉన్నతపాఠశాల.

అడయారు

అడయారు జాతీయ విశ్వవిద్యాలయమున కనుబంధముగ నున్న వైయున్నత పాఠశాలవారు 1922-23 వ సంవత్సర కార్య నివేదికను తయారుచేసి విమర్శనాత్మకము మాకోక ప్రతిని బంపినందులకు వారికి కృతజ్ఞులము.

ఈ పాఠశాల సాశ్రమపాఠశాల. విద్యార్థులును ఉపాధ్యాయులు కలసి నివసించును. అందువలన విద్యార్థులకు అన్ని విధముల యభివృద్ధి లుగుట కవకాశముండును. 6 లేక 7 సంవత్సరముల కయన్ను మొదలు 16వ సంవత్సరము వఱకు ఇచ్చుటనే చదువవచ్చును. ఉన్నత పాఠశాలవిద్య వర్ధిల్లించిన తరువాత యిష్టమున మదరాసు ప్రభుత్వవిద్యాలా ఖ వారి చే నిర్వహింపబడుచున్న స్కూల్ ఫైవల్ పరీక్షకు గాని (S. S. I. C.) మదరాసు విశ్వవిద్యాలయపు మెట్రిక్యులేషను పరీక్షకుగాని కూర్చుండవచ్చును. కాని ప్రభుత్వమువారి జోక్యము మాత్ర మే మియులేదు. 10 వ తర తియందు తీర్ణులైన తరువాత పరిశ్రమలు చేర్చుకొన గోరువారు పరిశ్రమలను వృత్తిసంబంధమగు కళలను చేర్చుకొను వారు వానిని చేర్చుకొనవచ్చును. క్రింది తరగతులలో మాతృభాషకు ప్రాముఖ్యత మొనగబడుచు ప్రభుత్వాధీనపు పాఠశాలలోని యుపయోక్తమగు పాఠము బీషాతలాల యందు గూడ కలపబడును. వతబోధగలదు. ఈ జాతీయ పాఠశాలయందు విద్యనభ్యసించిన తరువాత నెచ్చట నై నను గొని వ మ గు కు ల్ తియిండు ప్రవేశించుట కర్హులు గ నుండురు. పాఠశాల చక్కనివై పల్లెవత నేర్పజేస ప్రదేశమున నున్నది. ఉపాధ్యాయులకు గాని, విద్యార్థులకు గాని, అన్నియు కుటీరములే. ఉపాధ్యాయుల పట్టికపాడ, అందరును అనుభవజ్ఞులుగను, సురులుగను నున్నారు. పాఠశాలనుగూర్చి వివరములను తెలిసికొన గోరువారు ప్రధానోపాధ్యాయులకు వ్రాసికొనవచ్చును. జి. వి. సుబ్బారావుగారి యాజమాన్యమున నీ పాఠశాల జయప్రదముగ సాగునని తలంచెదము.

మలబారు

ఈస్టరు కెలవులు ముగిసినపిమ్మట మలబారు విప్లవకారుల కేసులను విచారించుటకు స్పెషలుజడ్జిలు 19-వ తేదీన కల్లికోటులో సమావేశమైరి. స్పెషలుజడ్జి నారాయణ అయ్యదగారు కొన్ని దినములపెలవుపై తంజావూరు వెల్లియన్నారు. స్పెషలుజడ్జిలు హ్యూజెను ఎడిక్టర్ గారుమాత్రమే కేసులను విచారించుచున్నారు.

శిక్షలు

నిలంబూరు వాస్తవ్యులగు కున్జినాయరుగారిని చంపెనను నేరము మరక్కారు అను వానిపై మోపబడెను. హ్యూజెను గారికేను విచారించి నిందితుడు దోషియని తీర్మానించి మరణ దండన విధించెను.

తిరుకొండ ప్రభుత్వకచ్చేరీలకు నిప్పు అంటించి రను నేరము మువ్వకు మాపిలాలపై మోపబడెను. హ్యూజెనుగారి కేసు విచారించి నిందితులు దోషులని తీర్మానించి మొదటి నిందితునకు 10 సంవత్సరములు రెండవ నిందితునకు 7 సంవత్సరములు మూడవనిందితునకు 5 సంవత్సరములు కఠినశిక్ష విధించెను.

మరియొక కేసునందు 17 మంది మాపిలాలపై చట్టవిరుద్ధమగు సమావేశమునం జుండిరను నేరము మోపబడెను. నలుగురు విడుదలచేయబడిరి. మిగిలినవారికి 5 సంవత్సరములు మొత్తము 7 సంవత్సరములవరకు కఠినశిక్ష విధింపబడెను.

రైలు హానరబులు శాస్త్రీగారు

రైలు హానరబులు శ్రీనివాస శాస్త్రీగారు మలబారునందు పర్యటన మొనర్చు తీర్మానించిరి. వీరు 24వ తేదీ కల్లికోటు చేరెదరు. 3 దినములు పర్యటన మొనర్చి 27 వ తేదీ ఉదకమల్లిం దలమునకు వెళ్లెదరు. ఆ రాజకీయకేసులకు చేతన నాయకులను సంబంధించెదరని తెలియుచున్నది పండిత హరిదయా నాథ కుంభా, పండిత శివారావు గార్లు మలబారు పర్యటనము ముగిసినది. వీరికి అభినందనలు జల్లిరి.

బొంబాయి ప్రభుత్వ కార్యనిర్వాహక సంఘసభ్యులగు హెచ్. యస్. లారెన్సుగారు 20 వ తేదీ రాజకీయశిగిగారిని సంబంధించిరి.

స్థానికవార్తలు

నేటిదినము ఉదయము ముపులానా అజదు సాధానిగారు చెన్నపురికి వచ్చిరి.

సుగుణ విలాససభ:—ఈసభవారు ఏప్రిల్ 23 వ తేదీ ఆదివాసు సాయంత్రము 5-30 గంటలకు విజ్ఞానయాత్ర మంజీమున జేరీసంహార వాటకమును రమణమున ప్రదర్శించెదరు.

నిశ్చయపు టు తరువు:—నీకష్టము అట్ల సమస్యం వికమ్యూస్టు ఇంటరు సేవలు వారిచే ప్రకటి పబడిన పుస్తకముల దిగువని నిషేధి పబడి దని యివాపు ఇండియా క్షతమునందు ప్రకటింపబడినది.

శ్రీ సామరంగ భగవత్కథాప్రసంగసభ:—1922-వ సం॥ ఏప్రిల్ నెల 23-వ తేదీ ఆదివారం సాయంత్రం 4 గంటలకు విజ్ఞానయాత్రవారి అనుకూలమున బాల్బోక్ ఏకాంతమ్యునిసిపల్ 94-వ నెం, గృహమునందు శ్రీ సంగం శతనా పాదార్యులవారివలన జరిపింపబడును.

కోర్టుఫీసు సవరణచట్టము:—చెన్నపురి శాసనసభ గడచిన సమావేశమునందు ఆమోదింపబడిన కోర్టుఫీసు సవరణ చట్టమును గాజెతబడిగారు అంగీకరించి ఈచట్టము ఏప్రిల్ 18-వ తేదీన పోర్టునెంటులార్జి క్షతునందు ప్రకటింపబడినది. ఆ దినమునండి యాజ్ఞము అగుటన దుండవడును. (ప్రచురణ పుంఘము).

సహాయ సేన సలహాసంఘము:—ఈ సంఘ సభ్యులగు ఎ.టి. లూకరు, డబ్ల్యు. ఓ.రైటు, యల్. టి. హోసు గారు రాజీనామా ఇచ్చిరి. వీరిస్థానమున పి. ఆర్. ఆంధ్రుసన్నుకు జేరిన ఇ. ఎ. హీతు గారు, టెయిలరుకంపెనీకి చేరిన ఎ. జె. లీచ్ గారు, ఎ. ఆర్. కాక్స్ వి. సి. యస్. గారు సభ్యులుగ నియమింపబడిరి (ప్రచురణపంఘము).

మహాత్ముని శిక్షాదినము:—18-4-22 తేదీన 163 నెం లింగశైలిపిడి శాంతాశ్రమములో అమృతలావాలిసిని సభ వారు శ్రీ భారతమాత విగ్రహమును మహాత్ముని పటమును అలంకరించి దేశీయుల పాటలతోటి భజనమును అచ్చన యాస్తు జరిపించినారు. ఈ రోజులలో వసూలు అయిన రూ॥ 19-0-0 న్ను టిలకు స్వరాజ్యనిధికి పంపించినారు.

లిలకు గ్రంథాలయము చెన్నపురి:—రాజమహేంద్రవారిమును వైశ్య కిభానులునునగు మ-రా-శ్రీ మట్టే నుబ్బారావుగారు శ్రీచిలకపల్లి షిక్షానరసింహకవిగారిచే విచితమైన 20 ఆంధ్రగ్రంథములు వై గ్రంథాలయ పాఠకుల యుపయోగార్థమై యుచితముగ నిచ్చినందుకు వారిని వావిళ్ల ముద్రాక్షర శాలాధికారులగు మ-రా-శ్రీ వి. వెంకటేశ్వర శాస్త్రిగారు వై గ్రంథాలయ పఠనాలయమునకు వారి త్రిలింగ పుత్రికను యుచితముగ పంపుచున్నందుకు వారిని మాసభ్యుల కృతజ్ఞతాపూర్వకమై వందనముల నందజేయుచున్నారము.—వి. వి. గోపాలకృష్ణరావు, సహకార్యదర్శి.

శ్రీనివాసశాస్త్రి గారిపర్యటనము రైటు హాసరము శ్రీనివాసశాస్త్రిగారు తన క్యాబ్బును జి. యస్. బాబుపాయి వి. సి. యస్ గారితో రాబోవు మాసము 22 వ తేదీ కొళంబా నుండి ప్రయాణ మయ్యెదరు. జూలై నెల 1 వ తేదీ ఆస్ట్రేలియా చేరెదరు. జూలై నెల 6 వ తేదీ ఆస్ట్రేలియానుండి ప్రయాణమై 10 వ తేదీ న్యూజీలాండు చేరెదరు. ఇచ్చట 27 తేదీనకు యుండి కనడాకు ప్రయాణమయ్యెదరు. ఆగస్టు నెల 16 వ తేదీ వాస్కోనకు నగరముచేరెదరు దాదాపు ఒక మాసము దినములు కనడాలో పర్యటనము గావించి, పిమ్మట యునైటెడు స్టేటునుండి కొన్ని దినములు హ్యుటన్ మొనర్చి యాత్రమునకు తిరుగ వచ్చెదరు.

గౌ. మంత్రి రామారావుగారు 21 వ తేదీ ఉదయం కావలి చేరిరి. నూతనముగ నిర్మింపబడిన బోర్డు హైస్కూలు భవనపు ప్రారంభవహాత్సవము నలిపిగని మాకోకవిలేజుకును రంథి వార్తపంపుచున్నాడు.

ప్రభుత్వ ప్రకటనములు

ఆది ఆంధ్ర, ద్రవిడ

1922 జనవరి 20 వ తేదీని శాసనసభాసభ్యులము ప్రకారము పంచము లిసిలముటకు తమిళములో అక్షిదావిడ అనియు తెలుగు జిల్లాలలో అక్షి-ఆంధ్రఅనియు, అక్షాతివారిలో వారు కోరిన యెడల పిలువవలెనని యుత్తరువు జేసితి.

* * *

విశ్వవిద్యాలయ చట్టములు

ఇంటర్మీడియేటు, బి. ఏ. డిగ్రీ బి. ఏ. (హానర్స్) ప్రిలిమినరీ, యల్. టి పరీక్షలు సంవత్సరమునకు రెండుసార్లు జరుపుటకు సెనేటు సభవారి తీర్మానమును ప్రభుత్వమునా రంగీకరించిరి. మొదటిపరీక్ష మార్చి ఏప్రిల్ లలోనూ రెండవది సెప్టెంబరు లోనూ జరుగును. సంవత్సరము మూడుటరములకు విభజింపబడిన. ఇందువలన ఆర్ట్స్ లాకాలేజీలలో ఉన్న తివద్యకు గురువుగ నుండును. మొదటి టరము జూను నుండి సెప్టెంబరు వరకును, రెండవ టరము అక్టోబరు నుండి, డిసెంబరు వరకును, మూడవ టరము జనవరి నుండి ఏప్రిల్ వరకు నుండును. సెనేటు మీటింగులు మూడు జరుగును. రెండు కాన్వోకేషన్లు జరుగును. ఈమార్పుల నన్నింటిని ప్రభుత్వము వారంగీకరించిరి.

* * *

యువరాజాగమనము:—పోలీసువారి కఠినందనములు జనవరి 18 వ తేదీన యువరాజు వచ్చినపుడు జరిగిన అల్లరులగూర్చి ప్రభుత్వమునాకి వివరములు తెలిసినవి. వాని నాపుటకు గావించినవనలు వివరింపబడినవి. అల్లరులు పట్టుములో అనుకూలనివోట జరిగెను. పార్ట్మెంటును, యద్దరు సబ్ యెన్ సెక్టరు లు ను పోలీసు పార్టీ తో ఆ రోజు న ఉదయము 10-11 గంటల మధ్య రాంధాతానామట్టుకు, దిగుట పారబాటని వెల్లి హామెలుగారిలో నేటిభవింపవచ్చును. అయితే పోలీసు వైద్యము, యిత్రప్రదేశములనుండి వచ్చిన వారుగూడ తమకేధల సమాఘముగ నిర్వహించినందులకు ప్రభుత్వమువారి కెంతయు తృప్తికరముగ నున్నది. ఇందులకై పోలీసు కమిషనరుగారిగు వెల్లిగారిని, వారికి తోడ్పడిన యవ్వోగులను ప్రభుత్వమువారు క్షమించుచున్నారు. మద్రాసు కమాండింగు ఆఫీసు గారుగూడ కావలయు సేవలపి సహాయము జేసినందులకు వందనీయుట.

యం. యస్. ధాన్యభాయిగారు ఉపద్రక్షితి రాకుండ వెంటనే జేసిన ప్రజాసేవ నొప్పకొనుచున్నాడు.

* * *

అటవీ శాఖ

కోయంబుత్తూరుజిల్లాలో రిజర్వు ఫారెస్టులగూర్చి నిజేదిక సంపుటకు ఒకకమిటీ యేర్పరపబడినది. ఈకమిటీకి ఫారెస్టు ఫీపు కాన్స్టేబులు యస్ కాన్స్ గారు అధ్యక్షులుగ నుండిరి. పి. వి. వెంకటరమణయ్యగారును, వి. సి. వెల్లిగారి గాండరుగారును, టి. ఏ. రామలింగశెట్టియారు గారును హెడ్, యఫ్. ఏ వుడ్డుగారును సభ్యులుగ నుండిరి. వీరును మరికొందరును కలిసి పశువులు మేతమేయ బ్లాకు సిస్టమును గూర్చి య, మేపుటకు షిజా తగ్గించుటను గూర్చియు, గ్రామస్థులకు వంటచెరుకు సైజు జేయుటనుగూర్చియు, రిజర్వు క్యవసాయమునకు అటంకములకు మండుటను గూర్చియు, అడవిసరిహద్దులు సరిగ లేకుండుటయు, వ్యవసాయపు పనిముట్లను సైజుజేయుటయు ఫారెస్టు సరిహద్దుల వధ్యున్న గ్రామములకు నీటివసతులగూర్చి యు, ఉప్పువన్ను ఉపయోగమునగూర్చియు, విచారించి, వెనుకటి పద్ధతి అవయము గాంచుటకు కారణము పంచాయతి సరిగ నిర్మింపక బోవుటకు, ప్రదేశ మెక్కుమగుటయు నని నిజేదికలో తెలిపిరి.

ఈనిజేదికను ప్రభుత్వమువారు రికార్డుచేసి ఫీపుకాన్స్ టేటరు కమిటీసలహాను ఆచరణలో వెట్టుదురని ప్రభుత్వమునాకి తెలియుచున్నదని యుత్తరువుజేసితి.

* * *

మద్రాసుపట్టణ సమీపభాగముల పట్టణనిర్మాణ సంఘము

మైలాపూరు చెరువు ఆయకట్టుకింద భూము లన్నియును, మధ్యనున్న మద్రాసుపట్టణములో జేరినవానిని మద్రాసు సిటీలోను సమీపప్రదేశములలోను నగరనిర్మాణసంఘమున కిచ్చి చేయుమని కోరగా కార్యకేవలనూ రందుల క గీకరించితి.

అంతే నగరనిర్మాణసంఘమువారు మైలాపూరు చెరువు క్రింద ఆయకట్టుభూమిలో నిర్మాణము పనిజేసిన మనిసి. ప్రభుత్వమునా రంసుల కంగీకరించితి. ఆప్రదేశపు సరిహద్దు లేవనగా.

ఉత్తము:—ఎల్లునామగోడ్డు హంటుగోడ్డుతో కలియువోట ప్రారంభమై, ఎల్లునామగోడ్డు వెంటనే తూర్పుగా మార్చేగోడ్డు కలియువరకును పోయి, అటునుండి ఉత్తరముగా మార్చేగోడ్డు వెంటను లజ్ చర్చిగోడ్డు పాయిటులో కలియువరకును, అటునుండి లజ్ చర్చిగోడ్డు వెంటనే బ్రాడ్ గోడ్డు చే వరకును.

తూర్పు:—అటునుండి బ్రాడ్ గోడ్డు వెంట దక్షిణముగా ఏలపాడమాధ గో వెలపిధి వరకును.

దక్షిణ:—అక్కడనుండి పడమరగా సెనట్ ఫుద్దోడ్డు వరకును.

పడమర:—అక్కడనుండి సెనట్ ఫు గోడ్డుమీదుగా హంటుగోడ్డుమీదుగా బయలుదేరి పోటువరకు.

గొనాల్లుపే ప్రభువు

గొనాల్లుపే ప్రభువుగారి భాషకారమై తన నిర్మాణ మొకటి సాపించుటకు కలకత్తాలో 21 వ తేదీ ని సాయంకాల కాల మొసభ జరిగెను. గొనాల్లుపే ప్రభువుగారు అధ్యక్షుల వహించిరి గొనాల్లుపే గారికి కృతజ్ఞతా పూర్వక వందనముల సమర్పించుచు సర్ సురేంద్రనాథ బెనర్జీగారు తీర్మానముపఠించిరి.

ప్రభువుగారు సంస్కరణములను జయప్రదముగ కొనసాగించి రనియు, వంగరాష్ట్రమునందు సంపూర్ణముగ ఆర్థికస్వాతంత్ర్య మున్నదనియు, వాకు అసహాయోద్యమముపట్ల మిగుల కేర్వతో ప్రవర్తించినయు సర్ బెర్జీగారు చెప్పి ప్రభువుగారి గుణములను జూగడిరి.

వంగరాష్ట్ర వర్తకసంఘపు అధ్యక్షులగు డబ్ల్యు యల్. కరే గారు తీర్మానమును జలపించిరి. ప్రభువుగారి కళావిగ్రహము నొకటి కలకత్తాలోనుంచలయనని లాంగుప్రభు జేముగారొక తీర్మాన ముపఠించిరి. తీర్మాన మేకగ్రీకుముగ ఆమోదింపబడినది. ఈసందర్భమున విరాళములు పోగు చేసి తీర్మానము క్రియాపాపము జాల్పుటకు తగుకృషి నలుపుటకు ఒక ఉపసంఘము ఏర్పరపబడినది.

వంతు క్రాష్ట్రముల పట్ల ఇన్స్ట్రక్షన్ డ్రాక్టరు అగు సి. యస్. డిలాఫానిగారు అలహాబాదు విశ్వవిద్యాలయపు వైసు ఛాన్సలరుగ నియమింపబడిరి.

రైల్వేస్టూనోటుల విషయమై ఆలోచించి తగుసలహా లిచ్చుటకు యాకింద పేర్కొనబడినవారి ఒకసంఘమును వాజరతినిధిగారు ఏర్పాటుచేసిరి. టి. వి. కేవగిరి అయ్య (అధ్యక్షులు) సి. యస్. సుబ్రహ్మణ్యం, మనమోహనదాసు రాంజీ, ఎ. హెచ్. క్లాక్, సి. వి. బ్లిస్ (కార్యదర్శి).

సంస్కరణములను సరిహద్దుల రాష్ట్రమునందు ప్రవేశ పెట్టుట, ఈ రాష్ట్రములను పంజాబురాష్ట్రముతో చేర్చుట మున్నగు విషయములగుంచి ఆలోచించుట కొక విచారణసంఘ మేర్పరపబడినది. ఈ సంఘమునకు ఇండియా ప్రభుత్వమునందలి విదేశాంగ కార్యదర్శి యగు డెన్సిస్ గ్రేగారు అధ్యక్షులుగ నియమింపబడితి.

ఆస్ట్రేలియా ప్రభుత్వమువారు గౌ. శ్రీనివాసశాస్త్రి గారి కావ్యప మంపిరి. వీరు ప్రభుత్వ వారి ఆతిథ్యముగ ఆస్ట్రేలియాలో కొన్ని వారములు పర్యటన మొనర్చెదరు. టెనమేనియా రాష్ట్రమునకుమాలము వెళ్లెరని తెలియుచున్నది.

కలకత్తా య.దలి హేన్స్లింగ్స్ వారసులత్రాలయము నందిలి 500 మంది పనివారు 20 వ తేదీని సమ్మెకట్టిరి. సర్దా రొకడు మిల్లునందు పనిచేయుచున్న ఒక స్త్రీపట్ల శౌర్భ్యము నలిపెను. అందునల్ల ఆగర్వాడు డిస్మిసుచేయవలయునని కోరుచు కార్యకలు సమ్మెకట్టిరి.

జెమ్మెట్టిగారు బొంబాయి ఆద్యోకటు జనరలుగ నియమింపబడిరి.

ఇండియా ప్రభుత్వపు ఆర్థికసభ్యులగు సర్ మాల్కాము హాయిలీగారు యానెలాఖరున నెలవుపైజెల్లెదరు. వీరిస్థానే ఆర్థిక కార్యదర్శి యగు ఇ. యం. కుక్ గారు పనిచేయుచుండు రని తెలియుచున్నది.

రాజ్యోత్సవ ప్రధానమంత్రియెవరు?

“రాజ్యోత్సవ కార్యక్రమం” అను నామముతో “విక్టిడి పాపి” అను అంగ్ల దేశీయత్రయం దొక రిక్లువాచనమున్నది. మాంటాగుగారి ప్రధానమంత్రి చరిత్రకరిని నియమించు కష్టకార్యమును పరిశీలించువారు దాటినను పరిశీలన కిష్ట శీతీ కొంచెమైనను తగ్గింపు గానింపదు, బోరిపక్షమువారు. లా యాడుబాబ్బగారి రాజీనామాకొరకే గాక ఆరాజీనామా కార్య నిూపమును దాల్చుదినమునకును సరి తొందరతో నెదురు జూచుచున్నాడు.

ఈ వారములయే నెక్కువగా వినను రాజ్యోత్సవ ప్రధాన మంత్రియగు బోరి ప్రభుత్వమునకును గురించియే. బోరిపక్ష నాయకులు ప్రతివారును దాము ప్రధానమంత్రిపదవి నలంకరింప దగియుంటిమని సంపూర్ణ విశ్వాసముతోనున్నారని ఇందు భవనమును మూలమే వారికి కొంచెము కష్టముగనున్నది. ఈ క్రిందివారు బహుశాసీయుద్యోగమునకు కానవును. సర్ ఆర్థురు బాల్ఫూరు బోసరులా బల్ఫూరు హెడ్డు ప్రభువు ఛాంబర్లెను కర్జ ను ప్రభువు, డెర్బీ ప్రభువు,

బాల్ఫూరుగారు ఈ ఆధికార బాధ్యతనంగీకరింపరని వారి క్షేపీ కులు డెబువున్నారు. జులై 25 వ తేదీకి వారికి 74 సంవత్స రములు నిండెను. కాని ఈవిషయముగూడ వారికి ననుకూలముగ నున్నది. మిగిలిన ప్రధానమంత్రులు కాబోవు నితరుల క్రింద పరిశీలనకు కంగీకరింపక పోయినను వీరికింద పరిశీలనకు మూల మంగీకరింతురు.

ఆస్ట్రీను ఛాంబర్లెనుగారి కీయుద్యోగమునకు అధికముగ హక్కులుగలవు. కాని డైరెక్టరుకు వీరియందు నమ్మకములేదు. లాయరు బార్డిగానికి వీరనుకూలముగ వర్తించుట డైరెక్టరు కిష్టములేదు. వీరిదివడు తను దృఢపక్షస్కృతను ప్రదర్శింపలేదు. గిమ్మిచ్చు ఆశయములుగల నాయకులగు యావనులను వీరు ఒకటిగా పట్టుకొని రాగలరనుట ఆనమానము.

బల్ఫూరు హెడ్డు ప్రభువునకు ప్రధానమంత్రిపదవి సభి క్షింపఁజే సనియు ఆందులకు దాను సంపూర్ణముగ తగియుంటి ననియు సంపూర్ణవిశ్వాసము గలదు. కాని మొదట డైరెక్టరును నిందించుటవలన తరువాత వారిని స్తుతించుటవలన వీరు తమ పీఠును చెడగొట్టుకొనిరి.

డైరెక్టరు బోసరులాగారి నెన్నకొనవచ్చును. అందు కలననే, కన్య ర్వేటిపుపక్షమునందలి కలహముల నణచుట కీయన ప్రయత్నింపలేదు. కాని ఈయన కరీరడొర్బల్యమే ఈయన మార్గమున కడ్డుతగులుచున్నది.

కర్జన ప్రభువునకు గూడ నిదియే అడ్డుము. ఇటీవల సమన వ్యాధులవలన చాలా బాధపడుచుండెను. వివరము ఈయన విదేశాంగ విధానము ఎక్కువమందియొక్క మద్దతును బడయుటలేదు. అంతి యగాక ఈయనకు ప్రజల నాకిన్నియ క్య కిత్వములేదు.

ఇక డెర్బీ ప్రభువు మిగిలియుండెను. ఆయనకు 57 వ వత్సరము రాజ్యోత్సవమున్నది. తన భావిస్థితిని విచారించుకొనుట కిదియే కాలము. కన్య ర్వేటిపుపక్షమునం దిరుపక్షముల వారికిని రాజీనామాదినముడల సయననే యెన్నుకొనవచ్చును.

మదరాసు అందు సదరన్ మరాటా రైల్వే కంపెనీ (లిమిటెడ్)

(ఇంగ్లాండులో ఇంకొక్కరేటు చేయబడినది)

నో టీ సు

1922 సం॥ మే నెల మొదటి తారీఖు నుండి ఈ క్రింద తెలుపబడిన క్రొత్త స్టేషనులు పూర్వో త్తర లైనుమీద (నార్త ఉత్తర లైను) ప్రయాణికుల సౌకర్యార్థమై క్రొత్తగా తెరవబడును. సామానులు పోల్చిలు మున్నగునవి కూడ బుక్ చేయబడును.

1. పెదహాయ, గూడూగుస్టేషనులకు మధ్య 79 వ మైలువద్ద టిహూరు స్టేషను.
2. బెడవాడ, ముస్సబాడ స్టేషనులకు మధ్య 70½ మైలువద్ద గుణవాల స్టేషను.
3. నర్సాపల్లిముకోడ్లు, ఎల్లమన్ చిలిస్టేషను లకు మధ్య 44½ వ మైలువద్ద కేగుసాలియా స్టేషను.

గొప్ప లాభకరమైన అమ్మకము

మీరు మరియు కవోట కొనుటకు మునుపు మావద్ద కొని చూడుడు!

కాళి పట్టుచీరలు ధర రూ. 30 మొదలు రూ. 1000 వరకు

విధ, విధ మాదిరి లో గలవు.

బెంగళూరు, కంచి, కొర్నాడు, కరాచి, మున్నగు స్థలములనుండి పట్టుచీరలను, నేలము, మధుర ఈ స్థలములనుండి సరిగంచు దుప్పటాలను, దోవతులను అన్ని మాదిరిలలోను తెప్పించి ప్రాకుచేసి యున్నాము.

బొంబాయి స్వదేశి స్టోర్సు, 40, 11, 42 రత్తను బజారు, మదరాసు.

తామర తైలము

రాజరాజీ గుర్తుగల తామరతైలము పూరినాళకము లగు చాల మంది మందులతో తయారుచేయబడి ప్రఖ్యాతిగాంచింది. అమ్మతాంజనం డిపో, బొంబాయి - మదరాసు.

హిందూదేశముల వయాలధనములతోను హిందూదేశము పరిశ్రమము వలనను తయారైన హిందూదేశపు సరకులు

ఆయాకాలములకు తగినట్టి జనిలిడినునులు మా వద్ద సిద్ధ ముగా నున్నది. అన్ని రకముల హిందూదేశపు జనిలిడినునులు ఎప్పుడును నిలువజేసి యుండు మా వెద్ద అంగడికి ఆంద రును దయచేసి వచ్చి చూడవలెనని కోరెదను.

చల్లారాం గైయానుచందు

(2300) గొప్ప అద్దములతో అందముగ నుండు పావు

9, 10, 11, రత్తన్ బజారురోడ్డు, మదరాసు.

అది ప్రేమయా లేక కృతజ్ఞతయా? పాఠకా! నిర్ధారణ చేయుము

భర్త: “ప్రేమనీ నీవు కోరినది, యిదిగో”
భార్య: “ప్రియా, నిజముగానా! నేను నమ్మజాలను! మీరు నిన్ననే గాజులు చేయించెద నని చెప్పియుంటి. అప్పుడే నేడే ఏనా? ఎంత అందముగా నున్నది! ప్రియా, వందనములు.
భర్త: “వద్దు, వద్దు. నాకెల వందనములు? అందర కును మిక్కిలి షమ్మకముగ మాట ప్రకా రము నగలను తయారు చేసి యిచ్చు నట్టి ఉమ్మిడి రామయ్య శెట్టి గురుస్వామి శెట్టి అండు కంపెనీవారిని అభినందించుము.

క ర్నా గా ర ము
62 గోవిందప్పనాయక్ వీధి,
బాల్జిటవున్ - మదరాసు.
నగలకు మడింపు చేయబడును. ఉత్తరము వ్రాసిన క్యాలలాగు ఇనాముగా పంపబడును.
ఉమ్మిడి రామయ్య శెట్టి గురుస్వామి శెట్టి అండు కో. నగలవర్తకులు.
మదరాసు 25 చైనాబజారు రోడ్డునందున మా ప్రదర్శనాలయమునకు విచ్చేయుడు.

దుందుభినామ సం||రం చైత్ర బ|| ౧౧, శనివారము

శ్రీరాజారావు జనార్దన రంగారాయకవి.

[జనమంచి సీతారామస్వామిగారు]

పద్యవాయకమలము పొరుగుమునకు బట్టుకొమ్మ యనుటకు సుప్రసిద్ధ బాబ్బిలి యుద్ధమే ప్రబల నిదర్శనము. ఆ భీమ సంగ్రామము జరిగినప్పటినుండియు రావులకు శ్రీమంతుభి ఆంధ్రదేశమునం దెల్లడల ప్రాచుర్యము. బాబ్బిలిపేరు విన్న బెబ్బిలి స్ఫురించును. రావువారిమాట చెప్పుకొన్న నోడలు పులకరించును. మానభంగముకంటె మరణమే శ్రేయస్కరమని యెంచి మాగ్ధునియైన మల్లమాంబామానినీటి నెంతగాం బ్రశంసించినను సంతృప్తి కలుగజాలదు. కాని ఆ యుద్ధము వంశమునందు శూన్యపుటలే కాక కవిపుంపులుగూడ జన్మించి జ్యోతికార పరాచమాలై విరాజిల్లిన సంగతి తెలిసినప్పుడు మన యానందము ద్విగుణిృతము కాకుండువా? క్రీ. శ. 1802 సంవత్సరముమొదలు 1830 వఱకు బాబ్బిలిసంస్థానము శిలిన శ్రీ రాజారావు దత్తవంశారావుగారు తమప్రభుత్వముచే నెంత ప్రభావితమైనా, వారి ద్విగ్రహపురులైన శ్రీరాజా జనార్దన రంగారావుగారును తమ కవిత్వముచే నంత వన్నె కెక్కిరి. జనక నిర్యాణాంతరమున వీరి యన్నగారైన శ్రీరాజా శ్వేతాచలపతి రంగారావుగారు రాజ్యపరిపాలనభావము వహించిరి. వారి కొల్లులలోనే శ్రీరాజా జనార్దన రంగారావుగారు మంత్రిపదవి స్వీకరించి యగ్రజాన కల్పనిధములను మడిబుజముగా నొప్పారి "హరిభక్తి కుబోధోదయము," "మిత్రవిందాపరిణయము" నను సద్గ్రంథద్వయము రచించి యశోవికాల్పరైని తెలుపుట క తయు సంతసపడుచున్నది. అముద్రితముగానుండిన "మిత్ర విందాపరిణయమును" సంపాదించి ముద్రిపించి ప్రకటించి శ్రీ కావ్యనిధి తెలికాని లచ్చారావుగారి రాంధ్రభాషామోక్షకొక్క నూత్నాలంకారముఁ జేపూర్తిరి విది యొక గ్రంథంక మైన, మనో హరమైన ప్రబంధము.

"చ. కుకవికృత ప్రబంధములు కొంచెపుమానులూనినీళ్లపోలిక వెలికక్కజాలక చరించుచును ను నిజస్థలంబులనో నుకవికృతప్రబంధములు శోభిలు దివ్య నదీయులంబులట్లకలువచ్చుతీరబాని మహియందు సుప్రజనలో నులింపంగన్."

అని శ్రీరాజా జనార్దన రంగారాయకవి ప్రాసినట్లే, మిత్రవిందా పరిణయము దివ్యనదీయులంబుగా శోభిల్లుచున్నది. ఈవిధ చేసిన యింకొందరి కవిత్వ పద్యముచేలిన తత్కవితా కాశలమెట్టిదో గ్రహింపనగు

"సీ. పలుతరవాస్త్ర ప్రభావ భారం పడకుట నావేగ బాణుబాణు

ప్రబలకవిత్వ వైభవభూతి భవభూతి సుకవిమనో విత్తవోహయోగ

బహువాక్య కాగ్ధ సుభిన్నయూరు మయూరు దర్శితకాక విదండిదండి

శృంగార రసరమాంచిత ముకారి ముగిసి మహితవిద్యాకుండ మాఘమాఘు

గీ. భూరికావ్యోల్ల సమృద్ధి భోభోజు శూరి జననిలకైరన సోముసోము ప్రయగుణస్తుక మృదునవో భీముభీము నభిమత ప్రాప్తికై మవినభి నుతించు." ఇంకను శైలి తెలియుటకై, కథాభాగమునంకి యెంచుచున్న ఈపద్యములఁ జదివి యానందింతురనినమ్ముచున్నాడను

సీ. తన సద్గుణస్ఫూర్తి తన సద్గుణస్ఫూర్తి పగది భర్తాను సంపద వహించ తనమంత విభవంబు తనమంత విభవంబు కరణిరొధి వర్ణమునంప తనకళా మహిమంబు తన కళామహిమ యట్లతను విభూతిచే నతిశయిల్లు

పరమానందయతి

ఈతఁడు (1) సంపగియన్న శతకము (2) పరమానంద శతకము (3) దత్తాత్రేయశతకము (4) శివజ్ఞానసూరి యను ద్విపద కావ్యమును (5) ఉత్తరగీతావాగ్ధ్యమును వ్రాసినాఁడు. ఇంకను శైవాద్వైతి. దత్తాత్రేయ గురువు శిష్యుఁడు. ఈతని శతకములయందు నీతి ఆద్వైతము మోక్షము మొదలగు విషయములను చూర్చి వాసియుండెను. క్రీ. శ. 1590 ప్రాంతముల యందున్నదత్తాత్రేయమొగ్గిరయ దొకఁడు నిరంజన మల్లన్నగురువు కనబడుచున్నాఁడు ఈ దత్తాత్రేయుడే మనపరమానందయతి గురు వైనయదల నీచి 16 వ శతాబ్దానికిమన నుండియుండును. శివజ్ఞానసూరిగారి ౧వ తాను దత్తాత్రేయుని ప్రియశిష్యుడనని చెప్పుకొని యున్నాఁడు.

"అనువునిజగదత్తాత్రేయగురుని అనుగుశిష్యుఁడు పరమానందయతిగ్గు లాననించె నీవుతి నుత్సాహాలి"

ఈవిధ ఉత్తరగీతావాగ్ధ్యముగ నిట్లు చరిత్రగిాడు.

నెవరినెవఁబు తనపత్రి వేంబు నతి మరుదాశ్చర్య కరముగాఁగ

గీ. కందుఁ గోదంద నర్థోద్ధ ద చంద కాండ కాండ విఖండితా ఖండలారి

మండలవి భిన్నమార్తాండ మండలండు భండ నాత్రేయఁ దద్భిజా మండమండు.

సీ. సాగసుఁ జాపులవాని నుగరాల జగదాల

నగజాలనట్టి దుతయలవాని

తరుకుఁ జెక్కులవాని లలిమించు లోలిమించు

నలయంచు పసిడి దుగ్ధులవాని

లోగురువా తెజవాని పొగడొడు లోలందు

పగఁజెందునట్టి కన్నుకవాని

చిలనపానువు వారిజెలువారు నలువారు

బలురూపు మీఱు గూఁబు బువాని

గీ. నదభిజా లోలువగు దాని వాసవాది

మౌళిగోత మకుట విస్ఫులిక చరణ యుగఁడగు వాని శ్రీప్రస్తు ముగదల్చె

జూచిగడ్డకు ప్రచురంబు శోభింప

సీ. చెండ్లుగా మారెడుబండుగా బంగారుగొడ్డలుగా

దీని పాలిండ్ల తీరు

అమృతా నీలోత్పలముగ్ధా నంజరీముగ్ధా

శతశిశ్య యమృతీరు

కంబుగా నుచికాకంబుగా పూగభూజంబుగా

దీనికంత బు తీరు

మించుగా లతల నున్నించుగా భర్తంబులంబురా

దీనిమై మించుంగ

గీ. దీనివేనవి వేలుపుతేని మాని

కముల ముప్పల కప్పులఁ గప్పులంబులు

దీనివేమొప్పు యామి నీహారదెగడు

దీని నెన్నంగఁ దరమె వాడ్డానికైన.

ఉ. పండితుఁడలేక భరవైబడు బింబులంబు, కాననంబందుఁ దపించేఁ జగుగుటాకులు వాపులులేనికెంపులిం

సాంఘికమార్గ వాక్యత సమున్నతజ్ఞానవిద్యునులులూ

చందనగంధి మోచిరుని చందములందము లందనేకనే

ఈ గ్రంథములో నయ్యుత్పన్ను వెక్కులున్నవి. "ఆంధ్రభాషావిలాసిని" పత్రికనుండి పునర్ముద్రితమని ప్రకాశకులచేఁ

దొలుపఁబడినది శ్రీ కావ్యనిధిలచ్చారావుగారి ఆంధ్రభాషా సేవా కర్మశిల్పి కనుగొందు శ్లాఘ్యమనుటకు సందేహములేదు. కాని వారు యాద్యంధగులఁ బ్రకటించునప్పుడు సాధ్యమైనంతవఱకు నవి నిర్దిష్టములుగ నుండినవో బాతక మహాశయిలకు నుతంత యుపకార

గ్లో. ఓం జగదమృతకన్యాను సన్నివాసందమా ద్రయే గలితా ఖిలభేదాయ నమశ్చాస్తామనేజనీ నమః పరమకాంతాయ సన్నివాసందమా ద్రయే శ్రీ దత్తాత్రేయమొగ్గిర చంద్రాయ పరమాత్మనే.

శ్రీ మద్దత్తాత్రేయ గురుచరణ శరణానుభవ మధుకరాయ మా మానసుం దగుపరమానంద తీర్థనానధేయంధు మహా భాగవంతు ధర్మశ్రేత్ర మయిన వరుశ్రేత్రవండు అర్జునండు శ్రీప్రస్తునివాసి శీతలు పద్దెనిమిది అధ్యాయాలచేతనున్ను ఉపదేశ సబడిక తత్త్వవ్యూహమును విషయభోగపాబ్యము చాతను మరచినవాడై తిరుగాను ఆశ్చర్యమేషవ్యయండు ఆత్మ తత్త్వము లెస్సగా తెలిశేటందుకు యిచ్చుచుంచినవాడై భగవానులగుర్చి అతుగగాను ఉత్తరగీతలు మూడు అధ్యాయాల చాతలున్ను పూర్వవ్యాఖ్యానాలు అర్థం వ్రాశేటప్పుడు అనేక స్లోకముల తాత్పర్యము లెస్సగా విచారింపక అనభవ విరోధముగా వాకివారు గనక ఆలంకారుల పునాదిని అవ్యుత్పన్నులైన ప్రాకృత ముముక్షువుల విషయాంబించి ఆంధ్రభాషాపద్ధతిని ఉత్తరగీతార్థము విని తెలికి కృతార్థులైదురుగాక యని తెనుగు వ్యాఖ్యానము చేశేను. తత్త్వకారం దెట్టి దనిన అర్థమందడిక ప్రకారము."

ఈ వైవాక్యములను స్లోకములును నునకవి గురువు వివరములును అతఁడు వ్రాసిన గ్రంథములును, 16 శతాబ్దాంతమునందలి టీకా గ్రంథముల నుందలి భాషావిశేష లతు స్పష్టముగాఁ దెలుపుచున్నవి. ఈతని శి శతకములును, శివజ్ఞానసూరియొం గూడ నీతఁ డద్వైతమత ప్రతిపాదనముకై దీనిని రచించిందె నని తెలియజేయును. ఈతఁడొకటి- చురుము- భాగవతమును గూడ వేదానువీంద్రుని పోలిక నున్నది. కొన్ని పద్యముల జూడఁడు.

- (1) పరమానంద శతకము.
 - శ్రీచరగిరిజానాయక గోవింలలూటనేత్ర గోకులతిలకా భావజనంహర హరిహర భావాత్మకకరముంద ! పరమానందా !
 - దైవము లిద్దఱు నేకో దేవాదిస్వర్గుల వలన దెలియనొకటే భావించెద మిము నేకే భావంబున శివమునంద ! పరమానందా !
- (2) దత్తాత్రేయ శతకము.
 - శ్రీనిలసిలి వరసంహమి నేవితపాదాచి ద చింతితఫలదా కావుము మము నెల్లప్పుడు తానరముగ గుణవిభేయ ! దత్తాత్రేయ !
 - శ్రీనిఖ్యాతి వాత్మతత్త్వరహా సిద్ధాంతవాక్యాభ్యుదయో శివమొగ్గ గద్యపద్యముల వ్రాధింజెప్పి యర్పించితివో దేవా ! దైవము భ కవత్సలత బ్రీతిన్ను రక్షింపు ప్రజ్ఞావిద్యుత్ ప్రపాదచిత్తమున దత్తాత్రేయ మొగ్గిశ్వరా.
- (3) సంపగియన్న శతకము
 - ఈక్రింది పద్యము వలన నీతఁడు వేదన ననుకరించె నని యవచ్చును.
 - వేదాల్లెయు భువిలో గ్రాసాలక కాకముక్తి కాంక్షువనో వాసింబుగు యోగియథే ఛాసంచారుడు గదన్న భునసంపన్నా

- (అ) ఈసంపగియన్న డెవరో యని చూచిన నీక్రింది సంబోధ లవలన కిట్లు పని పోయెనున్నది.
 - (1) " నీవునశీశ్వరా " (1)
 - (2) " సవకాదిమని ప్రసన్న ! " (3), (32), (78)
 - (3) " శివజాగతి నుప్రసన్న " (2)
 - (4) " నలలిత కాంతిప్రసన్న ! " (4)
- ఈతనిని కవిపాదాప్తు యనుకరించిన పోలిక యొకటి.

బంధుల శాస్త్రీ ఇట్లు పలికెను:-

నాయనలారా! పదునైదు దినముల క్రిందటి శనివారము నాడు సాయంకాలమున మదరాసులో బయలుదేలి యేలూరు వచ్చియుంటిని. బెజవాడకు రైలుబండి వచ్చునకికే మామూలు చేశకంటే నిరువది నిమిషము లాలస్యమైనది. బెజవాడలో బండి యాగులవలన సేపటికంటే నెక్కువ సేపాగి బయలుదేరినది. బండి బెజవాడ వరకుబయలుదేరి? నేను తిరుగ కన్నులు మూసి కొని పండుకొనుట యేమి? కన్నులు మూసికొని మిగిలిన సార్లు నిమిషములయిన కాకుండనే బండి యాగిపోయినది బండి యాగులు యేమి? తిరుగ నేను గన్నుల దెలుపుటయేమి? గాడి కాగితు ఇడిగయ్యాయని యొక లబ్ధిసాహేబు నిగట్టు ముట్టించుకొని తనకు సమీపమున నున్న కేకట ద్వారము నొద్దకు బోయి తొంగిచూచుచు నిలువబడెను. ఇంతలో నొక విశ్వ బ్రాహ్మణుడు కాబోలు నావెకక ప్రక్కనున్న బల్లపై బండు కొన్న యాతడులికిపడితేచి బెజవాడస్టేషనువచ్చింది కాదా యని కన్నులు తెలుచియున్న నన్నుడిగెను. రానువచ్చినది దాటునదాటివదలి నేనంటిని. అయ్యో! అయ్యో! అమాత్రము రసం నెప్పుడేకే పోయినాడంటయ్యో! యని యాతడు వృథాగన్ను నిందించెను. ఆహ! జనుల నిద్రలకు గారణ లేకమైన నక్కటలేదు కాబోలు ఆతడు బెజవాడలో నిగుని నాకెట్లు తెలియను? తన కిష్టమయినదయే వైవాహిక చేయవలయునని తన కష్టమైనదని నెల్లరు మానవలయునని తన సహపాకుమే వైవాహిక మాడవలయునని తన మనసుపాకుమే యెల్లరు నిరాకరింపవలయునని నొకము తనకొక కష్టమైనదనియు మనజున కెంతగర్వము! ఎంతమాధ్యము! ఎంత యహంభావము! ఎంత పరనిరసము! ఎంతతలతిక్కు! ఎంతకొండెట్టి! ఇట్లు నానై గోపపడి యాస్పత్త కారకుడు మాట నెత్తివారడంబట్టు కొని నిగ్రహింపుట నుత్తమ నాతనిప్రక్కనున్న యాతడొకని నాకెను. ఇంతలో గార్డు, వానికి సహాయమును జేసి యొకదీపమును కేతంబట్టుకొని బండిప్రక్కనుండియే యిగ్గి ఘన మాట రాదు కొనుచు నడచుచుండెరి. వారిమాటలలో 'accident' అను మాట నా చెవిని బడినది. యంత్ర మేభాగముండైనది కేడిపోవుటచే బండి యాగిపోయి యుండునని నేననుకొంటిని. ఇది కను దలలేదేమి యని మఱి కొందఱు వినుగుదలతో లేచి తలుపులయొద్దకుబోయి తొంగి చూడబోయి టంగున నేబల్లకొనయో యేమేమోనయో తలకు

6. వానిలు పరమైరుల కథి
- మానముపన వనితలకును మఱియొకలకుక
- ధ్యానము పన యామీదట
- జ్ఞానము ప్రసన్నప్రసన్న! సంపదినన్నా!
- ఈ సంపదినన్నా! దక్షిణ హిందూస్థానమున నెక్కడ
- నైన నుండేనేమో యాగ్రామనామము విజ్ఞులు తెలియ పరచె
- దను గాక!
- (ఇ) కొన్ని భాషాదోషము లని చిన్నయనూరి వ్యాకర
- ణము ననుసరించువాడు మాపదగినవి.
- (1) "నానానా".
- (2) "గర్భకైన"
- (3) "సుక్రట" (సుక్ర + అట)
- (4) "సంసారైతే"
- (5) "తెలుసుట"
- (6) ఈతడు కావేరితరము వాడని యాక్రిందిపద్యము
- నలు నూహించి విలగుచున్నది.
- "గాడివలంబుల బట్టి కావేరిదన" (83)
- (7) "నానలమ్మ సడీర్తనలు" అని యొకచో వాడెను
- (మాడు 84).
- ఈతని నులగోత్రములు కాపురస్థలము మొదలగు విశేష
- ములు తెలియవు. ఈతనిగ్రంథము లన్నియు జిక్కుచున్నవి.
- ఈతడే "కపదేశ క్రమము" అను గ్రంథమువాడ (వానిని
- నెలియుచున్నది. ఈ గ్రంథమురావిశేషములను, దిట్టి
- వేదాంతగ్రంథవివరములను తెలియగోరువారు
- 1) కవిమత్సరము సం॥ 6; ఆంధ్రకవుల చరిత్రము పుట 306,
- (1889); ప్రాచ్య లిఖితాగార గ్రంథవివరములును జూడుదు.

దగులదలపై చేయిపెట్టుకొనియే వంగిపీఠించుచుండెరి. ఎప్పుడీ

బండి లంఘనాలబండియేరా యని యొక్కనర్తకుడు కా

బోలు నాపులించుచు ఎమ్. ఎస్. ఎమ్. ఆర్. కలెనె, బి

ఎస్. ఆర్. కలెనెవార లండన్ నొక్కటే కట్టకట్టి

వారిపై జిల్లరచిల్లరగాగాక టోటోటోగాగోపపడి

పంటనేమునుగిడి గులుక పెట్టెను ఇంతలో

నేవడో బండికిందబడి చచ్చినాడయ్యో యన్నవార్త

కర్ణాకర్ణికగవచ్చెను. బండి నడచుచుండగా బండిలో

నున్న వాడెవడో క్రిందబడి మరణించియుండునా? యని కొం

టజడిగిరి. బండినుండి పడినవాడు బండికింద జిక్కుట కరకాళ

ములేదని యెలుంగరు కాబోలునని యొక ప్రకృతి శాస్త్రవి

ద్యార్థి ప్రకృతిశాస్త్ర పాండితీ గర్వమున గాబోలు ప్రత్యుత్తర

మిచ్చెను. ఒకడు కాడు మృతిచెందిన వాటిదరు. ఇద్దరిని మఱి

యొక కేక వింటుడెను. ఇంతలో మాబండిలోని జనులంతలు

నాతోగూడఁ గ్రిందికిడిగిరి. చచ్చినవారిద్దఱుకారు ముగ్గులు

ముగ్గులును మఱికొందఱు కేకలు వింటుడెను. చుట్టలు సిగరల్లు

కాల్చునలనాటు కలవాడు బండిచక్రముల క్రిందకేమిదఖండ

ము లేనైననగునను నేమో యని జేబులలోని యిగ్గిపెట్టు

వెలిగించిరి. ఇంతలో లాంతరు దీపముల సాహాయ్యముచే, నావని

యే గార్డును వాని తరువాతి యుద్వోగియు మఱియొక వైపున

నుండి చేరుచుండెరి. "నేనును గుఱము బయలుదేరితిమి

నేనొక్కడనే మిలితిని. తక్కిననల్లరు చచ్చిపోయినారయ్యో

తేవుడా" యని యొకడు గట్టిగా నేడ్చెను. ముగ్గులుకాదు

నల్లలునల్లని జనులందఱు కేకవైచిన వానియొద్దకు బరు

గులిడిరి. మీరెవరు? ఎందులకు బయలు దేరిరి. మీలో శ్రీ

త్వెనున్నారా? నీవు మరణించినవారందఱేమి కావలయును?

ఎక్కడకు బోవుచున్నా? పోయినవా రేమత్రపు సయను

గలవారు? వానియొద్ద వెండిబంగారు వస్తువు లేమైనను వున్నవా

రైలుబండి మీమీదబడబోవు సరికి మీఁదియెంతదూరమున

నున్నది. కంటెకది యడ్డుగావచ్చినప్పుడు కంటెక్రిందికైనదు

ముకలేక పోయినాడంటయ్యో! యని యెవరికి దోచివే ప్రశ్నము

సర్ధాసర్ధాశక్తికి లేకుండ వారాహార శేషుడిగిరి. ఏడుపు

న్నవాడు పాపమేమి చెప్పించెను? చెప్పిన కనియోగమేము

న్నది? ఆప్రశ్నములకుత్తరము లాతడు చెప్పిపెట్టుట వారందఱు

మొదటిసారికంటే రెండవసారి యంతకన్న నెక్కువ సంఖ్యల

ప్రశ్నములునేమోన యేమి నమ్మకమున్నది? ఏడుపు చున్న

యాతని జూచి కొందఱు తోచుకొనిరి. పెద్దపొణియంత లావుగ

నున్న యతడొక్కఁడు తాను గూర్చుండు బండి దిగక దిగిన

నల్లరయగుటకు స్థలము తానే యొకమించుకొని బండిలో

వికాలముగ జూచుకొని గూరుచుండియే "ఏమోయి! అజ్ఞ

పనిగ నెందుల కేడ్చెదవయ్యో! బుద్ధిలేనిపని చేసినందులకు నోరు

మూసికొని యనుభవింపక యేడ్చెదవేమి? బండిదేల రావల

యును? అమాత్రము తెలియనక్కరలేదా? చాలుచాలు ఊరకుం

డువద" తలచువా ట్లామృతాశక్తిని చివాట్లుపెట్టిందించెను.

ఆహ! నరులలో నెట్టి విచిత్రప్రకృతు లున్నవో యల యుకొని

యాతడెవడో యాతని మొగము కూడ బుద్ధికలే నే యున్నదే

మోకనుకొందమని యాతని మొగము పరీక్షించుచుంటిని. ఇంతలో

నచ్చటిసంఘమున నున్నయొకడు కేకటమార్గ పార్శ్వముననున్న

కంట జాలలో నొకటి తీసి యాస్థిపురిపై విసరెను. ఆస్థి

క్రేటు నూటిగడగులతదని కాబోలు సానుభూతితో నేటొక

డు మఱియొక తాతని విసరెను. ఆ! అని యాతడతడుచు

లేకబోవుచుండ మమ్ములు మర్యాదను నిలువఁబెట్టుటకు

గాబోలు మఱియొకడు మఱియొక బెడ్డను విసరెను. అక్కడ

బెడ్డల కేమి కొదువకాని, ఈ బెడ్డమాత్రము మత్స్యయంత్ర

మును గొట్టిక యడ్డును బాణమునలె నాతని కంటికిగొట్టగ

నాతడు "అమ్మయ్యో! అమ్మయ్యో! యని యేడ్చెను. ఆ

యేడ్పు నాలించి "ఏమోయి! అజ్ఞపనిగ నేడ్చెద వెందులకు?

తెలివితక్కువపని చేసినందులకు నోరుమూసికొని యనుభవింపక

యేడ్చెదవే? అడగూడని మాట యేల యాడవలయును? చాలు

చాలు ఊరకుండుమని "జనసంఘమునుండి యొక్కఁడ తాతని

గట్టిగ నదల్చి గాండ్రించెను. ఇంతలో నేటొక బండి ప్రక్కనుండి

కవగివా! రామరామా! హా హా హా! అల్లా! అల్లా యను

నాలాపములు విసరబడినవి. అచ్చటి కందఱు పోయిరి. గార్డు

చేతిలోని దీపకాంతి సాహాయ్యమున జూచిరి. తునుకలైన కా

గులు చేరు లవిగా! అయ్యయ్యో! అచ్చటి నెల రక్తముతో నెట్లు

తదసియున్నదో! అబ్బ! అబ్బ! అజ్ఞ! కడుపులోని నొకములు

క్రేపులు నీవలకు వచ్చి యచ్చట తట్టెదంత ప్రాంగుగా

బడియున్నదే- ప్రాంగొక్కటియే కాదు. అచ్చట మఱియొక్క

టి యున్నది. రామ రామ కామ కామా! ఎట్టగ నల్లగ తెల్ల

నది యేదో మఱియొకరంగు - శ్రీశారీ శ్రీశారీ! ఒకలుజు

దరించుచున్నది. గుండెపై పోవుచున్నది. అని యెవరికి

దోచిట్లు వారు విలపించి యా నీరత్న దగ్ధనమున కాంగలేక

యెవరి బండిని వారెక్కుటకు బోయిరి. ప్రాణమనగా నెంత!

యని యొకడు, నిమిషమునకు వచ్చెడి సంగతి తెలియదు గదా

యని యొకడు, మృత్యుదేవత వారి నచ్చటి కట్టిచ్చుకొని

వచ్చినదని యొకడు అభుటముల కంటిలోనే సరియని యొ

కడు అన్నియుఁ గనిపట్టిన యానీమనోలు చావుతేకుండఁ గని

పట్టలేక పోయినారేమో యని యొకడు, ఈరైలు ర్థా

కముందు మనశోకముతో నిట్టి మరణములు లేవని యొకడు,

వంత నుభయలతోడనే వింత కష్టములు వృద్ధియగునని యొక

డునై యిట్లెవరికి దోచినట్లు వారు మనవ్యవహారమునై లభు

వ్యాఖ్యానములు రచించుచుండెరి" నామేమామ మూడు

లక్షల రూపాయలు పెట్టి పెద్దపేద కట్టించినాడు ఆయనకు

గొడుగులు కూతులు చనుచలు నల్లరు మొదలగు కావలసినంత

బంధువర్గముండెను. ఇంటిలో జల్లి యన్నమునకు మూడు వం

చాల లియ్యము వాడెవి. ఆతఁడొక సాఁదూరి వెలుపలికి

పికారుపోయి యాశస్తిక మూచ్చే విలువకొని పడి కను

పులు నడచుపుంతలో నీవు నేను మాటలాడునంతలో ప్రాణ

ములను విడిచినాడు. ఊరిలో నూఁడులతలు రూపాయల

మేడ యేమి? ఊరి వెలుపల బొమ్మజెముడు కంపల ప్రక్కను

నేలపై జానెమి?" యని యొక యబ్రాహ్మణవిశిష్టుడు తన

మాతలచరణ గాధను సంక్షేపముగ జెప్పి కన్ను లాత్తుకొ

నెను. అమాట కర్థము తెలిసి కాబోలు లబ్ధిసాహేబుగారు

"అమ్మ! మట్టిమీద మరణానా ఒకటే తల్లిమీద నరణానా

ఒకటే ఫరఖ్ లేదు. ఇందుకు ఫోస్ఫోరివి ఇసీ మొవాఫిక్ నెల

విచ్చినాడు.

జహా, అయిలిం దర్ నమాజ్ బకన్

దిలందెజె జహా ఆఫరిన్ బద్ ఒ బన్

మకున్ జెక్య ర్మములు కెమన్యావో పుష్

కే, బిస్వాక్ కన్ వో, తొప్పర్వో వామ్

చో ఆహంగె రఫ్ న్ జహ్ జానాక్

చెబర్ తట్టె ముగ్గన్ చెబర్ యాయెభాక్

సాపము లేకుండావుండే అనగా 'పాక్' యీ ప్రాణం

పున్నదే ఇది 'నా'కి విడిచిపెట్టి "ఉదాయించుటప్పుడు మట్టి

మీద 'మర్దానా'కి 'లుక్మాన్' యేమిత్తుమీద మర్దానాకి

నఫా యేమి రెండుకూడ ఏకే" అని ప్రస్తుతమున గావలసి

కడపటి రెండు పాదములను మూత్రమే తాత్పర్యము చెప్పి

యూరకుండెను. ఉద్ధూబాస పదవిజాలు నాన్రభావ యాజ

ణాల కూడితో నున్న యీ యసాధారణవ్యాఖ్యాన మా

బ్రాహ్మణేతర విశిష్టులకుఁ దెలియక కాబోలు "సాహే

బుకు చెవుకు కాబోలు నేరొకటిచెప్పగదా నొకటి చెప్పు

నేమి" యని యామె వినుకుకొనెను ఇంతలో బండి కూసి వెను

కకు బోవ నారంభించెను. పరచాయితో మొదలగు నాచారముల

కొటకు గాబోలు బెజవాడ స్టేషనుకు బోవుచున్నదని య

చ్చటివారు కొండజిరి. బెజవాడకు బోయినపిమ్మట నచ్చట

నేమిజరిగెనో నాకేమి నుఁ దెలియదు. గతించిన రెండురాతలు

గూడ వారు నిద్ర లేకపోవుటచే గాబోలు మనస్సు మహం

దోశన మొందుచున్న నాకు గునుకువచ్చినది. ఆకు నుట

లోనే స్వప్నము కలిగెడి. వానిని జెప్పెను. దయయించి

వివరలయును.

నే నొక్క కొండపై నిద్రించుచుంటిని. వింటిరా! నా

యనలారా! కలలొ గూడ నిద్రించుచున్నట్లు కల! అట్లు

నిద్రించుచుండగా నెవ్వోవచ్చి నన్ను నిద్రనుండి లేపెను.

నే నులికి పడి కేలొంచి కూచుంటిని. నాయనలారా!

ఈ మేల్కొనుటకూడ నిద్రలోనే. ఈకలకూడ గలలోనే -

కలలోనే కన్నులు తెలుచి యాపురపునకు జూడితిని. బొ

చ్చుతోనున్న గొట్టెచర్మముల నాతడు తొడుగుకొని యుం

డెను. తలకు గొట్టెచర్మపుటోపి పెట్టుకొనియుండెను. తనవెం

ట దీర్ఘమగు నొక నేలుదండము నాతడు చేత ధరించుచి

యుండెను. నే నాతని గాంచి యిట్టి నేషధరల నిరీక్షకు నా

యుత్తరదేశయాత్రలో జూచియుండుటచే విశేష మచ్చెయి

పు పడక నన్నెల లేపితివని యాతని నడిగితిని. నీవు నిద్రపోవు

చుండుటచేత తేపలసివచ్చినదని యాతడు నాకుఁ దెలుగు

ననే ప్రత్యుత్తర మిచ్చెను. ఈతడాంధ్ర మెట నభ్యసించినాఁ

డోయని నాయనస్సంగ గలిగిన యాశ్చర్యము నడచుకొని నిద్ర

నున్న వారిపై లేపుటయే నీపనియా యని నే నాతని నడిగితిని.

తెల్లవాట వచ్చుచున్న ను నిద్రించుటయే నీపనియా యని యా

తడు నన్ను తేపింది "లెమ్ము ఇకలెమ్ము! నతోఁ గూడరము

నీకు జీతములు గానఁబడును"ని యాతఁడు నన్ను హెచ్చరించెను. "నీతోఁగూడ రాకపోయినయెడల నీవేమిచేయుదునని యాతని నేనడుగ, నిన్ను బుజమునై బెట్టుకొని పోవుదునని యాతఁడు నాతో ననెను. అట్లే చేయరాదా ఈమాత్రపు భాగ్యమునకు నేటి నన్నుల యాడిగెదనని నే నాతనితో ననఁగ, దండెమునన్ను యంగవస్త్రమును స్నానమునకుఁ జోవుదు మనము బుజముమీద వైచికుననుట తఁగఁగ నన్ను దనస్కంధమునఁ బెట్టుకొని యతిశ్రుఘనమున నొక కొండమీదికిఁబడి మఱి యొక కొండమీదికిఁ బోవుచున్నాఁడు. అతఁ డిట్లు పరుగెత్తుట వలనఁ గలిగిన తుడుపుచే నాకు మరలఁ గును కారంభమయ్యెను. నాయనారా! వింటిరా! కలలోఁ గలిగిన కలలలోఁ దిరుగ నిద్ర - తనిద్రలలోఁ దిరుగఁ గల వచ్చుచున్నది. చెప్పెదను వినుఁడు. ఇది కలలోని కలలోనికల - నేనును మఱియొకఁడును గలసి యొక యాకాశవిమానమునఁ గూరుచుండి విను. పిఠుల గంటకు నూలుమైళ్లకంటె హెచ్చు వేగమునఁ గాఢోలుఁ బోవుచుంటిమి. మాలోఁ నేను దక్క నందఱఁజూచుచున్నాఁ. వీఁడు బ్రాహ్మణుడనలె నున్నాఁడే! అందులో ఖద్దరు ధరించుటచే(Non- o operator)కల నున్నాఁడే! చూచెద నేమి? త్రోచివేయుఁడు. క్రిందికిఁ ద్రోచివేయుఁడని మనవారే మన యాఁద్రులే మన మిత్రులైన యబ్రాహ్మణులే - మనదేశ లాభఃపథములకు బాధ్యులైన మనవారే - యొక్కత్రోపుతో నన్నుఁ గ్రిందికిఁ ద్రోచివైచిరి. ఈత్రోపుగో మేల్కొంచితిని. ఇక్కడేకే కలసి. కుదుపులనఁ గలిగిన దరిమిలా కునుకు నతి. ఇంతకుఁ బూర్వము కలలోనే మేల్కొంచి తిరుగ నిద్ర రాకుండ భద్రముగ బలవంతముగఁ గన్నులు తెఱచి జాగ్రత్తగ లొకముగఁ గూరుచుండి నరవాహనమునై న ము లెక్కఁచు న ములు దిగుతు నంతరిక్షమునఁ బోవుచుంటిని - జఘాల కాత్రి! కునుకుచున్నావు కాఁబోలు ఖబర్ దార్ అని హెచ్చరించి నేను జెప్పుచుంటేదో వినుచు నేను జూపు ప్రదేశములను జూచుచుండుము. ఇదిగో! యీ యంజనమును గంటికి రాచి కొనుము. ద్రవరాంధర జేయుదు. అదిగాక దూఁసపదార్థమున శక్తినిచ్చును. అని యాతఁడు పలికెను.

"ఇదిగో నాచేతి వైపునఁ జూచుము. అదియే జ్యోతిష్మయము. అదిగో! తపోఃము: జ్యోతిష్మయమునకుఁ బ్రాగ్జ్ఞా మధ్యదిశను భవిష్యద్భవదీ నారాయణ మున్నది. నమస్కరింపుము" అని యాతఁడు చూపెను. నారాయణ నారాయణ నారాయణాయని స్మరించుకొంటిని. "అదిగో! అదిగో! భవిష్యద్భవదుట్టు కొంతమారును దక్షిణముగాఁ బ్రసరించుచు చుత్వాల కొనవలె నన్ను నది యేదో యెఱుఁగుదువా? అదియే భవశని. చూచితివా? యని నన్నుఁ దడిగెను. అత్యా! నాకేమికాని కన్నులు తిరుగుచున్నవి నేనంటిని." అట్లులైన గన్నులు మూసికొనును. మఱిగొంత పోయినతరువాత నీనులుపు చూచుకొని తిరుగఁ జెప్పెద"ని యా పురుషుడు నెలదిచ్చెను. నేను ను గనుల మూసికొంటిని. కొంత నేనైన పిమ్మట నాతఁడు నన్నుఁ బిలిచి "యీశారి కనలఁ జెబుచును. అదిగో! దేవభట్టును. అక్కడనే రెండు చిన్నవరులు గలవని. దానికట్టుననే యొక మహారాజు మందిఁచు శిఖరమై యున్నది. చూచితివా అదిగో! యాభట్టునుకు మఱియొకపార్శ్వమున మహాదేవుని యాలయమున్నది. బాగుగాఁ జూచుము అని యాతఁడనెను. "చూచుచున్నాను నాయనా!" యని పల్కి మహాదేవభట్టా! మహాదేవభట్టా యని స్మరించుకొంటిని. మహాదేవుని యీ యాలయమునకు మహారాజవరుని యామందిరమునకు నొక్కము హూర్తమండే శంకుస్థాపనము జేయవలయునని యచ్చటి మహారాజు మహాంతుకాడఁ గలసి నిశ్చయించుకొనిరి. కాని యా మర్యాదను మహారాజు పాటింపక మహాంతునకు హర్తనైన బంపక తన మందిర నిర్మాణము నారంభించెను. ఈ జంఘము మహాంతు తెలిసికొని తీవ్రకోపుడై మహాదేవుని యాలయము నిలుచును. మహారాజు మందిరము కూలుని పలికెను. అందు వలన మహారాజు మందిరము శిఖరమై యున్నది వింటివా? అని యాతఁడు నన్ను హెచ్చరించెను.

"వింటిని శ్రద్ధగా వింటిని గాని కన్నులు మఱలఁ దిరుగు చున్న"నని నేనంటిని. "నీ కర్మము నేనేమి చేయఁగలను" అని యాతఁడు మాటలాడకుండఁ గొంతదూరము నన్ను మోచికొనిపోయెను. ఎటుచున్నదని కొంతసేపటి కారడముగ బాగుగనే యున్నదని యంటిని. "అదిగో నందికేసరి. ఇచ్చట రెండు దేవాలయము లున్నవి. మాడు! నందికేసరుని దొకటి - మహాదేవుని దొకటి. మహాదేవుని వాహనము నంది. పార్వతి దేవి వాహనము కేసరి - ఈరెంటిచేఁ జవిలెరుగుటవలన నీ స్థలమునకు నందికేసరి యను పేరు కలిగినది." అని యాతఁడు పలికెను. దుర్గా! భవానీ! మహాదేవ శంభూయని స్మరించుకొన చుఁ గన్నులు తిరుగుటచేఁ దిరుగఁ గన్నులు మూసికొంటిని. కొంతనేనైన పిమ్మట, "నయా! మఱియేమైన జెప్పరా" యని యాతఁడు "అదిగో త్రిశూలపర్యము. దీని ప్రాకారము యేహి

మాలయములోఁ గలియును. అదిగో నూర్కం దుదయించు చున్నాఁడు. త్రిశూలపర్యమునైఁగ జూచుము. పొగవచ్చు చున్నది. అచ్చటఁ బాండవులమహాన నున్నది. దానినుండి పొగ యెల్లప్పుడు వచ్చుచుండును" అని యాతఁడనఁగ, కాన యిని శక్తికానప్రదేశమునుండి నిర్వి మిట్టే పొగ వచ్చుచుండునని యాన్న జనవాక్య మప్పుడు నాకు స్పృహకల్పించి. "తిరుగ నిద్రయేనా" యని యాతఁడు నన్నుఁ బ్రశ్నింపఁగఁలేద"ని యంటి ని. మన గమ్యస్థానము నిక బహుశిఘ్రముగఁ జేరవలెయున్నాము. అదిగో అటు చూచుము. మృతాశయ ను గ్రామము ఇచ్చటినుండి ప్రాతేయావల శిఖరము లెంతస్పష్టముగఁ గన్పట్టుచున్నవో! అదిగో దేవదారు కదంబకపాల వృక్షములు తక్కిన చెట్లు పేల్లి స్పష్టముగఁ దెలియవు. చూచితివా?" యని నన్నుఁ బ్రశ్నింప "మహాపురుషా చూచుచుంటిని హిమవన్నగరాజమా! నమస్కామ. శాశ్వతమాయగు హైమవ తిదేవి నీయందేక దా యుద్భవించినది! నీ మహద్భవ మేమని చెప్పవచ్చు? జగద్భక్తయు జగద్భక్తయు జగద్భక్తయు నగు పరమేశ్వరుడు నీయంటియల్లఁ దగునప్పుడు నీమహాభాగ్య మేమని చెప్పవచ్చు? లోకపాననమూర్తులగు సింధు గంగా బ్రహ్మపుత్రులైన నదుల కాధారభూతుడవు నీవేకావా? సర్వ భక్త రాజములకు సార్వభౌమాడ వీవేకా! సముద్రములు చవుటి పట్టి లైనవి చవుటిపట్టి సముద్రమైనవి. మహాఖండములు చిన్న ద్వీపములైనవి. చిన్నద్వీపములు మహా ఖండములైనవి. పేరులేనిజాతులు పెద్దజాతు లైనవి. పెద్దజాతులు పేరులేనివైనవి. గవ్వలు కంకరాను లయినవి. కంకరానులు గవ్వలైనవి. మహానాగరములు మృప్రాములైరి. మృప్రాములు మహానాగరమైరి. పురాతన గోశములు కొన్ని తోరోధాన మొందినవి. కొత్త గోశములు ప్రత్యక్షమైనవి. అదిత్య మండలమున కైనఁ బూర్వతీక్షణత పూర్వవందత పూర్వకై కానరాకున్నది. కాని పశుపతిశ్వరా! ప్రాతేయావలశిఖరా! నీవొక్కరీతిగానే యున్నావే! ఆర్యావర్తమునల సశ్వమునల, శాచమునల, దయనల, భక్తికల, స్వాధ్య పరిత్యాగమునల, శాంతినల, యోగశక్తివల, నార్యావర్త నుండదుల యతిభిప్రాజ వలఁ బాతిపత్యమునల నాపత్యహనమునల నీ వొక్క రీతిగనే యున్నావే! నేబావ! నీ కట్టి మహామహిమ మార్యావర్తసం బంధమునఁ గలిగినదో-ఆర్యావర్తమున కిట్టి యతాకి యోగ్యత అన్యులకిదిద్యేవశాస్త్రల, ఆత్మచింతాపత, నీకలనఁ గలిగినదో. ఎటులైననేమి? తలనుఁజ్ఱియే హృదయమునకు ఘనత-హృద యమునబట్టియే లిలకు ఘనత భారతదేవీ హీ కీరీటమా! మస్తే నదు స్తేయని నేనునువైచిస్సన్వయమున బలకుమండగా నన్ను మోయుచున్న నరసత్రిమయ నన్నొక చిన్నమెట్టువైఁ గూరుచుండఁజెల్లెను. ఇచ్చటి వింతలనే చూపెదను చూచుచుని యిట్లుచెప్పెను. అదిగో! దేవీధరము గ్రామము! అదిగో నాచేతి వైపున సమీపముననే రెండు గొప్పబోడిజాతు లున్నవి. క్రింది తాతిమీదఁ బైతాయి యమృతబడిఁజుట్టుకై. పైతాతివైని సమప్రదేశము మిగుల సుందరముగను విశాలముగను నున్నది. దీనికి రణశిలయనపేరు. కానివైనుండి క్రిందివల కొకశిలయున్నది. ఆశిలమును భీరునేనుడు తనగదతో నాపాహణమున నిర్మించి నాడు. ఆరణశిలవైని చతుశ్రమైన యొక్క పెద్ద ఫలకమున్నది. దానిపై గజాశ్యాదిరూపముల చలించితా లున్నవి. ఆఫలకమే భీమనేనుడు ద్రౌపదియు నాడుకొనిన చతుఁం. పాలి-యటి కొంతనైన మఱిగొన్ని బోడితాతులున్నవి. ఆతాల కీరణశిలకును నడుచుచున్న చరియాలనే వారాహిదేవి యాలయము మహా దేవుని యాలయము భీరునేని యాలయము నున్నది. వానిని నీకుఁ దరువారఁ జూపుదును. ప్రస్తుత మిక్కడ నివుడు జరుగఁ బోవు చిత్రమును నీవు చూచుము. ఈ దినము శ్రావణపూర్ణి మాసి. ఇక్కడ శో తిర్థము జరుగున. నడుగునకును నీ కేదీమైనఁ తెలియకున్న యెడల నన్నుడుగుము అంతేకాని నీవు మఱియెవ్వరి తోడకు మాటాడఁదగు." అని యాతఁడనఁగ సరే యంటిని కన్నులు తెఱచి చూచుచుంటిని. ఎప్పుడు తెప్పవడిగో నేను జెప్పలేను గాని తిరుగ తెప్పలెత్తుకొని కా పెద్ద మైదాన మంత యా జనులతో నిండి యున్నది. చర్యత్రుధూమలు, చర్యాంగ రక్షధూమలు, చక్రిశ్చక్రిన ధూమలు చండఃస్వరూపులు, గదా దఁదపాణులు, ఖడ్గాలంకృతావగ్న బంధులు వందలు నేలు మెఱపుమెఱసి మాయమగునంతకాలములో నటకుఁ జేరిరి. చేరి యేమి చేయఁదలఁచిరో యోగికిఁ దెలియును! శోనాపాలకు కాణముల లాడూ బప్పి దూడ పేదా కుకాణములు, పండ్ల దుకాణములు, భంగు దుకాణములు వీడిల దుకాణములు, చిత్రచిత్ర ములగు చర్యత్రుధూమలు దుకాణములు, సారాయదుకాణములు నంబరుగుండ్లు అంకులరాట్టుములు చిత్రనస్తుప్రదర్శనకాలం మగటిభాగవతుల మేళములు, లాటరీ నివేశనములు, పుస్తకముల యంగళ్ల నిక నేవియో మఱియొక నేవియో మైదానమందం తట నర్దులముగ వ్యాపించి యున్నవి. వారాహిమాంబ! లారాహిమాయా యను మహావరుముల చుట్టుపట్టుకన్న తక్వ తముల దీనిని మాటుమోగు చున్నవి. ఆహాహ! దాక్షిణ్య

భక్తు తెంజిట్టింబఁ జే! యెడలపొంగ మనసు పుష్పింప, నాత్యంతింప నాలోమాతను స్మరించు చున్నారో! ఆహా! ఎంతి శిష్యదర్శన ముగ చున్నారో! ఆహా! ఆహా! వాంద అట్లు చేతుల్పెత్తి యొక చేతినులు నేటికేచేతినులు విడుచ్చు చున్నారెందుచేతనో! జయా కాశీకేసరి! జయా కాల్యాణిని! జయా కాదలినీ యని యుత్తంగస్వరముల వారాహిదేవికి హెచ్చరికలు పలిచి అట్టే చిటుక త్రేసినంతలో నచ్చటి భక్తులెల్లఁ రెండుపాములుగా విడిపోయిరి. వారియిద్దఱ నడుమను దాదాపుగా రెండువందల గజములదేమున్నది. అంతకుముందు గానఁ జడతను కాని యాయనకాశత్రు నడుమ పోలిమేరఁ జెలియఁ జేయు చిన్నతాల చాలాన్నది. అత్రుక్క-వారంద జావైపు గ్రామములవాఱి. ఈప్రక్క-వారంద జావైపు గ్రామములవాఱు. అందఱు వారాహి భక్తులే - ఈప్రక్కమునంద యొక పురోహితుఁ దా పక్షమునుండి యొక పురోహితుఁడు పంపుతోఁ గుండుముతో విభూతి పండ్లతో, నేప మండలతో నేనుదండములతో నుభయపక్ష జయజయ ధ్వానములతోఁ బటపాఠేరి కాపాళధంకానినాదములతో పోలిమేర యొద్దఁ దారించిరి. జయా వారాహిదేవికి జయాజయా వారాహి దేవికి జయాయని కేకలవైచి క గ్రామములందున్న కజ్జలతో నొకరి నొకరు మోడుకొనిరి. వారనోయ్య తాదనపిదన సంరంభులై యుండ నిట్లే జయజయధ్వానము లిచ్చుచు నీవైపున నండి కొండ తావైపుననుండి కొండలు నడుమకుత్పి, ముప్పి ఘోరములచేఁ పాదతాడఁములచేఁ దరవారిఁజేటులచే గదా ఘోరములచే నొండుయలఁ దాకిరి. వీరికి వారికేమైన శత్రుత్వం? లేదు. వీరికివారి కేమైన మతులుపోయినవా? లేదు. అమిత సురాపానమున వీరికి వారికి విస్మృతి కలిగియున్నవా? లేదు. ఒకరిపై నొకరికి గోపముకాని మత్సరముకాని యీర్ష్యాకాని యున్నవా? లేదు. ఏమియులేదు సతేదా! వారందఱు మిత్రులు బంధువులు కాశీభక్తులు అనోయ్యతేమలాభాపేక్షచే వారట్లు కొట్టుకొను చున్నార. తన్నుకొనుచున్నార పొడుచు కొనుచున్నార జఱుకొనుచున్నార. దెబ్బలు కొట్టినవారిపై దెబ్బలు పడినవారిపై దేవీకటాక్ష మమోఘముగ వచ్చునని సంపూర్ణ విశ్వాసముతో నమంజన దీక్షతో సంకత భక్తితో వా గట్లాచరించు చున్నార దెబ్బలు కొట్టినవారికి దెబ్బలు పడిన వారికిఁగూడ నానుఁత్యము మట్టునకు స్పృహక బాధ లేదు మహామారిబాధ లేదు. విఘ్నావిభాధలేదు. జ్ఞానబాధ లేదు. మృణబాధలేదు. సర్వబాధలేదను నమృతము వారియెముకలలోని మూలుగుల లోని మూలుగులలో జేబోవయోమీరమునలె ముద్రింపఁబడి యున్నది. ఎటులో యొకట్లు భక్తుల యొడళ్ళ నుండి రక్తధారలు ప్రవీంపవలయును. ప్రవించినగాని శ్యామ లాంబాకటాక్షము వారిపై రాకేదను. అందుకొఱకు బాధ మనునదియే యెఱుఁగ మహాత్మాహును మహాసంతోషమున వా రొకరి నొకరు పర్చించుకొనుచున్నార. ఆహాహ జంఘాంబాహుని శంఖములు మ్రోగుచుండ ఘణఘణముని జయఘంటలు శబ్దించుచుండ దేవ దేవ దేవ్యుని దంకాలు ధ్వనించుతుండ, పృథ్వీమల నడుమ నంకు స్పృని చరియునుండి ప్రభంజనఁడు శతకోటి తురంగధాటితో ప్రబలనాదధ్వానములతో లైలైనవి వీచి దేవదారు కృతములను దర్శివల్లతో నుగఁ జేయుచుండ సంతోష సముజ్జ్వలదాస్య మండలులై వారు నలల దీకొనుచున్నార! యువ ఫణి, కంకర్, కనీక, గభి గుభి, ధావ ధేమ, బవ టివ అను భయంకరధ్వనులు శతసహస్రగుణితములై శ్రావణియులఁ జుచున్నవే కాని యా మహాసందలములో నా మహాంశోభనములో - నా దొమ్మిలో - నాఘాళిలో నాహాహ! మఱియు గనఁబడుటయే తేదే! మఱియొక్క నిమిషమున కేకాణమునో యా గందర గోళము కాంతించినది. భక్తుల దొకఁడు చచ్చి నాడని యీ ప్రక్కనుండి విసఁబడినవి. జయా వారాహిదేవికి జయా ఈభక్తునకు మోక్షమిప్పింపుము మాయా వారాహి మాయాను ప్రార్థనలు విసఁబడినవి. ఒకఁడు కాడు. ఇద్దరు చచ్చినారని యాప్రక్కనుండి మఱల మచ్చీనకున నొక్క కేక విసఁబడినది. జయావారాహిదేవికి జయా ఈభక్తునకు మోక్ష మిప్పింపుము. మాయావారాహి మాయా యను ప్రార్థనలు విసఁబడినవి. ఆహాహ! మహాసంతోషము మహాసంతోషము. ఇద్దఱు కారు ముగ్గులు శక్తులు నేనాముల కాలించి గను తేక యీ ప్రక్కనుండి మఱల విసఁబడినది. జయా వారాహిదేవికి జయా! ఈభక్తునకు మోక్ష మిప్పింపుము మాయా వారాహి మాయాను ప్రార్థనలు విసఁబడినవి. ఆహాహ! ముగ్గులు కారు నల్యంత భక్తులు తరఁగించిరిని యాప్రక్కనుండి మఱి కొన్ని కేకలు విసఁబడినవి. జయా వారాహిదేవికి జయా ఈ భక్తునకు మోక్ష మిప్పింపుము మాయా వారాహి మాయాను ప్రార్థన లెల్లతల విసఁబడినవి. ఇకచాల! ఇకచాలనని మొదట సరిజాదునొకఁ దారణి పురోహితులు కాఁబోలు కేక

శివతత్త్వసారము

కొమ్మతూట వేంకటలక్ష్మణరావు సంకల్పము గారు

[ప్రతిపత్తి త్రికనుండి]

శ్రీ శివతత్త్వము

“శివతత్త్వసారము” మన నిత్యకర్మమునకు శ్రద్ధ మల్లి కార్యమునకును. ఈ విషయ మిత్యకమునది 3౮2వ పద్యములన గుర్తించుచున్నది:—

కం. ఒండేమి మల్లికార్జున,
పండితుడ నుండుకంటె బ్రహ్మలలో నె
న్నదొక నీయాజ్ఞాన్ముతి,
నుండరా గాంతు నని కోరుచుండు రుద్రా.

పాల్కురికి సోమనాథచిత్ర ‘పండితారాధ్యచరిత్ర’ము నకు నాయకుడును పితృవగురువును నగు మల్లికార్జునపండితారాధ్యుడే యీతత్త్వమునకు శ్రద్ధ యని యాచరిత్రగ్రంథము కలననే తెలియుచున్నది. పండితారాధ్యచరిత్రమునందు బండితునిచే ‘శివతత్త్వసారము’ రచించఁబడియె నని స్పష్టముగ జెప్పఁ దలచి:—

ఈతీతఁ నను పూర్వపక్షసిద్ధాంత,
పక్షముల శత్రుత్వభేదకైపూర్వ
పక్షే భావపక్షసిద్ధాంత,
పక్షపేదాభోపపాదితపక్షమ
తైవాక్యకాచారసంసిద్ధి కుద్ధ,
కేవలభక్తిపద్యానోపేష
వీమాపేశ్యరాచారమార్గా,
సారియే ‘శివతత్త్వసార’ శత్రుత్వ
కేవలభక్తితః బ్రతిష్ఠించి,
యాదటఁ బాపము నల్లె కర్తవ్య
చున్నవాఁ డని మెదియును బ్రశంసించ,
మన్నవేర్పిన మల్లికార్జునుడు.

దీక్షాకరణము పుట ౧౯౮ * (వరసాలోలని శివ భక్త్యర్థి రామలింగేశ్వరముద్రాక్షరశాలలో కా. శ. ౧౮3౧ సంవత్సరమున నమృతపదిన పండితారాధ్యచరిత్రమున నే నుపయోగించినాను.)

ఆరాధ్యులవాని శివుడు జన్మమెత్తుటకు భావ్యుని స్వత్త్వముండి భూమిమీదికిఁ బంపింపుడే యీ ‘శివతత్త్వ సారము’ నుపదేశించెనట. చూడుడు శనివారము:—

శనివారత్వప్రతిష్ఠిప స్థితి,
శివతత్త్వసారని శివభిన్నస్థితి
...
ఒకరకం.

దీక్షా ప్ర. పుట ౮౯౯.
ఈ గ్రంథము వారాధ్యులవారును, వారిశిష్యులు, నితర భక్తులను సాధారణముగ నెప్పుడును జరించుచుండియున్న పండితారాధ్యచరిత్ర యనందుఁ బెక్కు చోట్లు లఁ జెప్పఁ బడి యున్నది:—

శివతత్త్వసారసంచితుమహామహిమ,
శివతత్త్వసార నన్యనృతరంజనం
...
దీక్షా ప్ర. పుట ౬౨

శతకంబు శివతత్త్వసార మార్గము,
గద్యగద్యంబులకాంతః జరుపుచును
...
వా. ప్ర. పుట ౧౭౩.

శతకంబు శివతత్త్వసారము దీప,
కలిక మహానాటకము నుదాహరణ
...
అనుదొడఁ జరుపుచు సంకించువారు

...
పర్యవ్ర. పుట 3౬౯.

సోమనాథునిచేతనే రచించబడిన అశభికసార మను గ్రంథమునందును మల్లికార్జునపండితుఁ డీ గ్రంథమును రచించిన సంగతి స్పష్టముగ జెప్పఁబడినది:—

సీ. శ్రుతి ‘యేక ఏకమద్రో నభివ్రాజయతి’
యనుట యథార్థంబు దలఁప
అకల ‘నానోరణీయాన్యతాతో మహియా’
నన నదియె యనునపదము
పది ‘యవాగ్గోచరం’ బను
‘నప్రాప్య మనసానసా’ యనుమాట నిజము

ఏదియుఁగాదనియెడు శరమేశ్వరఁ డె
యెఱుంగు నెది ద న్నెఱుంగ దనెడు
ఎట్టులయ నుంజయింపక శివతత్త్వ,
సారగద్యపద్యసమితిశివుని
మహిమ తెల్పినట్టి మల్లికార్జునఁడీ,
తయ్యగారిఁ దలఁతు ననుదించు.

దీనిబట్టి చూడఁ బండితారాధ్య శివతత్త్వసార మనుగ్రంథ మును గద్యపద్యములుఁ జేసినట్లు కానవచ్చుచున్నది. ‘గద్య’ అనుపదము ‘వృద్ధ్య’ కు మాఱుగ లేఖకప్రమాదమునఁ బడిన దేమో. అట్లుగాఁ ‘గద్యపద్య’ మన్నపాతమే నిజ మగునని పండితుఁడు గద్యమందును, నొక శివతత్త్వసారమును రచించి యుండునా. ఇప్పుడు మనకు దొరకినది కేవలము పద్యమయము. ఇందే కొంత గద్యమున్నయెడల లేఖకుఁడు దానిని మాత్రము వ్రాయకుండునా?

శతకప్రచారము
ఇట్లు పాలకురికి సోమనాథుఁడు శివతత్త్వసారమును బండితారాధ్యుఁడు రచించె నని చెప్పుటయే గాక యీతత్త్వము నుండి పండితారాధ్య చరిత్రములోఁ గొన్ని పద్యముల నుదాహరించు న్నాడు:—

(శివతత్త్వసారమునందలి పద్యములు)

కం. ఒండేమి మల్లికార్జున,
పండితుడ నుండుకంటె బ్రహ్మలలో నె
న్నదొక నీయాజ్ఞాన్ముతి,
నుండరా గాంతు నని కోరుచుండు రుద్రా. 3౮2.

కం. దేవా సంసారాబుని,
లో నెలకడఁజేసి ప్రమథలోకం బెఱుంగె
నానాఁడు వీడు నుండీ.
నావే నన్నుంపనే గణంబుల నడుమకె. 3౮౬.

(పండితారాధ్యచరిత్రలోని ద్విపదలు)

దొడ్డిత ప్రసక్తాః యుండేమి? మల్లి,
కార్యపండితుఁ డనఁగ నివోహి
ను దుటకంటె నెన్న డోక ప్రమథ,
మండలిలో భిన్నమనాజ్ఞాఁజేసి
యుండఁగ గాంతునోకో ‘యని కో’,
యందు? నన్నట్లు లనుచుండ నన్య
దేవ యీ సంసారతీత్రణః ఖ్యాన్తి,
లో వెలిప్రమథాలోకం బెల్లన్
నానాఁడు వీడు నుండీ జేలుగాఁక,
నావే నన్నుంపు గణంబుల నడుమ.

పూర్వ ప్ర. రంగి.

ఇంతయ కాదు ఇ దలి కొన్ని ప్రకరణముల సారాంశ మును వీలగునంతఁజూప నిందలి శబ్దములతోడనే సోమనాథుఁడు తనగ్రంథమునందుఁ జేర్చెను. ఈఁకముము ముందు వివరముగ జన్మింపబడును.

పండితారాధ్యచరిత్రము జెప్పి పాలకురికి సోమనాథుఁ డు మల్లికార్జున పండితారాధ్యుల మనుమనివాటివాఁడు. ఈ రెనికాలము ౧౭-వ శతాబ్దమునకుఁ జరగను ౧3-వ శతాబ్దారంభమునను (కర్ణాటకవిచరిత్ర, ప్రథమసంపుట పుట 229; ఆంధ్రకవులచరిత్రము, ప్రథమభాగము, నూతనాపుత్రి) ననున తాతఁడు ‘శివతత్త్వసార’ ముందలి కందమును ద్విపదలగా వీలగునట్లు దానాచుండుఁ బాడ నప్పటివఱకే యీగ్రంథము శైవులలో విశేషప్రచారముఁ జెంది యుండె ననియు, దానికి నెక్కుడు గౌరవ ముండె ననియుఁ జెప్పవచ్చును. పండితుని కాలము ౧౧౬౦ ప్రాంత మని వెంటనే మాఁపబోవుచున్న రము గాన, నీతత్త్వమున కింతవ్యాప్తి రంగి-వత్సరముల లోనే వచ్చిన దని చెప్పవలెను

ఇతర కావ్యములు

ఈ వి ‘శివతత్త్వసారము’గాక యితర కావ్యములను రచించినట్లు కానవచ్చుచున్నది. పండితారాధ్యచరిత్రలోని యీక్రింది ద్విపదలన నీకంబు లింగోద్భవదేవుఁడ్యము, రుద్ర మహిమ, గణనమాగ్రమాల, అమరేశ్వరాష్టకము, పర్వతవర్ణనము ననుకావ్యములను రచించినట్లు మన ముహింపవచ్చును:—

ఉద్భవస్త్రిసక్తి లింగోద్భవదేవు,
గద్యంబు నా నొక్క గద్యంబు జెప్పి
దేవదేవు నాదిమదివ్యలింగ,
దేవు లింగోద్భవదేవు నాకీమ
చోక్యకరణంబుగా స్తోత్రంబుచేసి.

మహిమ ప్ర. పుట ౨౪౮.

వృత్తాంతలేఖలు

నెల్లూరు

(స్వకీయవిలేఖరునిది)

ఏప్రిల్ 19:—నిన్నటిరోజు గాంధీగారికి శిక్ష విధించబడిన కోటగుట్టచే దానిని పుణ్యదీపముగ భావించి పెక్కుమంది పురవాసులు ఉదయమున పినాకిని నదిమీదు సన్నానముల తేసి వారి గృహములయందు పండుగ జేసికొనిరి. ఈరోజు భజనము సభలను జరుపకుండనది నభిమానిస్తేలువారు తరతర వైసంగి యుండుటచే నది యేమియు జరుపబడలేదు కాంగ్రెసు ఆఫీసులో నాడు గాంధీగారి పూజయు భజనయు జరిపి తదపస్సు పాదకము వచ్చినవారి కివ్వబడెను. ఇటులనే శ్రీలసంఘము వారి కార్యాలయమునగూడ జరిగెను. ఇచ్చట యొక వారి రిల్వేము ఏజెంటువ్యయ్యచే శ్రోతల మనముల వానంగాల్పితం దోలలాడించెను. సుమారు బాలికలు తమ గానవిద్యాప్రవీణతను ప్రదర్శించిరి. నాడు మాపురమందలి ప్రముఖులలో నొకరగు శ్రీ యిత తూ.యలూరు కిరవామయ్యగారు శ్రీలసంఘమున కొక గాల్పము సంచితముగ నొసంగి ప్రతిపక్షము నిటుల 18 తేది గాల్పము నొకదానినొసంగెదమని వాగ్దానము చేసిరి.

తిరువూరు

తిరువూరు గ్రామమున 18 తేదీన హరతాళము కాంతిగా జరిగినది. కాంగ్రెసుసభ్యులు పెక్కు ఉపవాస వ్రత మాచరించి తమ నిశ్చలదీక్షను వెల్లడించిరి. తిలకు స్వరాజ్యనిధికి ప్రతిపూయనకే భాగ్యరూపకముగాను భవరూపకముగాను శిక్షలు వసూలుచేయగా 35 రూపాయలు వసూలు అయినది. ప్రభుత్వాధికార తంత్ర తీవ్రదృష్టల గురియయ్యనను పౌరులవృద్ధయముల యందలి స్వరాజ్యకాంక్ష నశింపలేదు.

గంపలగూడెము గ్రామమునందలి కాంతివైసికలు జాతీయవాసర మంతయు తాలూకాయందలి పెక్కుగ్రామములయందు ప్రచార మొనర్చి తిలకు స్వరాజ్యనిధి ప్రోసచిసిరి. (ఒక విలేఖరుడు)

ఏలూరు గడ్డివాహనము కేసు.

(స్వకీయ విలేఖరి)

ఏప్రిల్ 21:—ఏలూరు సబు కోర్టు ఆమీనాలు ప్రాసెసు సత్వర్తము కలిపి ప్రతివత్సరమున గడ్డితో ఏనుగుల తయారచేసి విజయ దళిమి ఉద్యోగము నూరేగించుట ఆచారమై యున్నది. గతవత్సరమునందు ఉత్సవము కొందరి సహాయ నిరాకరణ వారులచే జ్వరవ్యయ్యనాపివేయబడినది, ఉత్సవపు ఏకేంటు మాదిరెడ్డి చలపతి రావు వాయుడు ఏలూరు స్టేషనరీ మేజిస్ట్రేటు కోర్టులో తెచ్చిక చార్జి నేడు విచారణకు వెట్టుబడినది. ఇందలి ముద్దాయిలలో నొకరికి సయను జాతి కాలేజను కాలేజమున 4-5-22 తేదీకి వాయిదా వేయబడి నది.

ఈకేసు ప్రభవమునందు పోలీసువారు ఇంక్వయరీ చేసి ఏకాగ్రముచేతనోగాని (రిఫర్రు చార్జీస్టు) దాఖలు చేసిరి అందు వైస నీగర్జిని ఫిర్యావీ మేజిస్ట్రేటుకోర్టులో వాఖలుచేసెను. చార్జీయందు 28 గురు ముద్దాయిలు తెలుపబడినను మేజిస్ట్రేటుగారు 16 గురుకు మాత్రమే సయనులు చేయించిరి. వారిమీద మాత్రమే ప్రస్తుతము విచారణ జరు పుచు చున్నది.

జగ్గయ్య పేట

మా గ్రామమునందలి జాతీయసభ్యు లిల్లగును అయితో తానూనకులై ౧౮ వ తేదీన సంశ్లసమున కాలము గడపిరి. లోక కల్యాణము నొనగూర్చు ప్రబలయత్నములు సలుపుచున్న కాంతిదేవతయగు గాంధీమహాత్ముని తీవ్రమగు నిర్బంధవిధానము నకు పాల్పేసి కారాగారమునందు యుండుటన దివ్యుని సగుటచే ప్రజలు మానవహాత్మకమున సంశ్లసముగ జరిపిరి. సాయంత్రము మా గ్రామమునందున్న దేవాలయము లన్నిటి యందును గాంధీ పేరుకు కుంకుమార్చులను, సహస్ర హనుపూజలను సలిపి గాంధీదేవుని త్వరగా కారాగార విడుదలకీరి సత్వరస్వరాజ్య ప్రాప్తికిని ప్రార్థనలు సలుపబడినవి. రేయి గాంధీ పటమునుంచి భజనలు చేసిరి. తదనంతరము గాంధీదేవునకు కర్పూరపాత్రుల నిచ్చి కుళంబిని ప్రార్థించిరి. స్వరాజ్యదీక్ష నానాటికి పెక్కుపెరుగుచున్న దనుటకు సంశ్లసించుచున్నాము. ఒక విలేఖరుడు

మచిలీ పట్నం

ఒక విలేఖరునిది

నిర్బంధాధిక ప్రాథమికవిద్య

ఏప్రిల్ 20:—మా పురపాలక సంఘమువారు, ప్రజల నెత్తిమీద కొత్తపన్నులువేయకుండా ప్రస్తుతము నచ్చుచున్న రాబడిలో కొంతదెబ్బ, నిర్బంధాధిక ప్రాథమిక విద్య కొరకు ఖర్చుపెట్టవలసిందిగా తీర్మానించిరి. ఆ తీర్మానమును ప్రభుత్వమువారంతరగ కామోదించెదరో చూడవలసియున్నది.

బుక్కింగులపట్నము.

చాలాకాలమునుంచి, రయిలు స్టేషన్ దగ్గర, ప్రయాణికులు టిక్కెట్లకోసగం అనేకవాళ్లుకడుచుండిరి. మా పురపాలక సంఘమువారు కొంతకాలగా, రైల్వేయధికారులు రాబట్టవన వేటలో నొక బుక్కింగు-ఫీను పెట్టుటకు నిశ్చయించిరి.

నోబుల్ కాలేజీ : కళాశాలాభ్యుత్తరపదవి.

రెవరెండు విలియం. సి. పెన్ వొరగారు సంవత్సరం నెలవుమీద సీరుకు పయనమైవెళ్లిరి. వాళ్ళునే రెవరెండు స్ట్రాబ్ దొరగారు, కళాశాలాభ్యుత్తరగా నియమింపబడిరి.

గాంధీగారి త్యాగదినము

పట్టణములో, ఏమీయల్లదులేకుండా నెమ్మదిగా జరిగి పోయినది. చాలామంది యువవాసములుచేసి దేవాలయములలో ప్రార్థనలు సలిపిరి.

పెద్ద చెరువూరు

అఖిలభారత దేశీయమహాసభవారి యజ్ఞాన సాగము యీనెల 18 తేది మాగ్రామములో కొందరు ప్రముఖులు పునవాసములు సల్పిరి. ఆరోజు పునయము 9 గంటలకు కొందరు అసహాయవారులు “శ్రీ ఆంధ్రవాణి పుస్తక భాండారము” వద్దనుండి బయలుదేరి మహాత్ముని పటము చేతకలిసికొని భజన చేయుచు సాయంత్రం ౧౦ గంటల వరకు స్వరాజ్యయనకు (తిలకు స్వరాజ్యనిధికి గాను) ముప్పియై త్రిశ. దాతలు భవరూపకముగను భాగ్యరూపకముగను సహాయముచేసిరి. కాంగ్రెసునందు కొందరు శుభ్యులుజేరిరి. ఇంకను చేరనుతానూమగా నున్నారు. జాతీయ హిందీ పాఠశాల నెలకొల్పబడినది. ప్రస్తుతము 15 మంది విద్యార్థులు చదువుచున్నారు.

వేమన్న చిత్రపటములతో! ఛెదర్ వెయిటు కాగితము! క్యాబికో ట్రెండు! బంగారుములు! వేమన్న చరిత్ర మను ద్విపద కావ్యమునందలి విశేషములతో!
ఆంధ్రవాజ్ఞయ నిర్దాతలు I! (వేమన్న శిష్యులు వ్రాసిన చరిత్రనివరములు) **ఇప్పుడే ప్రకటింపబడినది!!**

వెల ప్రతి 1-కి 2-0-0 [కవిత వేమన్న కవులు.] వెల ప్రతి 1-కి 2-0-0

[కర్త:- వంగూరి సుబ్బారావు]

100 సంవత్సరముల నుండి వేమనచరిత్రలు వ్రాయుచున్నారు. కాని నిన్నటివరకు వేమన్న (1) పుట్టినస్థలము (2) కాలము (3) కులము, జాతి (4) కుటుంబము (5) కవియూ? యోగియూ? జ్ఞానియూ? భక్తుడూ? ఇతని సువర్ణ యోగము లేమి? ఇతర డెప్పు డెక్కడ మరణించెను? ఈతని పద్యములు, బోధనలు, మొదలగు విషయముల సంపూర్ణ విమర్శనము పొందలేదు. ఇప్పుడతని

(౧) వేదాంతము - కవిత్యము	(౧౦) కవిత
(౨) వేమన చరిత్రము	(౧౧) పద్యవివరము
(౩) స్థల నిర్ణయము	(౧౨) పోలిక కవులు
(౪) కాలనిర్ణయము	(౧౩) శిక్షలు
(౫) కులము	(౧౪) జీవిత విధానము
(౬) కుటుంబము	(౧౫) శిష్యులు
(౭) వేమన కాలమునందలి స్థితి	(౧౬) పద్యనుటకుము
(౮) మతములు-గురువు	(౧౭) రసవాదము
(౯) భాష	(౧౮) చరమకళ

ఆను శీర్షికలు 18 క్రింద 280 పుటలలో విపులమైన పీఠికతో, పండితుల విమర్శనములతో గ్రీకు, కన్నడ, ద్రవిడ, వాఙ్మయముల పోలికలతో విపులమైన “సంపూర్ణ జీవితము-బోధనలు” అను గ్రంథము రచియింపబడి, ముద్రింపబడి, వేమన్న నిర్వాణ దినమగు శ్రీరామనవమినాడు ప్రకటింపబడినది. ఇట్టి గ్రంథముచదువ వేదాసాధి మాని, రెడ్డిసోదరుడు, ఆశురత పడెడు!

శ్రీ వడ్డాది సుబ్బారాయకవి, వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రి, తల్లాశ్రీనిధి మూగ్య నారాయణరావు, వేంకట సార్వభౌమకవులు మున్నగువారు వ్రాసిన పద్యములు ప్రకరణశీర్షికలుగా నున్నవి.

ఇందు వెల్లడియగు మహాద్భుత విషయములు.

- (1) వేమన్న పుట్టిన సంవత్సర, మాస, తిథివివరములు
- (2) వేమన్న నిర్వాణ సంవత్సరము, మాసము, తిథివివరము.
- (3) వేమన్న గురువే భాగవతము వ్రాసినపోతన్న గురువు.
- (4) వేమన్న చేసిన ఆచరిన స్తుతి, గురుస్తుతి, వేమన్నను పొగడిన కవుల పద్యములు-అద్భుత చరిత్రాంశములు.
- (5) వేమన్న కవిత, వేదాంతము, యోగము, వీని స్వరూపస్వభావవిమర్శనము లేట తెల్లముగ నున్నది. వేమన్న తలిదండ్రులు, అత్తదమ్మల పేర్లున్నవి.
- (6) వేమన్న బంగారముచేసెనా? ఆతని పద్యముల కర్థము. సాశ్వాత్యులు, జర్మనులు బంగారము చేయుదురా? కర్థముగ బంగారము చేసే పద్ధతులు, రసవాదచర్చ! పూర్తిగా వివరింపబడినది.
- (7) గ్రీకు, కల్లాటకు, ద్రావిడ, మహాగాష్ట్ర వాఙ్మయములయందున్న వేమన్న వంటి కవుల చరిత్రము కలదు. వారిపద్యములు కలవు.
- (8) వేమన్న దిగంబరియూ? ఆజాన బాహువా? బలమైనవాడూ? ఆతని చిత్రపటము తెల్పును. ఇది తంజావూరు రాజనగరులోనిది. చిత్రపటముల విమర్శనమున్నది.
- (9) “విశ్వదాధిరామ” కర్థము వివరింపబడినది. అనేక పండితుల యభిప్రాయములు కలవు.
- (10) బహుశః వేమన్న సమకాలికు లగుశిష్యులు వ్రాసిన ప్రాచీనచరిత్ర గ్రంథమునందలి వివరములు మొట్ట మొదటిసారి లోకమునకు ముద్రించి యాయబడినవి. ఇంత విపుల విమర్శనము, చరిత్రము నిదివరకు వ్రాయబడలేదు. వలయువారు 24-ఏప్రిలు లోగానే మాత్రే వ్రాయవలెను. ఆ పిమ్మట కానికార్డు అర్థగా! యగును. త్వరలో వ్రాయుడు.

క మ ల కు టీ ర ము, తి రు వ లి కే ణి, మ ద రా ను.

